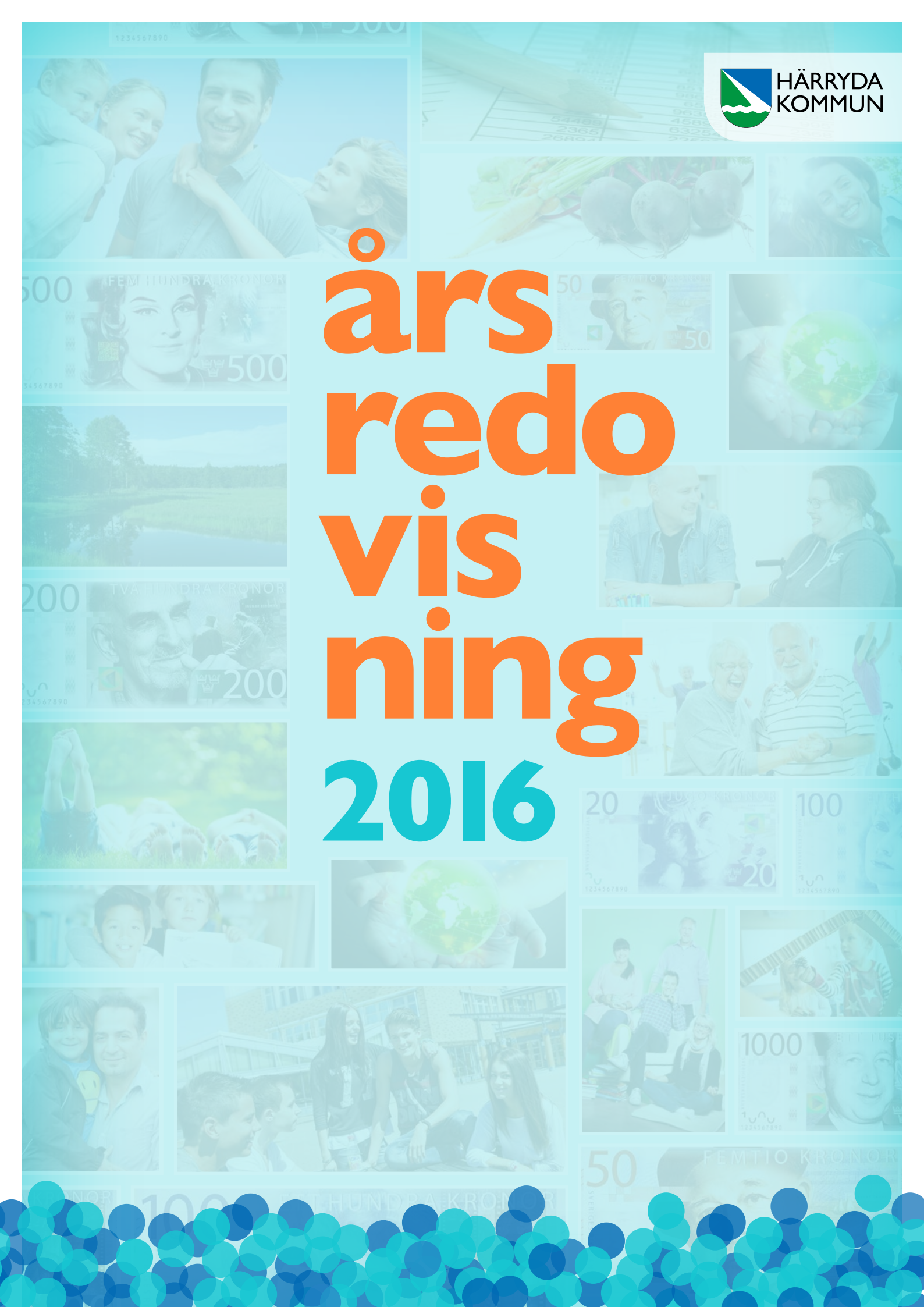


# Års redo vis ning 2016



Händelserna är förstas ett litet, litet urval av allt som hände i Härryda kommun under 2016.



### Handslag om ny station och fler bostäder

Den 14 juni tar Catharina Håkansson Boman från Sverigeförhandlingen och Per Vorberg (M), kommunstyrelsens ordförande, i hand på att Mölnlycke blir en av de viktiga stationerna längs Götalandsbanan. Härryda kommun förbinder sig samtidigt att bygga 2 950 bostäder i Mölnlycke fram till år 2035.



### Nystartat i Hindås

Härryda kommun bygger ett boende i Hindås för asylsökande ensamkommande barn. Boendet står klart i maj och vi bjuder in till öppet hus. Öppet hus blir det också när Hindens familjecentral invigs i oktober. Konceptet familjecentral består av öppna förskolan, spetsad med kompetens från barnavårdscentralen och kommunens familjestödsenhet – och erbjuds sedan tidigare i Mölnlycke och Landvetter.

### Parkeringskiva införs i centrala Mölnlycke och Landvetter

För att öka rotationen på 1- och 2-timmars parkeringar i Mölnlycke och Landvetter införs parkeringsskiva från 1 september. Alla invånare får en p-skiva hemskickad och undersökningar i slutet av året visar att skivan haft effekt – långtidsparkeringarna har minskat.

**Resultat:  
118 miljoner  
kronor**

2016 års resultat är 47 miljoner kronor bättre än budgeterat och motsvarar fem procent av kommunens omsättning som är 2,5 miljarder kronor. Lägre räntekostnader på kommunens lån och lägre finansiella kostnader för pensionsskulden står för 20 miljoner kronor av överskottet. I resultatet ingår slutredovisning av exploateringsprojekt i Landvetter och i Hällingsjö. Soliditeten stärks med två procentenheter till 28 procent. Det goda resultatet stärker kommunens ekonomi inför framtiden.

Läs mer på sidan 16



### Firande x 2

Björkelids äldreboende i Rävlanda fyller 20 år och under en septembervecka roas gammal som ung av både allsång, Irländsk aften och galamiddag. En månad senare tar firandet fart igen, då är det dags att inviga ortens första konstgräsplan vid Bråtaresdsvallen.



### Biblioteken prisas

I vilken kommun i Västra Götaland hittar man de flitigaste biblioteksbesökarna och låntagarna? Rätt svar: i Härryda kommun! Inte nog med det. Här hittar man också ett "Skolbibliotek i världsklass", för den utmärkelsen kammar Hulebäcks gymnasiebibliotek hem för andra året i rad.



### Från snökaos till bevattningsförbud

19 januari vaknade vi upp till snömängder som vi inte sett maken till sedan 1995 och snöröjarna fick verkligen bekänna färg. Den sedan regnfattiga våren och försommaren fick konsekvenser i form av bevattningsförbud och invånarna uppmanades långt in på hösten att spara på vattnet.



**Vi är  
37 108  
invånare**

Antalet invånare vid årsskiftet är 37 108 personer. Under året ökade vi med 1,2 procent vilket är lägre än ambitionen på 1,5 procent. Orsaken till den relativt låga befolkningsökningen är förseningar inom bostadsbyggandet. Invånarnas medelålder är 39 år, att jämföra med rikets 41 år. Arbetslösheten i kommunen är relativt låg; 2,9 procent, jämfört med 6,1 procent i riket.

Läs mer på sidan 6

Händelserna är förstås ett litet, litet urval av allt som hände i Härryda kommun under 2016.



### Spadtag för ny industrimark i Bårhult

Efterfrågan på industrimark i Härryda kommun är stor och då är det välkommet med 115 000 nya kvadratmeter i Bårhults företagspark i Landvetter. Det symboliska spadtaget tas i oktober och gör det möjligt för befintliga företag att växa, men också att nya kan etablera sig i det fina läget nära riksväg 40.

### Premiär för kommunaldialoger

Kommundelsstämmor ersätts av kommunaldialoger och under hösten besöker kommunstyrelsens politiker de större orterna för att ta reda på vad invånarna tycker funkar bra på orten, vad som kan bli bättre och hur man vill ha det i framtiden. Det blir intressanta samtal över en fika och tumme upp för fortsatta dialoger.



### Härryda ska fortsätta vara en trygg kommun att bo och leva i

Allt fler kommuninvånare känner sig otrygga. Det visar sig bland annat i den medborgarundersökning som genomfördes under hösten. När man tar del av polisens brottsstatistik så ligger brotten kvar på ungefär samma nivåer som tidigare år, de har inte ökat. Att känna en ökad otrygghet verkar alltså inte vara kopplat till faktiska brott i kommunen. Genom intervjuer med kommuninvånare har vi tillsammans med polisen kommit fram till att många upplever Mölnlycke och Landvetter resecentrum som otrygga. Så under 2017 kommer polisen att satsa extra resurser där. Vi kommer även att se över belysningen på olika platser och områden. Jag hoppas också att fler engagerar sig som nattvandrare, så att fler vuxna rör sig i våra centrum på kvällarna.



Per-Arne Larsson, tillförordnad kommundirektör under större delen av 2016, men nu tillbaka på sin tjänst som säkerhetschef/ sektorschef för teknik och förvaltningsstöd



**Vi har 2 748 anställda**

Antalet tillsvidare anställda vid årsskiftet är 2 748 personer, varav 83 procent kvinnor.

53 procent arbetar inom sektorn för utbildning och kultur och 30 procent inom socialtjänsten. Personalkostnaderna utgör 59 procent av kommunens kostnader.

Läs mer på sidan 21

God ekonomisk hushållning är viktig för oss. Med det menar kommunfullmäktige att vi ska medverka till att varje generation tar ansvar för sin konsumtion av kommunal verksamhet och efterlämnar miljömässiga, sociala och ekonomiska förutsättningar som är minst lika goda som vid övertagandet.

Läs mer på sidan 10

**Vi investerar**

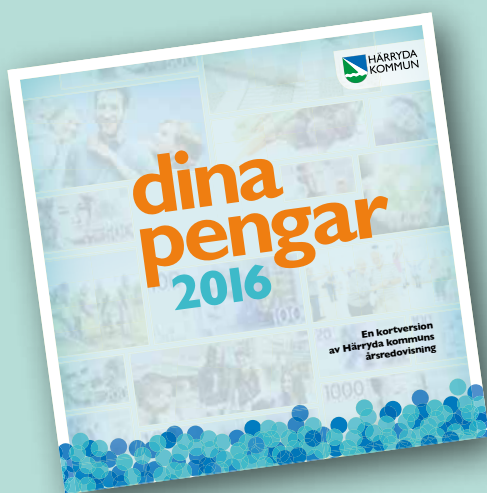
Under året investerade vi 334 miljoner kronor, framför allt i förskolor, skolor, äldreboende och infrastruktur.

Läs mer på sidan 66

**Vi tar ansvar**

Årsredovisningen  
är kommunstyrelsens  
rapport till kommunfullmäktige  
för verksamhetsåret 2016.

Den vänder sig också till  
externa intressenter  
i form av kommuninvånare,  
kreditgivare, leverantörer  
och andra offentliga  
myndigheter.



**En kortversion av  
årsredovisningen skickas ut  
till alla hushåll och företag  
i Härryda kommun.**

<b>INLEDNING</b>	Kommunstyrelsens ordförande	4	
	Kommunkoncernens organisation	5	
<b>FÖRVALTNINGS- BERÄTTELSE</b>	Omvärlden och Härryda kommun	6	
	Framtiden	8	
	Måluppfyllelse – Mål för god ekonomisk hushållning	10	
	– Verksamhetsmål	12	
	Finansiell analys, kommunen	16	
	Kommunen som arbetsgivare	21	
	Jämförelser – Kvalitet	24	
	– Finansiell profil	26	
	Sammanställd redovisning	29	
	<b>VERKSAMHETS- REDOVISNING</b>	Politisk organisation	32
Utbildning och kultur		34	
Socialtjänst		38	
Samhällsbyggnad – Skattefinansierad verksamhet		41	
– Affärsdrivande verksamhet avfall		43	
– Affärsdrivande verksamhet vatten		44	
– Exploatering av mark och bostäder		45	
Teknik och förvaltningsstöd		46	
Administrativt stöd		48	
Miljö		50	
Folkhälsa		52	
Dotterbolagen – Härryda Energi AB		53	
– Förbo AB		54	
<b>RÄKENSKAPER</b>		Fem år i sammandrag	55
		Upplysning om redovisningsprinciper	56
		Resultaträkning och kassaflödesrapport	58
	Balansräkning	59	
	Noter	60	
	Investering	66	
	Exploatering	68	
VA-verksamhetens resultaträkning, balansräkning samt noter	70		
<b>ÖVRIGT</b>	Revisionsberättelse	71	

## Bra ekonomiskt resultat, men bostadsbristen kvarstår

**2016 blev vårt ekonomiska resultat 118 miljoner kronor. Vi når de finansiella målen, vilket är grunden till att vi kan fortsätta utveckla Härryda kommun och ta ansvar för vår del av regionens utveckling.**

Den politiska majoriteten har tagit flera initiativ för att möta bostadsbristen och främja utvecklingen av näringslivet och skolan. Flera steg har också tagits för att bredda den politiska insynen för oppositionen och vi har bjudit in till samarbete i viktiga frågor såsom bostadsbyggande, uppföljning av skolan med mera. Bred politisk samsyn i strategiska frågor är viktigt. I syfte att stärka medborgarfokus i alla orter har utveckling av kommundelsdialoger påbörjats.

Initiativ har också tagits för att få in fler aktörer i samhällsbygget. Intresset är stort för att vara med och bygga bostäder och samhällsfastigheter som förskolor, äldreboenden och andra lokaler i Härryda kommun. Intresset för att även vara med och driva olika verksamheter, och på så sätt öka medborgarnas möjligheter att välja utförare, samtidigt som det blir fler arbetsgivare att välja på, är också stort. Detta ökar motivationen på oss själva att fortsätta driva verksamheter med bra kvalitet och med bra arbetsförhållanden för anställda.

Under året har vi fortsatt arbetet med utvecklingen av Landvetter södra, Mölnlycke stationsläge och Landvetter Airport City. När det gäller Götalandsbanan fortsätter arbetet med att få till en bra trafikering som bidrar till den lokala och regionala utvecklingen.

Härryda är en bra kommun och vi har goda förutsättningar att uppnå vår ambitionsnivå med vad gäller bostadsbyggandet, kvaliteten i välfärden och näringslivsklimatet. Vi ska också vara en uppskattad serviceorganisation för medborgare och företag, samt vara en attraktiv arbetsgivare. Detta kräver att vi alla ständigt arbetar med förbättringar i arbetssätt, styrning, ledning och engagemang.

Tillsammans gör vi Härryda kommun ännu bättre!

Per Vorberg (M)

kommunstyrelsens ordförande



# Kommunkoncernens organisation

## Politisk organisation

Kommunfullmäktige är det högsta beslutande organet i kommunen. Ledamöterna, som representerar olika partier, utses genom allmänna val för en period på fyra år. Kommunfullmäktiges fasta beredningar arbetar inom var sitt område med att formulera och följa upp politiska inriktningsmål. Härryda kommun har en politisk organisation där kommunstyrelsen är ansvarig nämnd för all verksamhet.

Ovanstående val av politisk organisation syftar till att:

- utveckla demokratin
- lyfta fram och göra rollen som politiker tydligare
- aktivera, förnya och förstärka fullmäktige
- ge en helhetssyn på de politiska frågorna.



## Mandatfördelning kommunfullmäktige

	2015–2018	2011–2014
Moderata samlingspartiet	14	16
Liberalerna	5	6
Centerpartiet	3	3
Kristdemokraterna	2	2
Socialdemokraterna	11	11
Vänsterpartiet	2	2
Miljöpartiet – De gröna	4	4
Kommunpartiet	1	3
Sverigedemokraterna	5	3
Sportpartiet	3	1
Oberoende ledamot	1	0
<b>Totalt</b>	<b>51</b>	<b>51</b>

## Förvaltningsorganisation

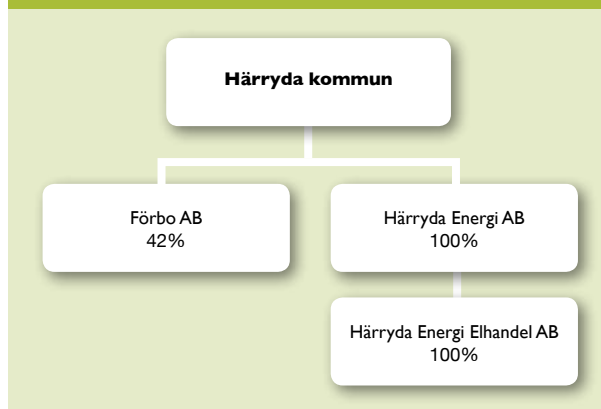
Härryda kommun har en gemensam förvaltning med fem sektorer. Tre verksamhetssektorer och två sektorer som stöder verksamhetssektorerna och kommunledningen. Kommundirektören är förvaltningschef och kommunens högsta tjänsteman. Varje sektor leds av en sektorschef.

## Kommunalägda bolag

- Förbo AB, 42 procent, allmännyttigt bostadsföretag.
- Härryda Energi AB, heab, 100 procent, nätbolag.
- Härryda Energi Elhandel AB, helägt dotterbolag till HEAB.



## Koncernorganisation



# Omvärlden och Härryda kommun

**Härryda kommun är, precis som andra kommuner, beroende av omvärlden för sin verksamhet. Det som händer i omvärlden påverkar både förväntningar, behov och möjligheter för den kommunala verksamheten.**

## Världen, Europa och Sverige

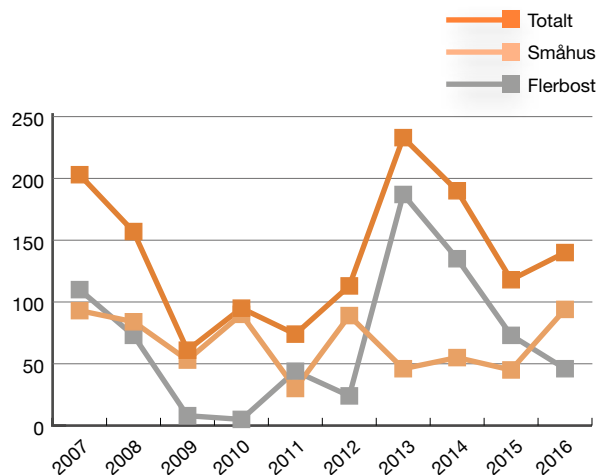
År 2016 var ytterligare ett år som påtagligt visar hur omvärlden påverkar oss direkt och indirekt. Antalet flyktingar som sökt asyl i Sverige är det lägsta på flera år, samtidigt som det fortfarande är många människor som väntar på beslut och placering i kommunerna. Det ställer fortsatta krav, inte minst på våra kommuner, att mottagningssystemet fungerar och därmed integrationen för att ta tillvara de nyanländas resurser på ett bra sätt. En förutsättning för detta är möjligheten att erbjuda bostäder till alla boende i landet, vilket fortsatt framstår som en av de största utmaningarna inför framtiden. En svag ekonomisk utveckling i vår omvärld gör också att risken för fortsatt oro och konflikter ökar. Den relativt svaga ekonomiska utvecklingen i vår omvärld och behoven av att internationellt stimulera konjunkturen krockar i någon mån med det svenska konjunkturläget. Den svenska ekonomiska utvecklingen är god med en sjunkande arbetslöshet och växande ekonomi, skatteintäkter och sysselsättning. Inte minst den offentliga konsumtionen beräknas växa, bland annat på grund av den snabba befolkningstillväxten och demografiska förändringar. Allt detta är ett tecken på högkonjunktur med ett behov av att strama åt ekonomin, vilket är dokumenterat svårt. Nuvarande ränteläge är exempelvis ett tecken på den svårigheten. Befolkningen i riket beräknas öka med 1,3 procent per år under de kommande åren, vilket är tre gånger mer än vad som skett de senaste decennierna.

## Näringsliv och arbetsmarknad

I december 2016 fanns det 3 639 företag i Härryda kommun, en ökning med 69 företag. De största branscherna är konsulter inom organisationsutveckling och teknik, därefter kommer handel och byggverksamhet. Utvecklingen av näringslivet var fortsatt god och under året registrerades 211 nya företag. Den största arbetsgivaren är Härryda kommun och den största arbetsplatsen är Göteborg Landvetter Airport. I kommunen finns det flera privata företag med fler än 200 medarbetare, till exempel UniCarriers Europé ab

och Emerson. Efterfrågan på industrimark är fortsatt stor och ett par större etableringar har skett under året. Första spadtaget till nästa etapp i Bårhult företagspark med cirka 20 företagstomter är avklarat. Härryda kommun har det näst bästa företagsklimatet i Göteborgsregionen. Det framgår av Svenskt Näringslivs nya ranking av företagsklimatet i landets kommuner där Härryda kommun hamnade på en 24:e plats. Av rikets 809 branscher, finns 434 representerade i Härryda kommun, vilket ger en branschbredd på 54 procent. Det är cirka 12 888 personer som pendlar ut från kommunen och ungefär 9 062 personer som pendlar till Härryda kommun. Arbetslösheten bland kommunens invånare är låg, 2,9 procent, varav 1,8 procent är öppet arbetslösa.

Antalet färdigställda bostäder 2007–2016

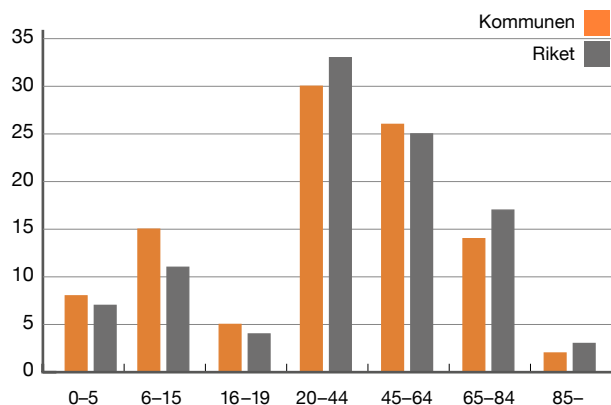


## Befolkning och boende

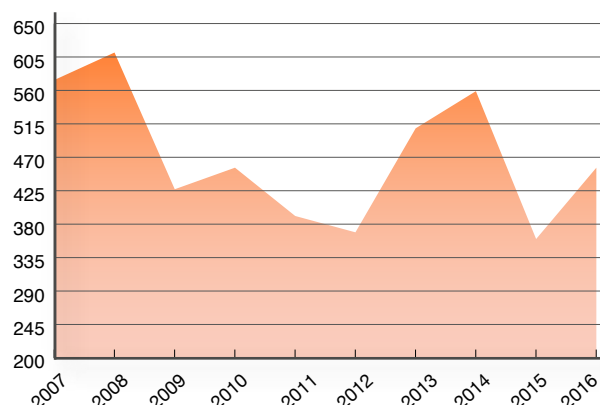
Härryda kommuns befolkning uppgick till 37 108 vid årsskiftet 2016/2017. Under 2016 ökade befolkningen med 457 personer. Befolkningstillväxten har under den senaste femårsperioden legat på en årlig ökning med cirka 1,3 procent. Utfallet för 2016 blev något lägre, cirka 1,2 procent. Det är en lägre ökning än vad som har varit ambitionen och orsaken är, liksom föregående år, att bostadsbyggandet inte skett enligt plan. Årets befolkningsökning fördelas mellan flyttnings- och födelsenetto, 310 respektive 147 invånare.



Åldersstruktur i procent, 2016



Årlig ökning av invånarantal 2007–2016



Under femårsperioden 2012–2016 har det byggts 794 bostäder som omfattar 329 småhus och 465 i flerbostadshus. Under året färdigställdes 140 bostäder, vilket är 22 bostäder fler än föregående år. Enligt bostadsförsörjningsprogrammet kommer det under kommande femårsperiod 2017–2021 att byggas cirka 1500 bostäder, varav 79 procent i flerbostadshus. Andelen bostäder i flerbostadshus kommer i och med detta att fortsätta att öka successivt i kommunen.

Härryda kommun är en förortskommun med relativt ung befolkning. Andelen invånare i åldersgrupperna 0–19 år är sex procentenheter högre än rikssnittet, samtidigt som andelen över 65 år är cirka fyra procentenheter lägre. Invånarnas medelålder är 39 år, jämfört med 41 år i riket. Skillnaderna i åldersstruktur gör bland annat att kommunen har högre kostnader per invånare för förskola och utbildning men lägre kostnader för hemtjänst och äldreboende än genomsnittet. Skillnaden jämfört med riket har minskat något det senaste året. Kommunens invånare är välutbildade. 90 procent av befolkningen mellan 20 och 64 år har gymnasial utbildning. 46 procent av dessa har dessutom en eftergymnasial utbildning, medan rikssnittet ligger på 40 procent. Medborgarnas inkomster är också ca 12 procent högre än genomsnittet för resten av landet och högst i Västra Götalandsregionen.

### Omvärldsanalys – tendenser

Omvärldsanalysen är en del i kommunens långtidsplanering och utgör ett av underlagen till kommunfullmäktiges allmänpolitiska debatt när det har varit valår. Förvaltningen ser nedanstående tendenser som mest tydliga för Härryda kommun under de kommande fem till sju åren.

Det pågår en förtätning i expansiva storstadsregioner

där bland annat Göteborgsregionens befolknings-tillväxt sker på bekostnad av att mindre städer och tätorter i glesbygd avfolkas. Förtätningen innebär utbyggnad av infrastruktur vilket Härryda kommun kommer att dra fördel av. Fler nyanlända på kort tid innebär förändrade förutsättningar för bostadsförsörjning och integration i utbildning och arbetsliv. Bristen på bostäder kommer även i fortsättningen att vara en stor utmaning för hela Göteborgsregionen.

Antalet äldre blir fler. För de äldre som är friska och orkar finns möjlighet att förlänga yrkeslivet eller på olika sätt engagera sig och vara aktiv på frivillig basis. Efterfrågan på bostäder och omsorg för äldre kommer att öka. Teknikutvecklingen leder till en bättre omsorg för äldre och för personer med funktionsnedsättning samt en höjd kompetens hos personalen. Tillgången på fler boendeformer i gruppen personer med funktionsnedsättning har förutsättningar att leda till ökad självständighet och delaktighet i samhället

Klimatförändringar leder till ökad medvetenhet om konsumtion och livsstil samt till tekniska innovationer. Information inhämtas utanför etablerade media i allt högre grad vilket kan leda till snabb opinionsbildning och breddat engagemang för samhällsfrågor. Användandet av sociala medier ger utrymme för bredare åsiktspridning men det finns även risk för ökad polarisering genom ett smalt nyhetsflöde.

Det kommer bli en större bredd på hur familjer lever sina liv vilket ger ökat välmående men innebär också nya krav på samhällets funktioner.

De ökade kraven i arbetslivet kommer att leda till ökad efterfrågan på utbildning. Det finns risk för att de som inte klarar kraven kommer hamna i utanförskap, särskilt i grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden.



Kommunen planerar att bygga ett helt nytt samhälle för 25 000 invånare - Landvetter södra. Området ligger strategiskt utmed RV40 och längs den kommande Götalandsbanan och dessutom bara några minuter från Landvetters flygplats som inom några år förväntas vara en arbetsplats för drygt 14 000 människor.

## Framtiden stavas ökat bostadsbyggande

**Härrydas framtida utveckling är i hög grad beroende av vad den kommande Götalandsbanan ger för möjligheter. Under året har bland annat handslaget med Sverigeförhandlingen inneburit ett viktigt steg framåt. Försenade byggstarter har gjort att bostadsbyggandet och befolkningsökningen i kommunen varit lägre än vad målen angivit under 2016.**

Härryda kommuns bostadsbyggande och därmed befolkningsökning ökade under 2016 jämfört med år 2015 men är fortfarande lägre än vad målen anger. En bidragande orsak till detta är försenade byggstarter av planerat bostadsbyggande i Mölnlycke fabriksområde. Inför framtiden ter det sig som alltmer väsentligt att säkra genomförandemöjligheterna av bostadsförsörjningsprogrammet för att möta det behov av bostadsbyggande som finns och som kommer att bli än mer påtagligt.

Kommunens mål avseende bostadsbyggande är inför år 2017 justerat till att byggnation skall ske för en befolkningsökning på minst 1,5 procent. Det innebär fortsatt utbyggnad av förskolor och grundskolor och en strävan efter nyetableringar av fristående aktörer. Både inom mjuka områden och frågor som rör infrastruktur finns en ambition att utöka samarbetet med externa aktörer.

Härrydas framtida utveckling är i hög grad beroende av vad den kommande Götalandsbanan ger för möjligheter. Behovet av att knyta ihop Borås- och Göteborgsregionen på ett miljömässigt och logistiskt hållbart sätt är viktigt både för regionen och för de kommuner som ligger i sträckningen.

I juni träffades en överenskommelse med Sverigeförhandlingen, manifesterad genom ett handslag, om att Mölnlycke garanteras ett centralt stationsläge längs Götalandsbanan mot att kommunen bygger 2 950 bostäder före år 2035. Dessutom ska kommunen medfinansiera den nya järnvägen med 90 miljoner kronor och bidra med 36,5 miljoner kronor i förskottering. Arbetet med en detaljplan för stationsområdet har intensifierats. Kommunen har även aktivt medverkat i Trafikverkets planarbete för järnvägen. Under året genomfördes flera informations- och dialogmöten med allmänheten om järnvägen och stadsutvecklingen

kopplat till denna. För Landvetter södra inleddes ett arbete med en fördjupning av översiktsplanen. Seminarier har genomförts bland annat i Almedalen och i Göteborg, i samverkan med Swedavia. Ett skolprojekt genomfördes under hösten med drygt 100 grundskoleklasser i kommunen där eleverna skapade sina bilder av det framtida samhället i Minecraft.

Under den närmaste tiden intensifieras kommunens deltagande i planeringen av Götalandsbanan och i att beakta de konsekvenser olika beslut ger för kommunens utveckling. Inte minst är besluten väsentliga för hur den fortsatta planeringen av omdaning av Mölnlycke centrum skall utvecklas och även finansieras. För exploateringen av Landvetter södra och byggandet av en ny stad som förhoppningsvis blir ett stationssamhälle är naturligtvis järnvägssträckningen och möjligheten till ett centralt stationsläge väsentligt. Planeringen av Götalandsbanan fortgår med en inriktning att en byggstart ska kunna ske av etappen Mölnlycke-Bollebygd, via Landvetter flygplats, under 2020.

Det råder brist på bostäder i Härryda kommun liksom i regionen och landet som helhet. Den genomsnittliga tiden från idé till en inflyttningsklar bostad i flerbostads-

hus är idag cirka tio år. Det betyder att, även om det sker ett intensivt arbete med planering av nya bostadsområden, tar det tid innan det uppstår balans mellan utbud och efterfrågan. Det är även brist på personal inom samhällsbyggnadsområdet.

Sammantaget blir det extra viktigt att prioritera projekt som ger större volym med bostäder varför andra projekt kan tvingas stå tillbaka. Mölnlycke stationsområde och Landvetter södra är två projekt som båda skapar en stor volym bostäder men som initialt är resurskrävande varför det kortsiktigt kan bli svårt att nå det volymmässiga bostadsbyggnads målet.

Härryda avviker på flera sätt från genomsnittskommunen och skillnaderna har ökat de senaste åren, med högre inkomster och bättre resultat. Det är sannolikt att skillnaderna kommer att fortsätta att öka även om det inte är önskvärt i ett längre perspektiv. Årets resultat innebär att kommunen står starkare rustad än vad som annars skulle vara fallet. Under de närmaste åren kommer investeringsbehovet fortsatt ligga på en mycket hög nivå och därutöver finns behovet att initialt finansiera flera stora exploateringar av vilka några är nämnda.



14 juni kom Sverigeförhandlingens Catharina Håkansson Boman till Mölnlycke för ett symboliskt handslag med Härryda kommun. I och med handslaget är man överens om en ny järnvägsstation som dimensioneras för regiontågtrafik längs Götalandsbanan som med startår 2020 ska byggas mellan Göteborg och Stockholm.

## Uppföljning av mål

Målstyrning är ett av flera sätt som kommunfullmäktige använder sig av för att styra den kommunala verksamheten. Modellen är anpassad till lagstiftningen om god ekonomisk hushållning.

### Mål för god ekonomisk hushållning

Målen för god ekonomisk hushållning i Härryda kommun ska medverka till att varje generation tar ansvar för sin konsumtion av kommunal verksamhet och efterlämnar miljömässiga, sociala och ekonomiska förutsättningar som är minst lika goda som vid övertagandet. I kommunallagen anges att det för verksamheten ska anges mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. Kommunfullmäktige har fastställt två finansiella mål och fyra verksamhetsmål.

### Bedömning av mål för god ekonomisk hushållning

De finansiella målen överträffar målsättningarna med god marginal och har gjort så under de senaste fyra åren. Både resultat och soliditet har utvecklats starkt.

Av fyra verksamhetsmål bedöms ett uppfyllas medan tre uppfylls delvis. Trots bedömningen att tre

verksamhetsmål inte är helt uppfylla uppnås goda resultat. Bostadsbyggandet är tyvärr lägre än vad som i allmänhet krävs för en befolkningsökning på 1,5 procent, men byggandet har ökat något från föregående år och befolkningsökningen är 1,2 procent. Resultaten inom grundskolan och gymnasiet är lägre än vad som är önskvärt, samtidigt som det jämfört med resten av riket är mycket goda resultat. Detta i kombination med en ungdomsarbetslöshet som endast uppgår till 3,3 procent måste anses väldigt bra. Avseende boende för äldre och funktionsnedsatta har de allra flesta fått sina boendebehov tillgodosedda inom tre månader, men för ett mindre antal medborgare har det inte varit möjligt.

Sammantaget bedöms Härryda kommun uppnå en god ekonomisk hushållning, trots att inte samtliga mål är tillfullo uppfylla.

- Uppfyllt
- ▲ Delvis uppfyllt
- Ej uppfyllt

## Mål för god ekonomisk hushållning

### Uppföljning av finansiella mål för god ekonomisk hushållning

#### Finansiella mål

		Utfall 2016	Utfall 2015	Utfall 2014	Utfall 2013
Soliditetsnivån ökar med en procentenhet per år.	●	2	1	6	2
Resultatet är 2,5 procent av verksamhetens nettokostnader.	●	6,5	6,5	7,5	3,2

Måluppfyllelsen mäts och analyseras i rullande fyraårsperioder.

Kommunfullmäktiges finansiella mål syftar bland annat till att klara av framtida pensionsutbetalningar utan att urholka kommunens likviditet på sikt. Kostnaden enligt fullfondering 2016 är 26 mkr lägre än kostnaden enligt blandmodellen.

Kommunfullmäktiges finansiella mål för god ekonomisk hushållning uppnås med god marginal. Härryda kommun redovisar ett överskott på 118 mkr för år 2016, vilket innebär en positiv budgetavvikelse på 47 mkr. Resultatet motsvarar 6,5 procent av verksamhetens nettokostnad.

För 2016 uppgår soliditeten till 28 procent, vilket är en förbättring med två procentenheter jämfört med föregående år. Förbättringen beror framförallt på ett positivt resultat.

Låneskulden vid årsskiftet var 666 mkr varav 550 mkr avser banklån och resterande 116 mkr avser huvudsakligen en bokförd skuld till va-kollektivet för anläggningsavgifter för vatten och avlopp. Den långfristiga skulden är 222 mkr högre än föregående år.

Soliditeten har de senaste fyra åren ökat med 11 procentenheter, vilket måste anses som tillfredsställande. Även resultaten mätta under en fyraårsperiod uppnår de nya finansiella målen.

### Uppföljning av verksamhetsmål för god ekonomisk hushållning

Bostadsbyggandet utformas så att en befolkningsökning på cirka 1,5 % kan mötas med bostäder i alla ägande- och upplåtelseformer.



År 2016 färdigställdes 140 bostäder, vilket är färre än planerat. Största avvikelserna i antalet påbörjade lägenheter är Mölnlycke fabriker, kvarteret 2 i Landvetter centrum samt Roskullen. För att nå en befolkningsökning på 1,5 procent behövs en årlig produktion om cirka 200 bostäder.

Befolkningstillväxten under 2016 är 1,2 procent varför målet anses delvis uppfyllt. För de kommande fem åren planeras byggstartar med 300 bostäder per år varför befolkningsmålet över tid ändå uppnås.

Antalet byggstartar under år 2016 har varit färre än önskvärt och för år 2017 kommer inte tillräckligt med bostäder att bli färdigställda för att ge en befolkningsstillväxt på minst 1,5 procent. Av tre större exploateringsområden avviker Grönsångarvägen i Landvetter genom att enbart friliggande villor med äganderätt byggs.

- Uppfyllt
- ▲ Delvis uppfyllt
- Ej uppfyllt

*forts.* **Uppföljning av verksamhetsmål för god ekonomisk hushållning**

**Full behovstäckning inom förskoleverksamheten och föräldrar kan välja verksamhetsform.**



Förskoleverksamheten arbetar i enlighet med det uppdrag som beskrivs i verksamhetsberättelsen. Vårdnadshavare erbjuds att välja mellan förskola och familjedaghem. Kommunen har full behovstäckning och alla har kunnat få sitt förstahandsval

beträffande verksamhetsform. För de vårdnadshavare som tidigare valt vårdnadsbidrag kvarstår detta tills barnet fyller tre år. Målet bedöms som uppfyllt.

**Alla elever har efter slutförd grundskola eller gymnasieutbildning tillräcklig kompetens för arbete eller fortsatta studier. Grundskolan och gymnasiet ses som en sammanhållen enhet.**



Behörigheten till gymnasiet har ökat något. Samtidigt ökade andelen elever med betyg i alla ämnen och det genomsnittliga meritvärdet ökade också något på grundskolan. Andelen elever som tar studentexamen inom fyra år är hög i

förhållande till andra kommuner men har sjunkit något. Ungdomsarbetslösheten är på en mycket låg nivå. Målet bedöms som delvis uppfyllt.

**Det finns bostäder av god kvalitet och god tillgänglighet för äldres och funktionsnedsattas bedömda behov.**



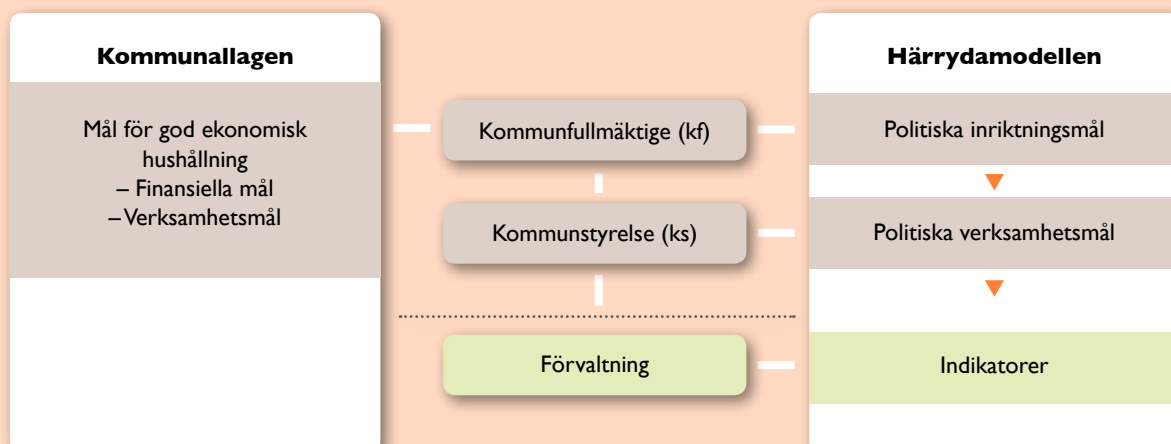
Av de äldre personer som beviljats plats på särskilt boende har alla utom fyra erbjudits plats inom tre månader. Av de som väntar på BGT-lägenhet har nästan alla fått erbjudande men av olika anledningar tackat nej. För personer med funktionsnedsättning har nio personer ej kunnat få sitt boendebeslut verkställt inom ramen för tre månader men även här har flertalet erhållit ett erbjudande. I förvaltningens

lokalresursplanering arbetas med att planera för fler bostäder och alternativa lösningar för att täcka behovet av framför allt servicebostäder för personer med funktionsnedsättning. På grund av förseningar ser förvaltningen dock fortsatta utmaningar i att tillgodose behovet. För några barn/ungdomar med särskilda behov köps plats av annan vårdgivare. Målet bedöms som delvis uppfyllt.

Styrning sker dels genom att följa kommunallagens krav om att anta mål för god ekonomisk hushållning och dels genom en modell för politisk målstyrning som fastställts för Härryda kommun. Systemet bygger på kedjan politiska inriktningsmål – politiska verksamhetsmål – indikatorer. Politiska inriktningsmål fastställs av kommunfullmäktige. Dessa mål är av övergripande karaktär och anger ett önskvärt framtida tillstånd. Kommunstyrelsen upprättar politiska verksamhetsmål utifrån de antagna politiska inriktningsmålen.

Till varje verksamhetsmål finns ett antal indikatorer. De ska visa om verksamheterna är på rätt väg för att uppnå målen och visa hur långt de kommit. Målen följs upp tre gånger per år. Fastställd budget är överordnad målen.

**Målstyrning i Härryda kommun**



## Uppföljning av verksamhetsmål

I samband med årsbokslutet bedöms måluppfyllelsen för kommunstyrelsens verksamhetsmål. Härryda kommun publicerar verksamhetsberättelse för samtliga verksamhetsmål. Måluppfyllelsen är god då 95 procent av kommunstyrelsens 165 verksamhetsmål uppfylls eller är delvis uppfyllda. Motsvarande siffra för 2015 var 92 procent. Av målen är 121 uppfyllda, 35 är delvis uppfyllda, 7 är ej uppfyllda och 2 har inte kunnat bedömas.

Nedan redovisas en sammanställning för kärnverksamheternas måluppfyllelse. Av de 109 målen är 85 uppfyllda, 20 är delvis uppfyllda och 4 är ej uppfyllda.

## Verksamhetsmål

- Uppfyllt
- ▲ Delvis uppfyllt
- Ej uppfyllt

Förskola	Verksamheten gör vårdnadshavarna delaktiga i det systematiska kvalitetsarbetet.		▲	
	Barnens behov och intressen är utgångspunkt för planeringen av verksamheten.	●		
	Den pedagogiska dokumentationen utgör underlag för analys av verksamheten och det enskilda barnets utveckling och lärandeprocesser.	●		
	Förskoleteamet samverkar med alla förskolechefer för att öka enheternas kompetens om barns utveckling och behov.	●		
	Den pedagogiska lärmiljön är interkulturell och säkerställer alla barns språkutveckling. Enheterna utvecklar sitt arbete med modersmålsstöd.		▲	
	Alla enheter har ett tydligt systematiskt kvalitetsarbete.	●		
Grundskola	Alla enheter har ett tydligt systematiskt kvalitetsarbete.	●		
	Undervisningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.		▲	
	Stimulans och stöd utformas inom ordinarie verksamhet med anpassning efter elevens förutsättningar och förmågor.		▲	
	Fritidshemmets verksamhet har en hög kvalitet.		▲	
	Genom ämnesövergripande undervisning utmanas och stimuleras eleven inom hållbar utveckling.	●		
	Alla elever deltar och är medskapande av kultur i skolan.	●		
Gymnasium	Elever på Hulebäcksgymnasiet ska ha ett stort utbud av program, inriktningar och kurser att välja mellan för att utmanas och nå sina personliga mål.	●		
	Undervisningens innehåll och utformning på Hulebäcksgymnasiet anpassas efter elevens förutsättningar och behov.	●		
	Varje läsår ska präglas av en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö för eleverna på Hulebäcksgymnasiet.	●		
	Elever som studerar på Hulebäcksgymnasiet ska inom fyra år nå gymnasieexamen eller gymnasiesärskoleexamen.		▲	
	Elever folkbokförda i Härryda kommun fullföljer sin gymnasieutbildning.		▲	
Vuxenutbildning	Vuxenutbildningen ska erbjuda utbildning till kommuninvånarna och övriga behöriga sökande inom skilda utbildningsområden och utbildningsnivåer.	●		
	Vuxenutbildningen ska erbjuda utbildning som har betydelse för individens framtid.	●		
	Yrkeshögskolan (YH) ansöker om och genomför Yrkeshögskoleutbildningar.	●		
	Yrkeshögskolan samverkar med arbetsmarknaden för att erbjuda uppdragsutbildning.	●		
Kultur	Aktiviteter, program och utställningar ska vara av god kvalitet och motsvara det efterfrågade, men också erbjuda det oväntade.	●		
	Biblioteken bidrar till läsglädje och kunskapsutveckling, samt är det lilla samhällets mötesplats.	●		
	Ny teknik används för att utveckla våra kulturarv.	●		
	Kulturskolan kännetecknas av kreativitet och lustfyllt lärande samt fortsätter förnya pedagogiken så att alla barn som vill får plats.	●		

fortsättning

fortsättning Verksamhetsmål

- Uppfyllt
- ▲ Delvis uppfyllt
- Ej uppfyllt

Fritid	Ungdomar har tillgång till trygga, drogfria mötesplatser.	●		
	Fritid samverkar med föreningslivet så att alla ungdomsföreningar har en policy avseende hälsa och livsstil.		▲	
	Tidfördelningen av lokaler och anläggningar till föreningslivet fördelas proportionellt avseende utövarnas kön.	●		
	Breddidrott vardagsverksamhet prioriteras vid tidfördelning i lokaler och anläggningar.	●		
	Hänsyn tas till elitverksamhetens behov och förutsättningar.	●		
	Kommunens lokaler och anläggningar för idrott svarar mot önskemål och behov från idrotts och föreningslivet.		▲	
	Förvaltningen samråder med de idéburna organisationerna för att nå ett ömsesidigt utbyte av erfarenheter.	●		
Individ- och familjeomsorg samt funktionshinder	Handläggningen i individ- och familjeomsorgen utformas så att den är rättssäker för kommunens invånare.	●		
	Individ- och familjeomsorgens utredning och insatser leder till att det enskilda barnet/ungdomen inte behöver fortsatt stöd från socialtjänsten.	●		
	Aktivt stödja föräldrar i samförståndslösningar i familjerättsliga ärenden.	●		
	Ge stöd till personer med missbruk och/eller psykisk ohälsa som möjliggör kvarboende i eget hem.	●		
	Resultat av vård och behandling följs systematiskt upp på individnivå och bedömning görs om insatserna svarade mot behoven.	●		
	Färre vuxna är långtidsberoende av försörjningsstöd.			■
	Väntetid vid nybesök och handläggning av försörjningsstöd överstiger inte 21 dagar.	●		
	Personer med komplex problematik som uppbär försörjningsstöd ges möjlighet till samordnade insatser för återgång till egen försörjning.	●		
	Ungdomar med en komplex problematik som uppbär försörjningsstöd ges möjlighet till samordnade insatser som stöd till egen försörjning.	●		
	Färre ungdomar är långtidsberoende av försörjningsstöd.	●		
	Verksamheterna beskriver och utvärderar varje år de samverkansformer som används.		▲	
	11 grupper genomförs för barn och unga i utsatta hemmiljöer.	●		
	Metoder för tidig upptäckt av normbrytande beteende används i kommunens samtliga förskolor och skolor.		▲	
	Föräldrautbildning och föräldrastöd erbjuds utsatta barn och ungas föräldrar via socialtjänstens individ- och familjeomsorg.	●		
	Stöd ges i boendet för personer med missbruk och psykisk ohälsa för att klara sin vardag och öka möjligheten att ingå i en social gemenskap.	●		
	Verksamheten ska verkställa biståndsbeslut på sådant sätt att brukarna upplever att de fått sina behov tillgodosedda.	●		
	Att daglig verksamhet utformas på sådant sätt att den tillgodoser behovet av daglig sysselsättning och stimulans för personer med funktionsnedsättning inom kommunen. Verksamhetens inriktning ska syfta till att förbereda för förvärvsarbete.	●		
Inom ram för budgeterade medel ska verksamhetens utformning och innehåll tillförsäkra medborgarna med funktionsnedsättning goda levnadsvillkor.	●			
Genom riktade informationsinsatser bidrar kommunen till att anställda, förtroendevalda och allmänhet får ökad kunskap om olika typer av funktionsnedsättningar och uppkomsten av funktionshinder.	●			
Hälsa och bistånd	Information om beslut, insatser och stöd kommuniceras såväl skriftligt som muntligt och är lätt att förstå. Kommunen ser till att brukaren har tillgodosgjort sig informationen.		▲	
	Berörda professioner samordnar och planerar brukares vård- och omsorgsinsatser.	●		
	Den palliativa vården och omsorgen tillgodoser behoven utifrån en helhetssyn på brukares totala situation.	●		
	Anhöriga får ett respektfullt bemötande och ett gott stöd vid närståendes bortgång.	●		
	Äldre har god kunskap om informationsteknologi, IT, och kan tillämpa den i sin vardag.	●		
	Kommunen samarbetar aktivt med ideella sektorn.	●		
	LSS-handläggningens utformning och innehåll försäkrar medborgare med funktionsnedsättning goda levnadsvillkor.	●		
	Beviljat LSS-beslut verkställs inom kommunen.	●		

fortsättning

fortsättning Verksamhetsmål

- Uppfyllt
- ▲ Delvis uppfyllt
- Ej uppfyllt

Vård och omsorg	Brukare upplever att insatserna utförs lika oavsett vem som utför dem.	●		
	Medarbetare är tillmötesgående, omtänksamma och stödjande i sitt bemötande av brukare och anhöriga.	●		
	Brukares egna förmågor och intressen tas tillvara vid genomförandet av insatserna.	●		
	All berörd personal har 2017 kompetens inom gerontologi, geriatrik, palliativ vård samt etik.	●		
	Brukare i ordinärt boende och i särskilt boende känner till sin kontaktman och dess uppdrag.	●		
Mark och bostad	Mark för framtida verksamhetsetableringar finns tillgänglig i kommunens fem största orter.		▲	
	Merparten av producerade bostäder sker på av kommunen ägd mark.	●		
	Tomtstorlekarna i pågående exploateringsområden varierar i storlek.	●		
	Merparten av kommunens markförsäljningar säljs genom kommunens tomt- och bostadskö eller till byggbranschen genom utlysta markanvisningstävlingar med förfrågningsunderlag publicerade på bland annat kommunens hemsida.	●		
	Byggnationen av bostäder anpassas till en befolkningsökning på cirka 1,5 % per år.		▲	
	I större utbyggnadsområden erbjuds olika upplåtelseformer.	●		
	I större utbyggnadsområden erbjuds bostäder i olika storlekar.	●		
I upprättade exploateringsavtal ställs krav på låg energiförbrukning utöver ställda krav i BBR (Boverkets byggregler).			■	
Plan och bygglov	Verksamheten ska ha en snabb och korrekt handläggning.	●		
	Verksamheten ska ha god beredskap för att ta fram erforderliga planer.		▲	
Trafik	Cykeltrafiken ökar.	●		
	Antal bostäder som utsätts för buller från kommunala vägar och som överstiger riktvärden för trafikbuller minskar.		▲	
	90 % av resenärerna i kommunen har tillgång till en tillgänglighetsanpassad hållplats.	●		
	Kommunala gång- och cykelbanor inom tätorterna är utrustade med bänkar och belysning samt är siktröjda från tät vegetation.	●		
	Verklig hastighet på kommunens gator följer skyltad hastighet.	●		
	90 % av alla bostäder och företag har tillgång till en huvudgata inom 300 meter.	●		
	80 % av nyproducerade bostäder har tillgång till en attraktiv kollektivtrafik.	●		
	Resenärerna i den särskilda kollektivtrafiken genomför sina resor med god kvalitet.	●		
	På kommunens pendelparkeringar är minst 10 % av platserna lediga.	●		
Antalet cykelparkeringar i anslutning till kollektivtrafikhållplatser ökar.	●			
Näringsliv	Härryda kommun ska vara bland de 10 främsta kommunerna i landet avseende mätning av lokalt företagsklimat.			■
	Härryda kommun ska aktivt arbeta tillsammans med Business Region Göteborg för att utveckla identifierade affärsområden.	●		
	Härryda kommun ska kontinuerligt tillhandahålla relevant information till företagen.	●		
	Härryda kommun ska ha ett nära samarbete med de lokala företagarnätverken.	●		
	Härryda kommun ska varje år genomföra en näringslivsdag.	●		
	Härryda kommun har en aktiv roll i samarbetet med skolan och regionala organisationer som arbetar med näringslivsfrågor.	●		
Härryda kommun jobbar aktivt med omvärldsbevakning.	●			

fortsättning



- Uppfyllt
- ▲ Delvis uppfyllt
- Ej uppfyllt

## fortsättning Verksamhetsmål

Vatten	Antalet klagomål på dricksvattenkvaliteten avseende lukt och smak ska vara färre än 15 per år.			■
	Råvattentillgången ska vara långsiktig med en redundans (reserv) på 100 % år 2025.		▲	
	Ledningsnätet för dricksvatten förnyas med minst 500 meter ledning per år.	●		
	Läckage och spolvatten från ledningsnätet ska minska till 18 %.	●		
	Ledningsnätet för spillvatten förnyas med minst 500 m ledning per år.	●		
	Mängden ovidkommande vatten till spillvattenledning ska minska till 60 %.	●		
	Minst 300 meter av ledningsnätet för dagvatten kontrolleras varje år.	●		
	Antalet fastigheter inom vattenskyddsområde (VSO) med enskilda avloppsanläggningar som är anslutna till kommunalt VA ska vara 53 % år 2025.		▲	
	Förbättra befintliga enskilda avlopp kring Nedsjöarna i samarbete med Bollebygds kommun.	●		
Avfall	Hushållsavfallsmängden per person som uppstår i regionen ska år 2020 vara lägre än 2008.	●		
	Andelen material som samlas in för materialåtervinning ska öka och resultera i en materialkvalitet som kan ersätta jungfruliga material.	●		
	Mängden elektronikavfall respektive farligt avfall i det brännbara hushållsavfallet ska minst halveras till 2020 i förhållande till 2008.	●		
Måltidsservice	Maten är god, vällagad och anpassad efter varje åldersgrupps speciella behov.	●		
	Boende på kommunens särskilda boenden kan välja mellan två maträtter till middag.		▲	
	Måltidspersonalen har god kunskap i näringslära för de olika målgrupperna.	●		
	Barn och elever har tillräcklig tid att äta.	●		
Säkerhet	Pedagoger medverkar vid skolmåltiderna.	●		
Säkerhet	Medborgarna upplever kommunen som trygg och säker.		▲	

I avsnittet verksamhetsredovisning på sidorna 34–49 kommenteras måluppfyllelsen övergripande.

## Finansiell analys

Syftet med den finansiella analysen är att visa om kommunen upprätthåller en god ekonomisk hushållning, genom att redovisa kommunens finansiella utveckling och ställning över tiden. Kommunfullmäktige har för ändamålet antagit två finansiella mål för kommunen.

Målen analyseras även på sidan 10.

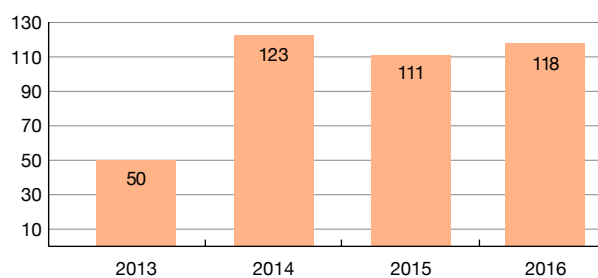
Den finansiella analysen utgår ifrån tre finansiella aspekter: det finansiella resultatet, riskförhållanden och kontroll över den finansiella utvecklingen.

### RESULTAT

#### Positivt resultat 118 mkr – uppfyller mål för god ekonomisk hushållning

Härryda kommun redovisar ett positivt resultat på 118,1 mkr, vilket är 46,9 mkr bättre än budgeterat. Resultatet motsvarar 6,5 procent av verksamhetens nettokostnader som uppgår till 1,8 mkr. Lägre finansiella kostnader uppgår sammanlagt till 20 mkr och slutredovisning av exploateringsprojekt till 11 mkr. *Ytterligare budgetavvikelse redovisas på sidan 19 samt under avsnitt verksamhetsredovisning.* Resultat för 2016 är 6,9 mkr starkare än föregående år. Under de senaste fyra åren är snittresultatet per år 100 mkr vilket är en god resultatnivå. Årets resultat uppfyller kommunfullmäktiges finansiella mål för god ekonomisk hushållning.

Resultatutveckling 2013–2016, mkr



#### Resultat efter justering med jämförelsestörande poster

Jämförelsestörande poster är resultat av händelser eller transaktioner som inte är extraordinära, men som är viktiga att uppmärksamma vid jämförelser med andra perioder. I kommunens resultat 2016 förekommer inga poster som hanterats som jämförelsestörande. Två jämförelsestörande poster förekommer tidigare år, återbetalda premier avseende avtalsgruppförsäkring samt avgiftsbefrielseförsäkring från AFA samt ökade kostnader för sänkt diskonteringsränta för pensionsskuld. Premier har återbetalats för åren 2004–2008 med sammanlagt 71,1 mkr och inga ytterligare återbetalningar förväntas. Finansiella mål för god ekonomisk hushållning har uppnåtts även efter justering av jämförelsestörande poster.

Justering av jämförelsestörande poster, mkr

	2016	2015	2014	2013
Redovisat resultat	118,1	111,2	122,7	50,0
Återbetalning AFA premier	0,0	-13,0	0,0	-27,9
Sänkt diskonteringsränta	0,0	0,0	0,0	64,1
<b>Resultat efter justering</b>	<b>118,1</b>	<b>98,2</b>	<b>122,7</b>	<b>86,2</b>

#### Balanskravet uppnås

Enligt kommunallagen har kommunerna ett balanskrav, det vill säga att intäkterna ska täcka kostnaderna. Om kostnaderna för ett visst räkenskapsår överstiger intäkterna, ska det negativa resultatet enligt huvudprincipen regleras och det redovisade egna kapitalet återställas under de närmast följande tre åren. Fullmäktige ska vid sådana lägen anta en åtgärdsplan för hur återställandet ska ske om inte synnerliga skäl finns. Efter justeringar uppgår resultatet till 92,1 mkr. Kommunen uppfyller därmed lagens minimikrav på god ekonomisk hushållning.

Avstämning av balanskrav

	2016	2015	2014	2013
Redovisat resultat enligt fullfonderingsmodellen	118,1	111,2	122,7	50,0
Pensionsförpliktelser före 1998	-26,0	-32,6	-24,8	43,5
Redovisat resultat enligt blandmodellen	92,1	78,6	97,9	93,5
Realisationsvisiter	0,0	-0,1	-13,3	-2,1
<b>Balanskravsresultat</b>	<b>92,1</b>	<b>78,5</b>	<b>84,6</b>	<b>91,4</b>

Härryda kommun tillämpar inte Resultatutjämningsreserv RUR.

#### Intäkter och kostnader

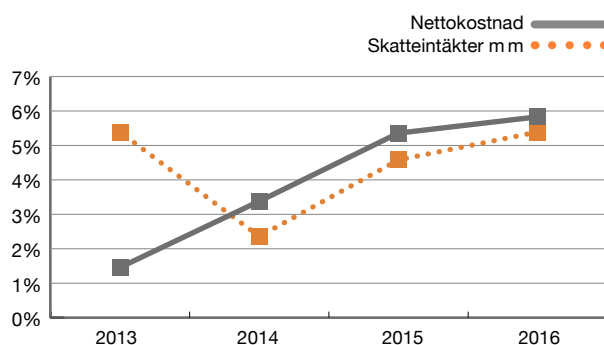
Verksamhetens intäkter är 593,8 mkr vilken är en ökning med 114,1 mkr jämfört med 2015. Bidrag uppgår till 248 mkr och har ökat med 103 mkr jämfört med 2015. Ökningen beror främst på statsbidrag från Migrationsverket samt olika satsningar via Skolverket. 66,5 mkr har bokats upp som fordran mot Migrationsverket, vilket kan jämföras med 31,0 mkr 2015. Verksamhetens kostnader har ökat med 207,9 mkr och är 2 301,8 mkr. Det är en ökning med 9,9 procent. Personalkostnaderna har ökat med 7,8 procent, vilket beror på fler anställda samt löne-

ökning. Köp av verksamhet har ökat med 14 procent och beror bland annat på ökade kostnader för köpta platser för ensamkommande barn. Engångskostnad för utrangeringar av gator och vägar uppgår till 17 mkr. Effekten av införande av komponentavskrivning innebär att 7 mkr flyttats från drift till investering. Kostnader för avskrivningar redovisar 111 mkr och har ökat med 6 mkr, vilket beror höga investeringsnivåer.

### Verksamhetens nettokostnader och skatteintäkter

Verksamhetens nettokostnader bör vara lägre än kommunens skatteintäkter samt utjämningsbidrag. Ett mått på detta är nettokostnadernas andel av skatteintäkter och utjämningsbidrag, som visar hur stor del av skatteintäkterna som går till den löpande verksamheten. Redovisas en nettokostandsandel under 100 procent har kommunen en positiv balans mellan löpande kostnader och intäkter. Nettokostnadsandelen är 94 procent, vilket är oförändrat jämfört med 2015. Verksamhetens nettokostnader uppgick till 1 818,9 mkr, och skatteintäkter och utjämningsbidrag uppgick till 1 950 mkr. År 2016 översteg intäkten kostnaden med fem procent. Nettokostnaden har ökat med 5,8 procentenheter, och skatteintäkter och utjämningsbidrag med 5,4 procentenheter. Förändringen bör ses över längre tid, och i genomsnitt har kommunen under den senaste fyraårsperioden en marginell skillnad i ökningstakt mellan nettokostnad respektive skatteintäkter och utjämningsbidrag. Nettokostnaderna har i genomsnitt stigit med 4 procentenheter, och skatteintäkter och utjämningsbidrag har stigit med 4,4 procentenheter under perioden.

**Förändring av nettokostnader och skatteintäkter 2013–2016**



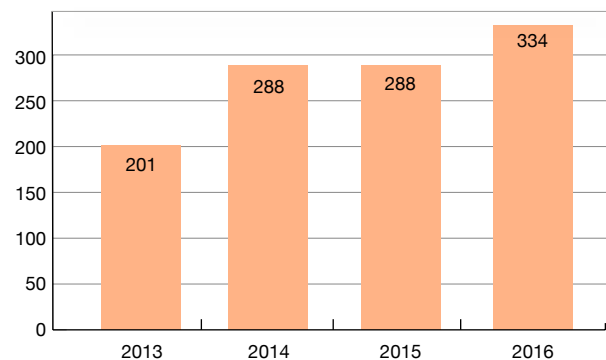
### Investeringar på 334 mkr och en självfinansieringsgrad på 69 procent

Kommunen strävar efter en investeringsverksamhet med god planering och framförhållning, och med jämn investeringsnivå över tiden. Årets investeringar uppgår till 333,6 mkr och årets investeringsbudget är 532,4 mkr,

varav 162 mkr avser ombudgetering från 2015. Investeringens utfallet är 198,7 mkr lägre än vad som är budgeterat och 46 mkr högre än 2015. Orsaken till lägre investeringsvolym än planerat är främst försenade bygg- och projektstarter. Investeringar har i huvudsak gjorts i skolor och förskolor, boende för ensamkommande, äldreboenden, gator, energieffektivisering samt vattenledningar. Till följd av tillämpningen av komponenthantering för kommunens fastigheter har investeringsutgiften ökat med 7 mkr. Det beror på att drift avseende underhåll flyttats till investeringsredovisningen och klassats som komponentutbyte. *Läs vidare om fler budgetavvikelser under avsnitt verksamhetsredovisning samt på sida 66.*

Av årets nettoinvesteringar kunde 69 procent finansieras via årets resultat och avskrivningar, vilket är en försämring med sex procentenheter jämfört med föregående år. Nettoinvesteringarna är 17 procent av skatteintäkter och utjämningsbidrag, vilket är en marginell ökning med en procentenhet jämfört med 2015. Kommunen hade under perioden 2013–2015 en total investeringsvolym som var högre jämfört med kommunerna i Västra Götaland och riket. Det förklaras av att befolkningstillväxten under de senaste fem åren i snitt legat på en ökning med cirka 1,3 procent, vilket medför behov av nya förskolor, skolor med mera. Investeringsnivån förväntas öka ytterligare framöver.

**Nettoinvesteringar 2013–2016**

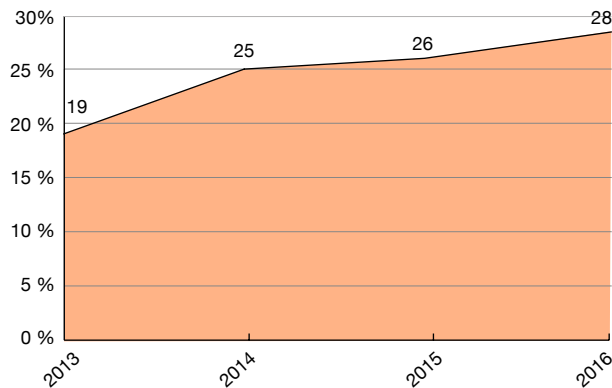


### Soliditet 28 procent – ökning med två procentenheter

Soliditeten är ett mått för att beskriva kommunens ekonomiska styrka på lång sikt, och visar hur stor del av kommunens tillgångar som kommunen själv finansierat, det vill säga kommunens eget kapital i förhållande till det bokförda värdet på tillgångarna. Faktorer som påverkar soliditeten är resultatutvecklingen samt tillgångarna och skuldernas förändring. När det görs en bedömning av den ekonomiska situationen, är det soliditetens utveckling snarare än den absoluta nivån som är mest intressant. För 2016 uppgår soliditeten till 28 procent, vilket är en förbättring med två procentenheter jämfört med föregående

år och beror framförallt på resultatnivån 2016. Det finansiella målet för god ekonomisk hushållning som säger att soliditeten ska öka med en procentenhet per år har uppnåtts. Den stora förbättringen 2014 med sex procentenheter beror på det goda resultatet kombinerat med minskad låneskuld.

**Soliditetsutveckling 2013–2016, %**



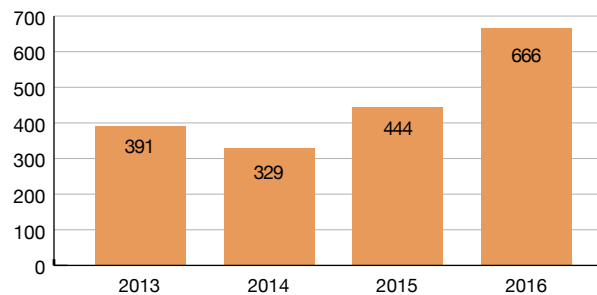
### Tillgångarna är 2 631 mkr

De totala bokförda tillgångarna är 2 630,7 mkr, vilket är en ökning med 254,5 mkr jämfört med 2015. Av anläggningstillgångarna som uppgår till 2 341 mkr avser 2 267 mkr kommunens inventarier, anläggningar och byggnader och resterande finansiella anläggningstillgångar. En utrangering av gator och vägar har gjorts 2016 med 17 mkr. Tomtmark till försäljning uppgår till 85 mkr, vilket är en marginell minskning med 2 mkr. Av kommunens använda lokalyta på 200 833 m<sup>2</sup> äger kommunen 89 procent.

### Långfristiga skulder är 666 mkr

Skulden vid årsskiftet var 666,1 mkr varav 550 mkr avser banklån och 116,1 mkr avser en bokförd skuld till va-kollektivet för anläggningsavgifter för vatten och avlopp samt skuld för gatukostnadsersättning och investeringsbidrag. Den långfristiga skulden är 222 mkr högre än föregående år. Under året har omsättning av lån skett med 50 mkr och nyupplåning med 200 mkr. Skulden till va-kollektivet samt skuld för gatukostnadsersättning och investeringsbidrag har ökat med 24 mkr. Kommunen har budgeterat med en långfristig extern upplåning på 625 mkr vilket är 70 mkr mer än vad som behövs användas, exklusive anslutningsavgifter. Låneskulden per invånare 2016 var 14 822 kr och 2015 var den 12 125 kr. Genomsnittet 2015 i riket var högre, 21 836 kr per invånare. Den totala skuldsättningsgraden, som även omfattar avsättningar, är 72 procent och är två procentenheter lägre än 2015.

**Långfristiga skulders utveckling, 2013–2016, mkr**



### Kommunalskatt

Den totala kommunalskatten i Härryda kommun var under år 2016 i genomsnitt 32,29 kr per intjänad hundralapp för en person som inte var medlem i Svenska kyrkan, varav 20,62 kronor för kommunen. Kommunens skattesats är oförändrad 2017 och har varit oförändrad sedan år 2008.

### RISK

#### Likviditet på 11 mkr

Kassalikviditeten, uppgick till 10,9 mkr vilket är en minskning med 9,7 mkr. Kommunen har en likviditetsreserv i form av en kreditlimit på kommunens koncernkonto på 150 mkr, varav 20 mkr kan utnyttjas av Härryda Energi AB. Av den totala krediten utnyttjades 0,8 mkr per den sista december av Härryda Energi AB. Målsättningen är en likviditet runt 0. Kassalikviditeten uppgick till 45 procent, vilket kan jämföras med 32 procent föregående år. Ökningen beror bland annat i ökade fordringar på Migrationsverket.

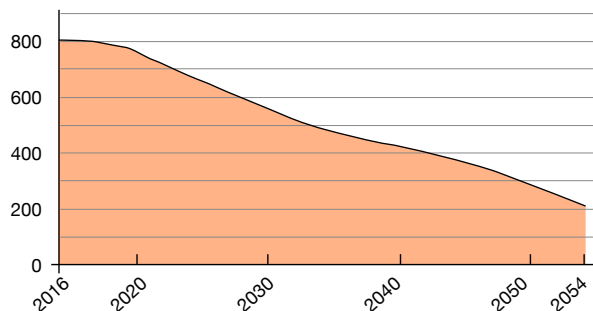
#### Pensionsskuld på 771 mkr

Härryda kommuns pensionsskuld redovisas som avsättning, och var 771 mkr år 2016, varav 81 procent avser pensioner intjänade före 1998. Skulden beräknas av kpa. Pensionsutbetalningarna inklusive löneskatt uppgick till totalt 35 mkr, varav pensionsutbetalningar intjänade före 1998 uppgick till 30 mkr. Långtidsprognosen för pensionsskulden visar att utbetalningarna under 40 år kommer att bli cirka 400 mkr högre än kostnaden enligt fullfonderingsmodellen, vilket innebär i genomsnitt ett ökat likviditetsbehov på cirka 10 mkr årligen.

**Pensionsförpliktelser, inkl särskild löneskatt, mkr**

	2016	2015	2014	2013
Avsättningar, pensionsförpliktelser före 1998	624,5	650,5	683,1	707,9
Avsättningar pensionsförpliktelser intjänade efter 1998	146,4	143,3	130,9	124,8
Särskild avtalspension	0,0	0,6	1,5	2,5
Finansiella placeringar pensionsutbetalningar	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Summa återlånade medel</b>	<b>770,9</b>	<b>794,4</b>	<b>815,5</b>	<b>835,1</b>

Pensionsskuldens utveckling 2016–2054, mkr



### Borgensåtaganden på 196 mkr

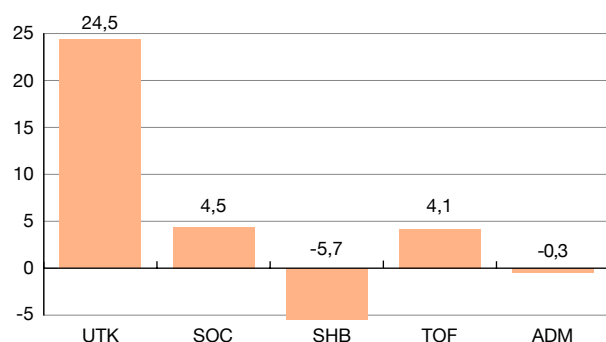
Kommunens borgensåtaganden för år 2016 uppgick vid årets slut till 196,5 mkr, vilket är en ökning med 19 mkr jämfört med föregående år. Ökningen avser utökad borgen för HARRYDA ENERGI AB, med 20 mkr. Kommunens borgensåtagande består till 95 procent av förpliktelser mot egna eller delägda bolag. Åtaganden för föreningar som verkar inom kommunen är 5 procent. Resterande del är borgensåtaganden som avser uppförande av egna hem före år 1992, så kallade förvärvslån, som fortsatt att minska. Utöver beskrivna borgensåtaganden, har kommunen ett åtagande för Kommuninvest AB:s förpliktelser. För närvarande bedöms inte kommunens borgensåtaganden utgöra någon väsentlig risk.

## KONTROLL

### Resultat jämfört med budget

Den ekonomiska uppföljningen ingår som en del i kommunens planerings- och styrsystem. Hur budget och utfall stämmer överens, är ett mått på den kontroll som kommunens beslutsfattare har över den egna ekonomiska utvecklingen. Under året görs fem uppföljningar med prognoser inklusive delårsbokslut per den 31 augusti, samt ett årsbokslut. Kommunens resultat är 47 mkr bättre än budgeterat. Sektorernas sammanlagda budgetavvikelse visar en positiv avvikelse på 27 mkr som kan jämföras med föregående års budgetavvikelse på plus 17 mkr.

Budgetavvikelse per sektor, mkr



Budgetavvikelse drift 2016, mkr

Budgetavvikelse drift 2016, mkr	
<b>Utbildning och kultur</b>	<b>+ 24,5</b>
Färre barn och elever inom för- och grundskola än planerat.	+ 9
Ej återsökta medel för Lågstadiesatsningen inom grundskolan.	+3,1
Överskott inom köpta och sålda utbildningsplatser inom gymnasiet.	+ 4,5
Ökade bidrag samt anpassning till budgetminskning 2017 inom vuxenutbildning.	+ 3,4
<b>Socialtjänst</b>	<b>+ 4,5</b>
Svårigheter att rekrytera enligt budgettillskott inom särskilt boende för äldre i egen regi.	+4,6
Köpta platser för barn och unga har blivit högre än budgeterat.	-16,4
Fler placeringar har kunnat ske i egen regi avseende bostäder med särskild service och daglig verksamhet.	+4,2
Hemtjänsten redovisar ett budgetöverskott på grund av färre beviljade timmar än planerat.	+2,8
<b>Samhällsbyggnad</b>	<b>-5,7</b>
Utrangering av tillgångar inom gator och vägar in trafik.	-16,7
Uppbokad engångskostnad avseende tvist med en leverantör inom vattenverksamheten.	-8,5
Slutredovisning av två exploateringsprojekt, Fläskebo och Hällingsjö Rydet.	+11,1
<b>Teknik och försörjningsstöd</b>	<b>4,1</b>
Införande av komponentavskrivning för kommunens fastigheter medför lägre kostnader för avskrivningar och underhållsutgifter definieras som tillgång istället för kostnad.	+8
Högre kostnader för främst fastighetsskötsel, underhåll, och skadegörelse.	-4,8
<b>Finans</b>	<b>+20,2</b>
Tillfälligt statsbidrag för flyktingar och byggbonus.	+11,9
Ökade kostnader för lokalanpassningar.	-10
Lägre räntekostnader på kommunens lån och lägre finansiella kostnader för pensionsskulden.	+20
Lägre kostnader för pensioner	+8

### Effektiv resursanvändning

Alla verksamheter ska använda resurserna så effektivt som möjligt och ha en budget i balans. För att bedöma om målen uppnås krävs en analys av både total resursåtgång och kostnad per enhet och prestation. Förvaltningen analyserar och jämför kontinuerligt kostnader och resultat med andra kommuner för att ge politiska beslutsunderlag för en eventuell omfördelning mellan verksamheter. Analyser sker både i olika nätverk och som egna projekt. Analysen "Effektiv resursanvändning" innehåller mått som ska ge en bild av hur effektivt verksamheten bedrivs, oavsett total resursåtgång och kvalitet. En analys av indikatorerna visar att det inte finns något självklart samband mellan kostnadsnivån och hur verksamheten upplevs av medborgarna eller vilka resultat som kan uppmätas.

## Sammanfattande finansiell analys

### Sammanfattning av kommunens finansiella ställning utifrån aspekterna resultat, risk och kontroll.

#### Resultat

För att möta de stora pensionsutbetalningarna framöver har kommunfullmäktige från och med 2014 fastställt nya och högre finansiella mål för god ekonomisk hushållning. De finansiella målen och balanskravet uppnås. Det genomsnittliga resultatet under fyraårsperioden är 100 mkr per år vilket motsvarar 6 procent av nettokostnaderna, vilket kan jämföras med kommunens mål på 2,5 procent. Soliditetsnivån har under året förbättrats med två procentenheter till 28 procent. Sett ur ett längre perspektiv har soliditeten stärkts från 15 procent 2009. För att möta den successivt minskande pensionsskulden bör soliditetsnivån om 40 år vara drygt 50 procent. Det kräver att de redovisade resultaten även fortsättningsvis ligger på samma nivå som de senaste åren. Kassalikviditeten har minskat från 21 till 11 mkr och krediten på 150 mkr har inte utnyttjats per den 31 december. För att finansiera den höga investeringsnivån har kommunen utökat låneskulden till bank med 200 mkr. Den sammanlagda låneskulden uppgår till 550 mkr vilket är 70 mkr lägre än budget. Framtida stora exploateringar kommer öka behovet av nyupplåning.

#### Risk

Kommunens borgensåtaganden för år 2016 var 196 mkr och bedöms inte utgöra någon väsentlig risk. Pensionsskulden redovisas enligt fullfundsmodellen, vilket innebär att alla pensionsförpliktelser ingår i balansräkningen. Modellen medför ryckighet i resultatet mellan åren, samtidigt som verkligt resultat och förmögenhetssituation blir mer rättvisande. Under kommande period då pensionsskulden sjunker kommer ett finansieringsbehov att uppstå, som kräver en resultatförbättring med motsvarande belopp som skulden sjunker. Annars riskerar den långfristiga upplåningen att öka i samma takt som pensionsskulden minskar. Under de närmaste åren kommer investeringsbehovet fortsatt ligga på en mycket hög nivå och därutöver finns behovet att initialt finansiera flera stora exploateringar. Årets resultat innebär att kommunen står starkare rustad än vad som annars skulle vara fallet.

#### Kontroll

Kommunen har väl fungerande planerings och uppföljningssystem med tydlig målstruktur. Kontrollen över ekonomin är god. Budgetföljsamheten är i de flesta fall god.

## Känslighetsanalys

Hur kommunens ekonomi kommer att utvecklas i framtiden påverkas av ett antal faktorer. Vissa av dem kan kommunen påverka genom egna beslut, andra inte. Det kan exempelvis vara konjunktursvängningar eller förändrade lagar och förordningar. Kommunen har ett ansvar för att ha en finansiell beredskap att hantera förändringar, både externa oförutsedda händelser och förändringar i den egna kommunen.

Möjligheten att genom höjda taxor och avgifter öka intäkterna är begränsade, eftersom maxtaxor finns inom såväl barn- som äldreomsorg. Den största finansiella påverkan har skatteunderlagsutvecklingen i riket och kommunens befolkningsutveckling. Tabellen till vänster visar vilken effekt olika händelser har på Härryda kommuns ekonomi. Små förändringar innebär stora belopp, vilket visar hur viktigt det är med en marginal då budgeten fastställs.

#### Känslighetsanalys, årseffekt

Förändringar	Mkr
Lönekostnader inkl sociala avgifter, en procent	+/-15,2
Skatteunderlag, en procent	+/-18,4
Utdebitering 10 öre	+/-9,2
Ränta med en procent	+/-4,5
Inflation, en procent	+/-7,3

#### Bedömning 2017

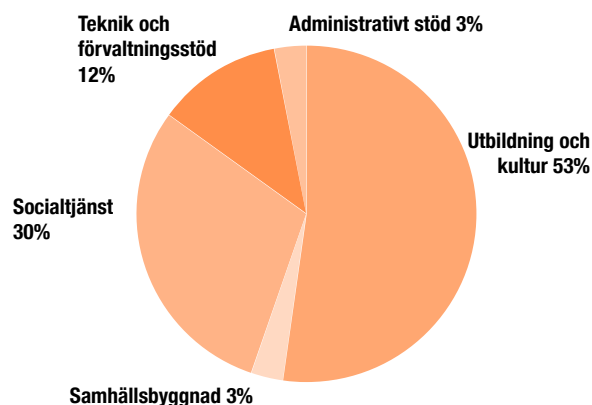
Löneökningar förväntas med 3,3 procent, skatteunderlaget med 4,4 procent och utdebiteringen är oförändrad. Även räntenivån bedöms oförändrad i kombination med fortsatt låg inflation. Den fortsatt höga investeringsnivån i kombination med stora exploateringsutgifter gör att en nyupplåning kommer att vara nödvändig.

# Ökad konkurrens om arbetskraften en fortsatt utmaning

Kommunen växer och även de anställda ökar något i antal. Fortfarande är en genomsnittlig anställd 46 år med en lön på 29 200 kronor och kvinna – 83 procent av de anställda är kvinnor. Fler än förra året har en heltidsanställning men personalomsättningen har ökat.

För att kunna skapa den framtid medborgarna vill ha ställs allt högre krav på motiverade, engagerade och kompetenta medarbetare. Kärnan i kommunens personalarbete är därför att skapa de förutsättningar som behövs för såväl ett gott medarbetarskap som ledarskap. Detta och behovet av en god kommunikation och samverkan lyfter det personalpolitiska programmet, som ska medverka till att kommunens mål kan uppfyllas om att Härryda kommun ska vara en bra arbetsgivare.

## Fördelning av tillsvidareanställda per sektor



## Personalstruktur

Antalet tillsvidareanställda är 2 748 den 31 december 2016, en ökning med 43 medarbetare jämfört med 2015. Kommunen har därutöver 340 visstidsanställda medarbetare. Anledningen till visstidsanställning beror oftast på vikariat på grund av föräldraledighet, sjukdom eller annan tjänstledighet men kan också bero på att krav på viss behörighet inte är uppfyllda. Medelåldern för alla anställda är 46,4 år vilket är samma som föregående år. Genomsnittlig sysselsättningsgrad för tillsvidareanställda var 96,3 procent, 2015 var den 95,8 procent. Av kommunens tillsvidareanställda har 86 procent heltidsanställning. Föregående år var det 84 procent.

## Åldersstruktur bland tillsvidareanställda

Ålder	Antal 2016	Antal 2015	Antal 2014
– 29 år	196	191	175
30 – 39 år	606	607	580
40 – 49 år	800	788	752
50 – 59 år	748	721	711
60 år -	398	398	385
Totalt	2748	2705	2 603

## Arvoden, lön och ersättningar till ledning och styrelse

Exklusive sociala avgifter, mkr	2016	2015	2014
Arvoden kommunalråd (2 st)	1,5	1,4	1,4
Kommundirektör	3	1,0	1,0
Övrig ledningsgrupp (7 st)	4,9	5,4	5,4

## Löner

Medianlönen för tillsvidareanställda medarbetare var vid årets slut 29 200 kr per månad, en ökning av medianlönen med 1 100 kr per månad jämfört med 2015.

Det motsvarar en ökning på fyra procent. Under året genomfördes 51 589 utbetalningar av löner, arvoden och ersättningar till anställda och förtroendevalda.

## Personalkostnader, mkr

	2016	2015	Förändring jmf med 2015
Lön	1 036,0	970,4	6,8%
varav arvoden	4,6	4,6	0,0%
varav övertid och mertid	12,2	11,1	9,9%
Övrigt	13,8	11,0	25,5%
Sociala avgifter	320,7	290,8	10,3%
Pensionskostn inkl särskild löneskatt	66,4	60,3	10,1%
<b>Totalt</b>	<b>1 436,9</b>	<b>1 332,5</b>	<b>7,8%</b>



Medarbetare ur verksamheten U.F.F. – utvecklings- och stödenheten, folkhälsoenheten och fritid ungdom.

### Kvinnor och män – en jämförelse

83 procent av alla tillsvidareanställda är kvinnor. Förhållandena är ungefär lika i alla kommuner och lika över åren. Vissa yrken är nästan helt dominerade av ett kön. Vid 2016 års lönekartläggning var 98 procent av alla förskollärare kvinnor och inom vaktmästargruppen var 99 procent män. En av få yrkesgrupper med en relativt jämn könsfördelning är gymnasielärare. Av samtliga chefer på olika nivåer är ungefär två tredjedelar kvinnor och en tredjedel män. I gruppen sektorchefer och verksamhets-/funktionschefer är fördelningen jämn mellan kvinnor och män.

### Personalomsättning och kompetensförsörjning

Personalomsättningen i kommunen har ökat jämfört med föregående år. 370 personer har slutat sin tillsvidareanställning varav 50 har avgått med ålderspension. Om man bortser från dem som pensionerats innebär det att 11,7 procent av den tillsvidareanställda personalen har slutat i kommunen jämfört med 7,1 procent 2015. I samverkan med de fackliga organisationerna har kommunen tagit fram en strategisk kompetensförsörjningsanalys som ligger till grund för rekryterings- och kompetensförsörjningsarbetet samt lönepolitiken. Under året har strategiska satsningar genomförts i form av lönehöjningar och kompetensutvecklingsinsatser för att i god tid sörja för den framtida kompetensen.

### Medarbetarenkät

Medarbetarenkäten genomförs vartannat år och genomfördes inte under 2016.

### Sjukfrånvaro

Sjukfrånvaron för året var 7,3 procent. Det är en ökning motsvarande 0,3 procentenheter jämfört med 2015. Den korta frånvaron, dag 1–14, har ökat med 0,1 procentenheter och den längre frånvaron har ökat med 0,2 procentenheter. En stor del av sjukfrånvaron, 29 procent, utgörs av deltidfrånvaro. Det innebär att medarbetare till någon del finns i arbete och håller kontakten med arbetsplatsen. Under året hade 29,7 procent av medarbetarna inte någon sjukfrånvaro alls. Motsvarande siffra under föregående år var 30,7 procent.

### Sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid 2016, %

Alla som under 2015 haft anställning, oavsett anställningsform.

	2016	2015	2014	2013
Total sjukfrånvaro	7,3	6,9	6,3	6,1
– varav sjukfrånvaro över 60 dgr	46,9	45,0	42,9	40,2
Män	4,0	3,9	3,2	3,2
Kvinnor	8,1	7,6	7,0	6,7
Åldersgruppen <29 år	5,5	4,9	4,3	4,7
Åldersgruppen 30 – 49 år	7,2	7,2	6,4	6,2
Åldersgruppen > 50 år	8,0	7,4	6,9	6,3





Medarbetare på Oasen  
– kommunens personalstödjande enhet.

## Härryda kommun ska vara en bra arbetsgivare

Kommunstyrelsens mål

### Det personalpolitiska programmet (PPP)

beskriver de förhållningssätt som ska genomsyra organisationen. PPP är uppbyggt kring tre grundperspektiv: medarbetarskap, ledarskap samt kommunikation och samverkan. Programmet ska vara levande och det är viktigt att alla deltar och engagerar sig i arbetet. Utifrån PPP sker ett löpande utvecklingsarbete inom olika personalpolitiska områden. PPP ska medverka till att Härryda kommun kan uppfylla kommunstyrelsens prioriterade mål för medarbetare.



### Företagshälsovård, personalstöd och hälsofrämjande arbete

Kommunen har ett omfattande personalvårds- och hälsofrämjande arbete i egen regi. Därför blir företagshälsovårdens främsta uppgift att arbeta med pågående rehabiliteringsärenden men är också med i olika typer av hälsofrämjande projekt. Kommunens upphandlade företagshälsovård är PE3 och tillsammans med dem bedrivs bland annat projekt för att öka hälsan med hjälp av utbildning, hälsoprofilsbedömningar och sjuk- och friskänmälan inom delar av förvaltningen. Medarbetare som behöver stöd och råd inom områdena ekonomi, juridik, relationer och hälsa får kostnadsfri telefonrådgivning hos Falck. Rådgivningen är öppen dygnet runt, året om.

Kommunen eftersträvar att få så många medarbetare som möjligt att inse vikten av att leva ett hälsosamt liv. Inom förvaltningen finns den personalvårdsstödjande enheten Oasen som arbetar bland annat med hälsofrämjande arbete, arbetslagsutveckling, handledning, samtalsstöd till enskilda och massage för att förebygga ohälsa och främja hälsa i verksamheterna. Genom hälsofrämjande arbete är målet att på sikt medverka till ett bättre hälsoläge bland medarbetarna. Inom Oasen finns en hälsoutvecklare som tillsammans med ett nätverk av cirka 100 hälsoinspiratörer runt om på arbetsplatserna arbetar för att främja en hälsosam livsstil utifrån ledorden trivsel, gemenskap och hälsa. Kommunen har även ett nära samarbete med Härryda kommuns kultur- och idrottsförening (HKIF) som anordnar en mängd olika aktiviteter som främjar hälsan för medarbetare.

### Utbildning och information

Nya medarbetare introduceras genom studiebesök på kommunala arbetsplatser samt utbildningen ”I allmänhetens tjänst” där deltagarna lär sig vad en anställning i kommunal verksamhet innebär. Nya chefer genomgår utbildning på ett och ett halvt år som tydliggör hur kommunen ser på chefskap. För chefer med några års erfarenhet i kommunen genomfördes en vidareutbildning i ledarskap för en grupp under året.

### Semester och övertidsskuld

Semesterlöneskulden som utgörs av inestående uttagna semesterdagar uppgick vid årets slut till 55,8 mkr, vilket är en ökning med 1,8 mkr jämfört med föregående år. Skulden för uttagen övertid uppgick till 3,1 mkr, vilket är en ökning med 0,3 mkr jämfört med 2015. Ferielöneskulden för lärarkollektivet inklusive upphållslöneskuld var 23,3 mkr, en ökning med 2,7 mkr jämfört med 2015. Den sammanlagda skulden uppgick därmed till 82,2 mkr.

### Framtiden

Kommunen och regionen växer vilket medför att även förvaltningen växer. Bland annat byggs en ny skola i Landvetter. Det är positivt för medarbetarskapet att vara en del i en växande organisation. Samtidigt medför det en ökad konkurrens om arbetskraften vilket syns inom allt fler yrkeskategorier både vad gäller möjligheten att rekrytera nytt men även i att personalomsättningen fortsätter att vara hög.





## Kvalitet i korthet och medborgarundersökning









### Kommunens Kvalitet i Korthet

För sjunde året i rad har Härryda kommun deltagit i Kommunens Kvalitet i Korthet. I undersökningen ingår 240 andra kommuner och syftet är att genom jämförelser mellan kommunerna ge invånarna en samlad bild av kommunens kvalitet samt ge underlag för utveckling och förbättring. Resultaten för 2016, som presenteras i kategorierna Tillgänglighet, Trygghet, Delaktighet, Effektivitet och Samhällsutveckling, visar att Härryda kommun



uppvisar höga resultat i relation till andra kommuner och att utvecklingen går åt rätt håll.

### Härrydas resultat i relation till snittet av landets kommuner
















Härryda är i den högsta gruppen	
Härryda är i den näst högsta gruppen	
Härryda är i den näst lägsta gruppen	
Härryda är i den lägsta gruppen	

TILLGÄNGLIGHET	KOMMENTAR
Svar på e- post inom två arbetsdagar	
Svar på en enkel fråga per telefon	
Upplevelse av gott bemötande vid telefonkontakt	
Huvudbibliotekets samt återvinningscentralens öppethållande	
Plats på förskola på önskat datum	
Väntetiden för dem som inte fått plats på förskola på önskat datum	
Väntetiden för att få plats på ett äldreboende	
Handläggningstiden för att få ekonomiskt bistånd vid nybesök	

- Härryda kommun besvarar de flesta inkommande samtal snabbt och korrekt samt ger ett gott bemötande. Även under 2017 fortsätter arbetet med att förbättra service gentemot medborgarna genom att bygga ut kontaktcenter.
- Under 2016 var det lång väntetid till våra särskilda boenden. Anledningen var ökad efterfrågan men även att våra lokaler var upptagna av andra verksamheter. Kön har minskat successivt under året och ligger nu återigen inom den lagstadgade gränsen.
- Handläggningstiden för att få ekonomiskt bistånd vid nybesök är fortfarande något längre än snittet för andra kommuner men har minskat sedan 2015.

TRYGGHET	KOMMENTAR
Antal vårdare som besöker en äldre person under 14 dagar	
Barn per personal i kommunens förskolor	

- En hemtjänsttagare möter i snitt 14 personal under en tvåveckorsperiod vilket är en förbättring sedan 2015 och bättre än de flesta övriga kommuner i riket.

EFFEKTIVITET	KOMMENTAR
Kostnaden för inskrivet barn i förskolan/per år	
Resultat för elever i åk 6 i kommunen i de nationella proven	
Resultat för elever i åk 3 i kommunen i de nationella proven	
Andel behöriga elever till något nationellt program på gymnasiet	
Elevers syn på skolan och undervisningen i åk. 8	
Kostnad per betygspoäng	
Andelen elever som fullföljer gymnasieutbildningen i kommunen	
Kostnad för de elever som inte fullföljer ett gymnasieprogram	
Kostnad för en plats i kommunens särskilda boende	
Andel brukare som är ganska/mycket nöjda med sitt särskilda boende	
Kvalitetsaspekter inom särskilt boende	
Kostnad per vårdtagare inom kommunens hemtjänst	
Andel brukare som är ganska/mycket nöjda med sin hemtjänst	
Omsorgs- och serviceutbud inom hemtjänsten	
Kvalitetsaspekter inom LSS grupp- och serviceboende	
Andelen ungdomar som inte kommit tillbaka inom ett år efter avslutad insats/utredning	

*Med effektivitet avses här vad medborgarna får för sina skattepengar.*

- Elevernas egen syn i på undervisningen har förbättrats sedan 2015 och skolan arbetar aktivt med att pedagogernas uppdrag ska vara tydligt. Generellt gäller att vår förskola, grundskola och gymnasieskola är väldigt effektiva, med höga resultat till relativt låga kostnader. Andelen elever i årskurs 3 som klarar de nationella proven ökar mer än snittet i riket liksom andelen gymnasieelever som fullföljer sin utbildning inom fyra år.
- Även inom socialtjänstens olika områden har Härryda kommun i överlag goda resultat, d.v.s. nöjda brukare och ett stort serviceutbud, till relativt låga kostnader. Inom funktionshinderverksamheten har det varit fokus på den enskilda individens behov, vilket har genererat ett ökat serviceutbud inom kommunens LSS-boenden.
- Andelen ungdomar som inte återkommer till socialtjänsten efter avslutad insats minskar vilket delvis beror på att fler placeringar gjorts under 2016.

Fortsättning nästa sida

Fortsättning från föregående sida

DELAKTIGHET	KOMMENTAR
Kommunens webbinformation till medborgarna	<ul style="list-style-type: none"> <li>Härryda kommun genomför insatser för att medborgarna ska känna sig delaktiga i kommunens utveckling. Exempel på detta är de kommundelsdialoger som genomfördes 2016 samt en tydlig hemsida med relevant information.</li> </ul>
Möjlighet för medborgarna att delta i kommunens utveckling	

SAMHÄLLSBYGGANDE	KOMMENTAR
Andelen förvärvsarbetare i kommunen	<ul style="list-style-type: none"> <li>Härryda kommun har en fortsatt hög sysselsättningsgrad och få invånare som uppstår ekonomiskt bistånd.</li> </ul>
Andel av befolkningen som får försörjningsstöd	
Nya företag per 1000 invånare	<ul style="list-style-type: none"> <li>Andelen ekologiska livsmedel i våra verksamheter har ökat, bl.a. med anledning av att upphandlingen har blivit tydligare i kravet på ekologiska livsmedel.</li> <li>Andelen miljöbilar i kommunorganisationen är bland rikets högsta och de fordon som byts ut ersätts i största möjliga mån med miljöbilar.</li> </ul>
Andelen inköpta ekologiska livsmedel	
Andel miljöbilar i kommunorganisationen	



### Medborgarundersökningen

Under 2016 genomförde Härryda kommun för femte gången en medborgarundersökning med stöd av Statistiska centralbyrån, SCB. Resultatet ger en bild av medborgarnas syn på kommunen och dess verksamheter kan jämföras med andra kommuner.

Medborgarnas syn på kommunen som en plats att leva och bo på (i urval)	KOMMENTAR
Nöjd-region-index, helheten	<ul style="list-style-type: none"> <li>I sin helhet ser Härrydaborna positivt på kommunen och nästan fyra av fem kan rekommendera kommunen som bostadsort. Områden som arbete, utbildning och kommunikationer får höga betyg. Lägre omdömen får det kommersiella utbudet i form av barer, caféer och restauranger.</li> </ul>
Utbildnings- och arbetsmöjligheter	
Bostäder	
Fritidsaktiviteter	
Kommersiellt utbud	<ul style="list-style-type: none"> <li>Trygghetskänslan sjunker i hela riket och så även i Härryda kommun.</li> </ul>
Trygghet	

Medborgarnas syn på kommunens verksamhet (i urval)	KOMMENTAR
Nöjd-medborgar-index, helheten	<ul style="list-style-type: none"> <li>Våra medborgare har högt förtroende för den verksamhet kommunen erbjuder. Framförallt är det förskolan, gymnasieskolan och kulturen som upplevs positivt. Attityden till kommunens gator och vägar har höjts flera undersökningar i rad.</li> </ul>
Bemötande och tillgänglighet	
Förskola	<ul style="list-style-type: none"> <li>Avseende bemötande och tillgänglighet är vi inte i den bästa gruppen vilket utgör ett utvecklingsområde. Förvaltningen har bland annat sett över webbplatsen för att säkerställa att korrekt kontaktinformation finns tillgänglig.</li> </ul>
Grundskola	
Äldreomsorg	
Kultur	
Gator- och vägar	

Medborgarnas syn på inflytande i kommunen	KOMMENTAR
Nöjd-inflytande-index, helheten	<ul style="list-style-type: none"> <li>En trend i riket är att medborgarnas upplevelse av inflytande och påverkansmöjligheter minskar. Detta sker även i Härryda även om kommunen fortfarande har relativt höga förtroendesiffror.</li> </ul>
Förtroende	
Information	<ul style="list-style-type: none"> <li>Medborgarna är framförallt nöjda med informationen på vår webbplats men upplever svårigheter med att få kontakt med högre tjänstemän.</li> </ul>
Påverkan	
Kontakt	

### Framtiden

En utmaning för Härryda kommun är att bibehålla de höga resultaten för våra verksamheter samt att fortsätta utveckla tillgängligheten och medborgarnas möjligheter till inflytande.

# Jämförelse inom regionen och riket



## Kommunens finansiella profil

Kommunforskning i Västsverige tar fram finansiella profiler på kommunerna i bland annat Västra Götalandsregionen. Dessa profiler visar hur kommunerna i regionen inbördes förhåller sig till varandra. Det är relativa mått, vilket innebär att de bara visar hur de olika kommunerna ligger till i förhållande till varandra. Den senaste profilen avser år 2015. Profilen utgår ifrån fyra olika perspektiv; långsiktig handlingsberedskap, kortsiktig handlingsberedskap, finansiellt riskförhållande samt finansiell kontroll. Diagrammet har skalan 1-5 där 5 är högsta betyg. Kommunen redovisade ett starkare finansiellt utgångsläge 2015 jämfört med 2013.

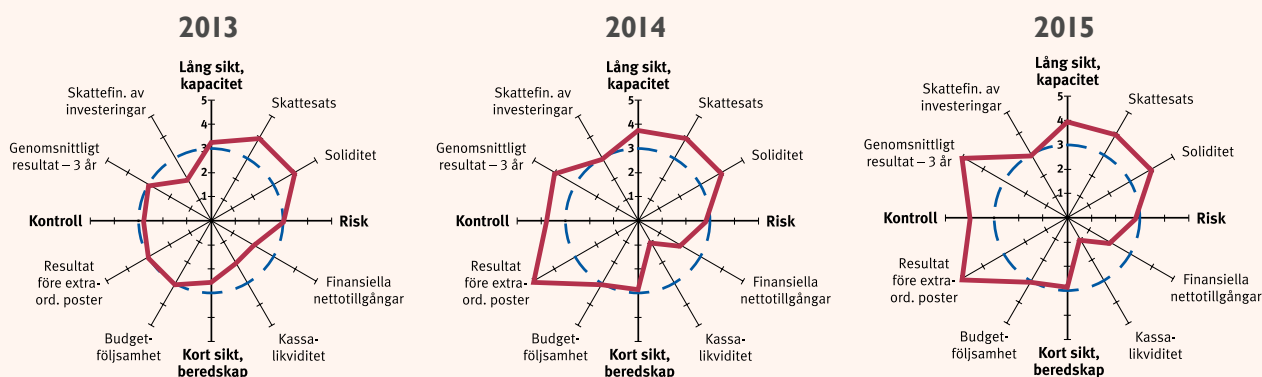
Utifrån profilen och jämfört med snittet hade kommunen en finansiell profil som var starkare än genomsnittet för kontroll och långsiktig handlingsberedskap. Härryda hamnar något under snittet för den kortfristiga handlingsberedskapen och riskperspektivet.

Härryda kommun hade en starkare resultatutveckling mellan 2013 och 2015 och starkare resultat 2015 jämfört med snittet i länet. Under 2015 hade Härryda kommun det femte starkaste resultatet i länet, vilket innebär en femma i den finansiella profilen.

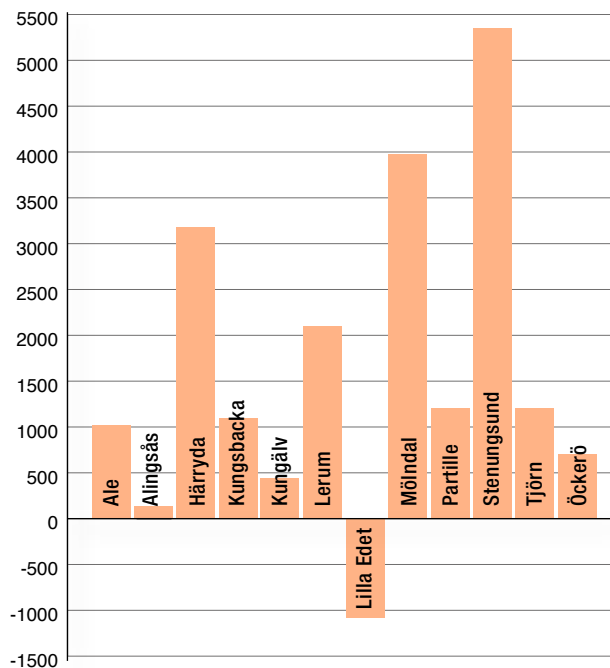
Härryda kommun uppvisar samma trend, fast starkare, som snittet bland kommunerna i länet när det gäller

soliditeten. Kommunen visade en förbättrad soliditet med sju procentenheter, från 19 procent till 26 procent, medan den genomsnittliga soliditeten i länet förbättrades med fem procentenheter från 7 procent till 12 procent. Härryda kommun hade 2015 den tolfte starkaste soliditeten i länet. Det innebar en fyra i den finansiella profilen, vilket var oförändrat. Kassalikviditeten ska studeras ihop med soliditeten eftersom likviditeten kan förbättras via upplåning. Mellan åren 2013-2015 försvagades kassalikviditeten med 40 procentenheter från 72% till 32%. Den genomsnittliga kassalikviditeten bland kommunerna i länet försvagades enbart marginellt. Poängen i profilen har försvagats från en tvåa till en etta.

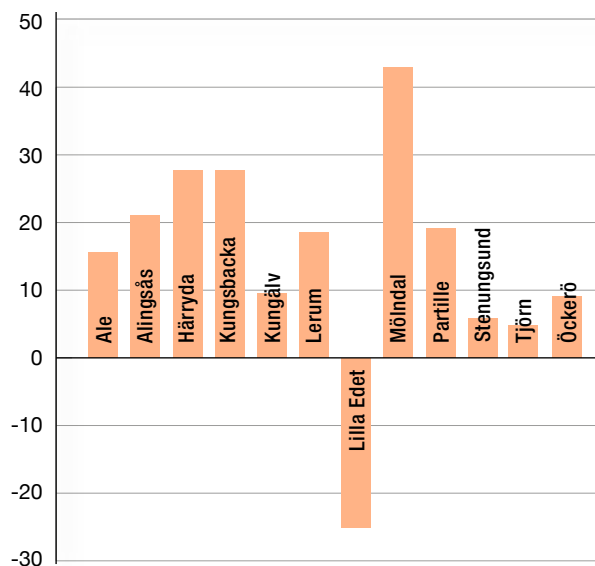
Nettoinvesteringarna var fortsatt högre i kommunen än snittet i länet. Kommunen hade en skattesats som var 90 öre lägre än genomsnittet i regionen, och var den 6:e lägsta, vilket innebär en oförändrad fyra i den finansiella profilen. Härryda kommun uppvisade under perioden och 2015 en resultatnivå som kan betraktas som god ekonomisk hushållning. Det är viktigt att även framöver ligga på en god resultatnivå för att kunna möta höga investeringsnivåer på grund av befolkningsförändringar.



**Verksamhetens resultat per invånare, kr**



**Soliditet fullfond, %**



**Resultat 2016 inom GR-kommuner  
 exklusive Göteborgs stad**

Alla kommuner inom Göteborgsregionens kommunalförbund (GR) förutom en redovisar positiva resultat för 2016. Härryda kommun redovisar 3 182 kr per invånare, vilket är högre än genomsnittet på 1 808 kr per invånare.

Verksamhetens nettokostnad för Härryda kommun är 49 019 kr per invånare och är den tredje lägsta bland kommunerna. Genomsnittet är 50 816 kr per invånare och den högsta nettokostnaden har Alingsås med 52 858 kr per invånare.

Härryda hade en soliditet på 28 procent. Mölndals

soliditet är högst, 43 procent. En kommun har negativ soliditet och den genomsnittliga soliditeten bland kommunerna är 14,9 procent.

Den genomsnittliga låneskulden per invånare var 10 449 kr, vilket är lägre än Härryda kommuns låneskuld på 14 822 kr per invånare.

Kommunalskatten var i snitt 21,12 kr per intjänad hundralapp. Härryda kommun hade den tredje lägsta skattesatsen, 20,62 kr. Lägst hade Partille med 19,96 kr och Mölndal med 20,26 kr. Tjörn och Öckerö kommun har beslutat om höjd skattesats för 2017.

**Sammanställning av GR-kommunernas bokslut 2016 exkl Göteborgs Stad**

	Härryda	Ale	Alingsås	Kungs- backa	Kungälv	Lerum	Lilla Edet	Mölnadal	Partille	Ste- nung- sund	Tjörn	Öckerö
Resultat, mkr	118,1	30,3	1,9	88,6	20,4	85,4	-14,9	256,5	45,1	138,0	18,8	9,0
Soliditet fullfond	28,0%	16,7%	21,1%	28,0%	9,6%	18,5%	-25,0%	43,2%	19,2%	6,6%	4,3%	9,0%
Långfristiga skulder, mkr	550,0	310,0	0,0	550,0	1 180,0	888,0	275,0	0,0	0,0	528,0	300,0	25,0
Skattesats 2016	20,62	21,87	21,36	21,33	21,44	20,65	22,37	20,26	19,96	21,64	21,21	20,76
Skattesats 2017	20,62	21,87	21,36	21,33	21,44	20,65	22,37	20,26	19,96	21,64	21,71	21,21
Antal invånare	37 108	29 549	40 045	80 442	43 289	40 692	13 728	64 465	37 316	25 815	15 584	12 773
Verksamhetens resultat per invånare i kr	3 182	1 025	47	1 101	471	2 099	-1 082	3 979	1 209	5 346	1 206	705
Låneskuld per invånare i kr	14 822	10 491	0	6 837	27 259	21 822	20 032	0	0	20 453	19 251	1 957

Sammanställningen grundar sig på preliminära bokslutssiffror från respektive kommun.

**Härryda kommun i jämförelse med riket 2015**

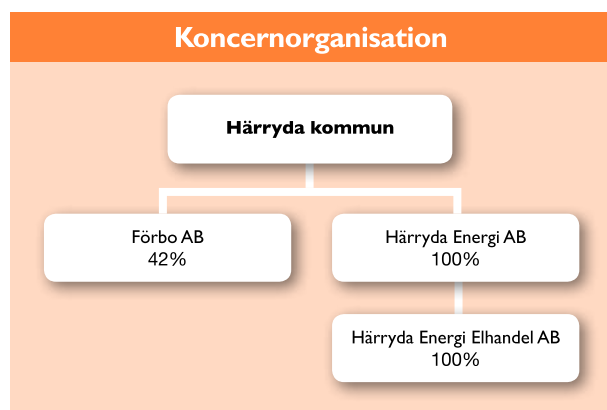
	Härryda kommun	Medelkommun
Antal invånare	36 651	33 969
Befolkningsförändring 2005–2015	14,4%	8,9%
Invånare under 18 år	25,9%	20,6%
Invånare över 64 år	15,9%	19,8%
Utrikes födda	10,1%	17,0%
Invånare med eftergymnasial utbildning (25–64 år)	49%	42%
Medianinkomst (20 år och äldre)	314 856 kr	261 038 kr
Köpt verksamhet	16%	16%
Kommunalskatt	20,62 kr	20,70 kr
Skatteintäkter per invånare	45 915 kr	40 779 kr
<b>KOSTNAD PER INVÅNARE</b>		
Förskoleverksamhet o skolbarnsomsorg	10 547 kr	6 873 kr
Utbildning	16 688 kr	16 103 kr
Individ - och familjeomsorg	2 867 kr	3 362 kr
Äldre och funktionshindrade	12 418 kr	17 884 kr
Kultur	1 221 kr	1 050 kr
Fritid	1 097 kr	1 371 kr
Infrastruktur	3 242 kr	3 289 kr
Nettokostnad totalt egentlig verksamhet	48 785 kr	51 130 kr
<b>UTFALL</b>		
Resultat enligt blandmodellen per invånare	2 144 kr	1 293 kr
Andel elever som uppnått målen i alla ämnen åk 9	88,1%	75,4%
Andel elever som fullföljt gymnasieskolan	77,2%	70,3%
Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid	6,9%	6,8%



## Sammanställd redovisning

Sammanställd redovisning upprättas i syfte att ge en bild av kommunens åtaganden oavsett i vilken juridisk form verksamheten bedrivs. Resultatet för koncernen är plus 144 mkr, vilket motsvarar fem procent av omsättningen på 2,8 miljarder.

I redovisningen ingår förutom kommunen även Härryda Energi och Förbo. Kommunen har en ägarandel på 100 procent i Härryda Energi AB och 42 procent i Förbo AB. Kommunens andel är 90 procent.



### KONCERNREDOVISNING

#### Årets viktigaste händelser

Förbo firade 50 år och bjöd på flera välbesökta kalas-dagar. Det blev startskottet för arbetet med att skapa aktivitetsparker i alla ägarkommunerna. Förnyelsen av Säteriet i Mölnlycke, där även stambyten ingår, fortgick under året liksom renoveringen av Brattåsvägen i Landvetter.

Härryda Energi AB har under året intensifierat arbetet med att öka elnätets överföringskapacitet mellan kommundelarna. Under våren fick bolaget tillstånd från Energimarknadsinspektionen till höjning av maximal spänning från 20 kV till 40 kV.

#### Årets resultat är 144 mkr

Koncernens resultat för 2016 visar 143,7 mkr, vilket är 12,1 mkr högre än 2015. Kommunen och Förbo AB redovisar högre resultat än 2015.

### Resultaträkning, mkr

	Bokslut 2016	Bokslut 2015	Bokslut 2014	Bokslut 2013
--	--------------	--------------	--------------	--------------

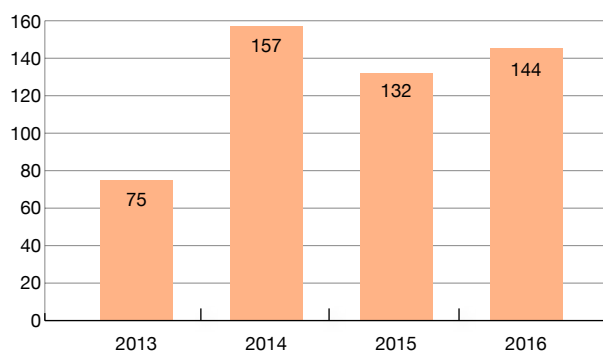
#### Resultat före koncerneliminering

Härryda kommun	118,1	111,2	122,7	50,0
Härryda Energi AB	1,3	1,3	1,1	5,4
Andel av Förbo AB:s resultat	24,3	19,1	33,8	19,7
<b>Summa</b>	<b>143,7</b>	<b>131,6</b>	<b>157,6</b>	<b>75,1</b>

#### Resultat efter koncerneliminering

Härryda kommun	123,6	116,8	128,3	55,4
Härryda Energi AB	-5,1	-4,0	-4,0	0,3
Andel av Förbo AB:s resultat	25,3	18,8	33,3	19,4
<b>Summa</b>	<b>143,7</b>	<b>131,6</b>	<b>157,6</b>	<b>75,1</b>

### Resultatutveckling 2013–2016



### Verksamhetens kostnader och intäkter

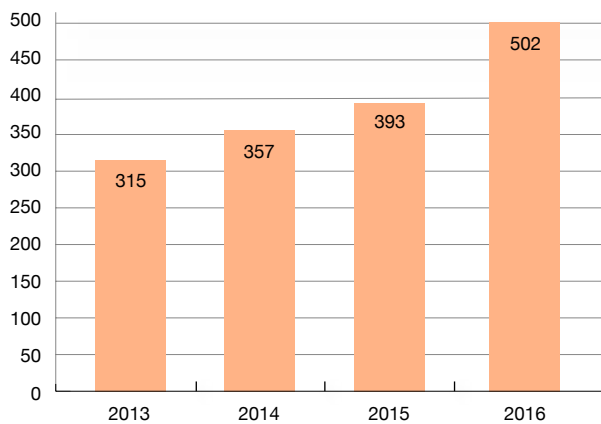
Bruttokostnaderna uppgick till 2 626 mkr, vilket är en höjning med 217 mkr jämfört med 2015, varav ökade personalkostnader uppgår till 106 mkr. Nettokostnaderna ökade med 90 mkr till 1 751 mkr. 90 procent av bruttokostnaderna hänför sig till den primärkommunala verksamheten, vilket är oförändrat jämfört med föregående år. Verksamhetens intäkter uppgick till 875 mkr vilket motsvarar en ökning med 127 mkr. Ökade bidrag från Migrationsverket står för 103 mkr. Skatter och utjämning i den primärkommunala verksamheten är 1 950 mkr, vilket är en ökning med 5,4 procentenheter och en något högre ökning jämfört med föregående år.

Verksamhetens kostnader uppgick till 94 procent av de totala intäkterna och är oförändrad jämfört med 2015. Finansiella kostnader är 36 mkr och finansiella intäkter 4 mkr och är i nivå med 2015.

### Investerat för 527 mkr

Bruttoinvesteringarna är 527 mkr och nettoinvesteringarna inom koncernen uppgår till 502 mkr. Av de redovisade investeringarna är 337 mkr hänförligt till

Nettoinvesteringar 2013–2016, mkr



### Kommunstyrelsens uppsiktsplikt

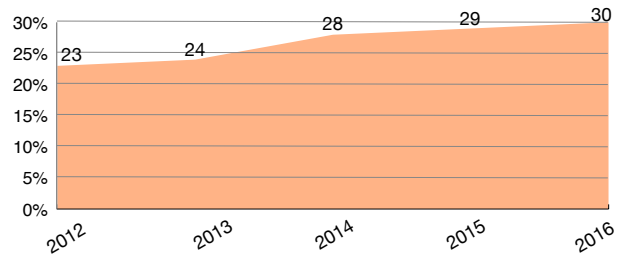
Kommunstyrelsens uppsiktsplikt består enligt 6 kap, 1§ kommunallagen i att leda och samordna verksamheterna samt ha uppsikt över övriga nämnder och kommunala bolag. Kommunstyrelsen har redan tidigare i beslut om arbetsformer, ks §98/2011, formaliserat hur uppsiktsplikten ska fullgöras. Kommunstyrelsens presidium träffar Hällyda Energi AB fyra gånger per år och Förbo AB en till tre gånger per år utifrån särskild fastställd rutin. Denna uppsikt går enligt beslutet ut på att kontrollera att verksamheten som bedrivs i bolagen styrs och följs upp på i princip samma sätt som den

kommunen. Av årets investeringar har 61 procent finansierats via koncernens interna kassaflöde. Det är en försämring med 13 procentenheter.

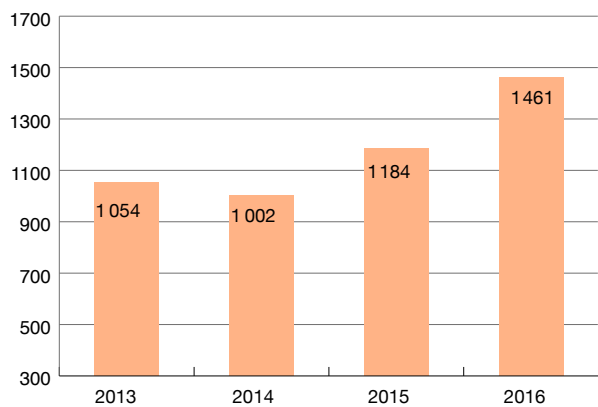
### Soliditeten 30 procent

Soliditeten har stärkts med en procentenhet till 30 procent. Skuldsättningsgraden, det vill säga den del av tillgångarna som finansierats via räntebärande och icke räntebärande skulder, är 71 procent, och är oförändrad jämfört med 2015. Under året har nya lån upptagits med 256 mkr och den långsiktiga skulden till va-kollektivet samt skuld för gatukostnadsersättning och investeringsbidrag ökat med 34 mkr. 12 mkr amorterades. Koncernens likvida medel uppgick till 12,6 mkr, vilket är en minskning med 16,9 mkr.

Soliditetsutveckling 2012–2016



Långfristigas skulders utveckling 2013–2016, mkr



verksamheten som bedrivs i förvaltningsform samt lyfta frågor om verksamhetens förenlighet med det fastställda kommunala ändamålet och huruvida den utförs inom ramarna för de kommunala befogenheterna. Det har vid fullgörandet av uppsiktsplikten enligt ovan nämnda rutiner inte framkommit annat än att verksamheten under 2016 i berörda hel- och delägda bolag bedrivits i enlighet med fullmäktige uppställda ändamål och inom de kommunala befogenheterna. Vad som framgår av bolagens årsredovisningar och övrig rapportering leder inte heller till någon annan slutsats.





### Kommunala entreprenader Köp av huvudverksamhet, mkr

	2016	2015	2014
Köpt huvudverksamhet totalt	426	376	364
<b>De största parterna är:</b>			
Föreningar och stiftelser	26	25	23
Kommunägda företag	16	15	20
Övriga företag	264	216	205
Kommuner	79	104	101
Landsting	5	8	7
Stat och myndighet	11	6	7
Kommunalförbund	24	1	1

## SAMÄGDA FÖRETAG OCH ORGANISATIONER

Härryda kommun har ett flertal samägda företag där kommunen saknar betydande inflytande.

### Räddningstjänsten Storgöteborg

Räddningstjänsten Storgöteborg är ett kommunalförbund som består av räddningstjänsterna i Göteborg, Kungälv, Mölndal, Partille och Lerum. Härryda kommuns ägarandel är fem procent. Utbetalningarna till Räddningstjänsten för 2016 är 23 mkr.

### Kommuninvest ekonomisk förening

Kommuninvest ekonomisk förening ägs av svenska kommuner och landsting. Föreningen äger kreditmarknadsbolaget Kommuninvest AB. Bolaget arbetar med att ge medlemmarna utlåning och rådgivning. Härryda kommuns andel är 0,3 procent. Kommunens upplåning hos Kommuninvest uppgår till 550 mkr och Härryda Energis upplåning till 180 mkr.

### Renova AB

Företaget ägs av Ale, Göteborg, Härryda, Kungälv, Mölndal, Partille, Tjörn, Stenungsund, Öckerö och Lerums kommuner. Renova AB handlar

### Aktier och andelar i dotterföretag 2016-12-31

	Antal aktier och andelar	Bokfört värde, kr	Ägarandel, %
<b>Kommunens koncernbolag</b>			
Förbo AB	80 470	8 047 000	42
Härryda Energi AB (HEAB)	70 554	7 055 400	100
<b>Summa koncernbolag</b>		<b>15 102 400</b>	
<b>Samägda företag</b>			
Kommuninvest ek förening		25 931 939	0
Renova AB		180 246	1
Gryaab AB		256 000	3
Kommentus		1 900	
Föreningen Folkets Hus i Mölnlycke		1 000	
Bohusläns Företagsförening		200	
<b>Summa samägda föreningar</b>		<b>26 371 285</b>	
<b>Summa totalt</b>		<b>41 473 685</b>	

produkter och tjänster inom återvinning och avfall. Härryda kommuns ägarandel är en procent. Kommunens utbetalningar till Renova AB för 2016 är 6,2 mkr.

### Gryaab AB

Gryaab AB är ett kommunalt bolag som har ansvar för reningen av avloppsvattnet i Göteborgsregionen. Bolaget ägs gemensamt av Ale, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Mölndal och Partille kommuner. Härrydas ägarandel är tre procent. Kommunens utbetalningar till Gryaab AB för 2016 är 9,2 mkr.

### Kommunala entreprenader

Härryda kommuns driftskostnader för köp av verksamhet är 426 mkr. Det är förskoleverksamhet, utbildningsplatser, vårdplatser och snöröjning.



**Per Vorberg (M)**  
kommunstyrelsens ordförande



**Evalotta Liljenzin (M)**



**Grim Pedersen (M)**



**Kersti Lagergren (M)**



**Hans Hofflander (L)**



**Eva Rydén (C)**



**Håkan Eriksson (KD)**



**Mats Werner (S)**  
kommunstyrelsens vice ordförande



**Siw Hallbert (S)**



**Anna Palmér (S)**

Kommunstyrelsens ordinarie ledamöter  
31 december 2016.



**Patrik Linde (S)**



**Birgitta Olsson (MP)**



**Calle Johansson (SD)**

## Den politiska organisationen i kommunen

**Härreda kommun har en politisk organisation där kommunstyrelsen är ansvarig nämnd för all verksamhet. Förvaltningen är organiserad utifrån den politiska organisationen.**

### Uppdrag

Kommunfullmäktiges uppgifter framgår av kommunallagen. Fullmäktige beslutar i ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt för kommunen som mål och riktlinjer för verksamheten, budget, skatt, årsredovisning och andra viktiga ekonomiska frågor. Kommunfullmäktige ska också vara ett forum för idéer, debatt och information, ge ledamoten möjlighet till aktiv påverkan och ge allmänheten möjlighet till insikt i besluten. I fullmäktige finns tre fasta beredningar och tillfälliga beredningar vid behov. De fasta beredningarnas uppgift är att arbeta fram förslag till politiska inriktningsmål för verksamheterna samt löpande följa upp/

utvärdera och till fullmäktige föreslå förändringar av fastställda politiska inriktningsmål.

Kommunstyrelsen ska enligt kommunallagen leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders verksamhet. Styrelsen ska vidare ha uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs i kommunens företag och kommunalförbund. Styrelsen ska också bereda eller yttra sig i ärenden som ska handläggas av fullmäktige, ha hand om den ekonomiska förvaltningen och verkställa fullmäktiges beslut. Som nämnd svarar kommunstyrelsen för att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. Kommunstyrelsen har ett ekonomiutskott.

Valnämnden ska fullgöra kommunens uppgifter vid val till riksdagen, region- och kommunfullmäktige, val till Europaparlamentet samt folkomröstningar med mera.

Miljö- och bygglovsnämnden ska fullgöra de lagstadgade uppgifter som bland annat föreskrivs i miljöbalken och livsmedelslagen.

Överförmyndarnämnden ska fullgöra de uppgifter som enligt gällande författningar ankommer på överförmyndarnämnd.

Den sociala myndighetsnämnden ska fullgöra de uppgifter som enligt gällande författningar ankommer på socialnämnd.



Resultaträkning, mkr	2016	2015	2014
Avgifter och försäljningsintäkter	0,0	0,0	0,0
Bidrag	0,0	0,0	1,1
<b>Summa intäkter</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>1,1</b>
Personalkostnader	6,2	6,2	7,5
Köp av huvudverksamhet	0,0	0,0	0,0
Avskrivn/internränta	0,0	0,0	0,0
Övriga kostnader	3,6	3,6	3,2
<b>Summa kostnader</b>	<b>9,9</b>	<b>9,8</b>	<b>10,7</b>
Nettokostnader	9,9	9,8	9,6
<b>Budgetavvikelse</b>	<b>-0,4</b>	<b>-0,2</b>	<b>0,1</b>

Drift	2016	2016	2016
Nettokostnader, mkr	Budget	Bokslut	Avvikelse
Politisk organisation	9,5	9,9	-0,4
<b>Summa</b>	<b>9,5</b>	<b>9,9</b>	<b>-0,4</b>

Varav, mkr	2016	2016	2016
Kommunfullmäktige	1,9	2,0	-0,1
Kommunstyrelsen	3,0	3,0	0,0
Valnämnd	0,0	0,0	0,0
Miljö- och bygglovsnämnd	0,3	0,3	-0,1
Överförmyndarnämnd	0,0	0,1	0,0
Sociala myndighetsnämnd	0,3	0,3	-0,1
Revisorer	1,3	1,3	0,0
Fasta beredningar	1,1	1,1	-0,1

Revisorerna ska fullgöra de uppgifter som enligt gällande författningar ankommer på den kommunala revisionen och bedriva verksamheten i enlighet med "Kommunal revision – vägledande principer".

## Ekonomi

### DRIFTANALYS

Den politiska organisationen redovisar ett underskott om 0,4 mkr jämfört med budget. Det beror i huvudsak på ökade omkostnader för politisk verksamhet. Kostnaderna för arvoden ligger i nivå med budget.

I budget 2017 finns inlagt en utökning med 300 tkr.

Informationsmått	2016	2015	2014	2013
<b>Kommunfullmäktige</b>				
Antal sammanträden per år	10	10	10	10
Antal ärenden per år	180	194	214	199
Antal ledamöter	51	51	51	51
Antal ersättare	31	31	31	31
<b>Kommunstyrelsen</b>				
Antal beslutssammanträden per år	11	10	10	10
Antal informationsammanträden per år	9	9	9	9
Antal sammanträden med genomgång av kommunens verksamhetsberättelse per år	2	2	2	2
Antal ärenden per år	378	367	355	375
Antal ledamöter	13	13	13	13
Antal ersättare	13	13	13	13
<b>Valnämnd</b>				
Antal ledamöter	7	7	7	7
Antal ersättare	3	3	5	5
<b>Miljö- och bygglovsnämnd</b>				
Antal ledamöter	7	7	7	7
Antal ersättare	3	3	3	3
<b>Överförmyndarnämnd</b>				
Antal ledamöter	3	3	3	3
Antal ersättare	1	1	1	1
<b>Sociala myndighetsnämnd</b>				
Antal ledamöter	5	5	5	5
Antal ersättare	3	3	3	3
<b>Revisorer</b>				
Antal ledamöter	7	7	7	7
Antal ersättare	0	0	0	0



## Goda insatser ger fortsatt goda resultat

**Förskolan provar mindre barngrupper, resurscentrat Tellus öppnar och kulturen tar nya kliv i Hindås. Arbetet med att utveckla SFI fortsätter och en övergripande utmaning för verksamheterna är att hitta arbetssätt och former för att ge nyanlända en god start i Sverige.**

### Årets viktigaste händelser

Härreda kommun är en attraktiv kommun dit många barnfamiljer söker sig. Sektorn följer upp befolkningsprognoserna noga och anpassar lokalbehoven därefter. Dessutom ses äldre lokaler över, antingen för renovering eller för att ersättas av nya när det anses nödvändigt. Under året har både Barrskogens och Salmereds förskola i Landvetter byggts ut. En utbyggnad av Furuhallsskolan med sex klassrum har tagits i bruk och Säteriskolan är färdigrenoverad. Byggnaden av en ny skola, Backaskolan, har påbörjats liksom Västergårdets förskola, båda i Landvetter.

Förskole- och grundskoleverksamheterna har öppnat ett resurscentrum i Mölnlycke som heter Tellus. Där kan barn, elever och pedagoger experimentera och lära sig mer om naturvetenskap och matematik ofta med hjälp av den senaste IT-tekniken. Syftet är att utveckla nya metoder för att öka intresset och kunskaperna på det naturvetenskapliga området.

Inom utbildningssektorn i övrigt fortsätter utvecklingen mot fler olika statsbidrag att ansöka om. Förskolan har fått möjlighet att på ett antal enheter bedriva verksamheten med mindre barngrupper.

### Uppdragsbeskrivning

Sektorn omfattar förskola, grundskola, gymnasium, vuxenutbildning, kultur samt verksamheten UFF – Utveckling, Fritid och Folkhälsa. Mål och uppdrag finns i internationella, nationella och lokala styrdokument samt i lagar och förordningar.

I grundskola och gymnasium har ett lärarlönelyft genomförts vilket inneburit statliga medel till löneökningar för ett ganska stort antal pedagoger. I grunden är de statliga tillskotten välkomna men de kan också ge oönskade effekter och skapa oro eller missnöje eftersom tillskotten är villkorade och inte alltid uppfattas som rättvist fördelade.

Kulturhuset i Landvetter har haft sitt första hela verksamhetsår och kulturstation Hindås har utvecklats med hjälp av ett stort engagemang från lokala föreningar och ideella krafter. En ombyggnad och restaurering av den gamla tågstationen har påbörjats. Kulturhuset i Mölnlycke drabbades av en brand som lyckligtvis bara fick begränsad spridning. Biblioteket hade möjlighet att öppna redan efter några dagar och nu är hela byggnaden återställd.

### **Måluppfyllelse**

Totalt sett har sektorn en god måluppfyllelse. Av sektorns 26 verksamhetsmål bedöms 19 som uppfyll- da och 7 som delvis uppfyllda. Arbetet med att öka måluppfyllelsen sker inom ramen för det systematiska kvalitetsarbete som bedrivs inom sektorn.

Förskolan har under året haft möjlighet att arbeta med mindre barngrupper på ett antal olika enheter. Nya sätt att organisera verksamheten prövas. Grundskolans resultat ligger fortsatt på en hög nivå i ett nationellt perspektiv. Andelen elever med betyg i alla ämnen och det genomsnittliga meritvärdet ökar något. Utmaningen är att behålla och förbättra de goda resultaten men motverka tendensen till ökade skillnader mellan skolor och mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund. En viss ökning av andelen nyanlända elever utgör också en utmaning. Hulebäcksgymnasiet har fortsatt goda resultat och håller sin position som en attraktiv gymnasieskola i regionen. Elevenkäten visar på mycket hög trivsel och trygghet. Elever som upplever psykisk ohälsa och stress är ett identifierat utvecklingsområde som kan bidra till att öka genomströmningen. Ett annat utvecklingsområde är metoderna att arbeta med nyanlända elever för att ge dem en så bra inkludering som möjligt. Kulturverksamheten visar på goda resultat överlag. Antalet aktiviteter och program har ökat. Biblioteken har hög utlåning och kulturskolan lockar en stor andel av kommunens barn och ungdomar.

Kulturhusen i Mölnlycke och Landvetter har under året haft en del ordningsstörningar där åtgärder har satts in. Vuxenutbildningen visar överlag på god måluppfyllelse med ett ökat antal studerande inom de flesta områden. Arbetet med att utveckla undervisningen i SFI fortsätter. Under kommande år förväntas antalet SFI-studerande öka vilket ställer ökade krav på både lokaler och lärare.

### **Ekonomi**

#### DRIFTANALYS

Sektorn visar ett överskott om 24,5 mkr, vilket motsvarar en procentuell avvikelse om två procent av sektorns totala budget.

Inom för- och grundskola finns en avgörande förklaring till överskotten; färre barn/elever i verksamheterna än planerat, cirka 65 stycken. Detta motsvarar drygt 9 mkr. Inför nästa år har budgeten justerats ner på grund av det lägre barn-/elevantalet. Därför väntas årets överskott inte påverka 2017 års ekonomi. Resterande överskott inom förskolan förklaras bland annat av vakanser och svårigheten att rekrytera utbildad personal.

Gymnasieverksamhetens överskott förklaras av fler sålda platser samt att Hulebäcksgymnasiet ökat antalet elever på skolan utan att kostnaderna ökat i samma utsträckning.

För att möta den föreslagna budgetminskningen om 0,8 mkr under 2017 har vuxenutbildningen påbörjat





Nästan 1 800 elever gick på Hulebäcksgymnasiet, varav drygt hälften kom från andra kommuner.

en anpassning till de nya förutsättningarna. Effekten av detta syns redan i år och bidrar också till årets överskott. Dessutom har verksamheten erhållit ett obudgeterat statsbidrag. Ledningen och UFF visar också ett överskott och detta förklaras av vakanser. Kulturs underskott är av engångskaraktär och väntas inte påverka nästa år. Hälften av underskottet beror på kostnader förknippade med en brand i Mölnlycke kulturhus.

Jämfört med 2015 års bokslut ökar intäkterna med 15 procent och kostnaderna med fyra procent. Bidragsintäkterna har ökat med drygt 50 procent, 30 mkr. Detta består av statsbidrag från Migrationsverket och flera olika satsningar via Skolverket; Lärarlönelyftet, Lågstadiesatsningen och statsbidrag för mindre grupper inom förskoleverksamheten för att nämna några. På kostnadssidan har personalkostnaderna ökat med sju procent, 51 mkr, vilket förklaras av elevökningar inom grundskoleverksamheten. Merparten av de erhållna statsbidragen har använts till nyanställningar och löneökningar.

#### INVESTERINGSANALYS

Sektorn redovisar ett överskott om 2,2 mkr vilket beror på tidsförskjutningar. Det är framförallt Furuhälskolans tillbyggnad och nyrenoverade Säteriskolan som kommer att ta lite längre tid än



Drygt 200 elever studerade gymnasial vuxenutbildning på heltid.

planerat. Även arbetet med upprustning av Mölnlycke kulturhus har blivit något försenat jämfört med budgeterat.

#### Framtiden

Härryda kommun har en ung befolkning och är attraktiv för barnfamiljer. Att erbjuda bra förskolor och skolor, ett bra kulturutbud och goda fritidsmöjligheter är en viktig förutsättning för tillväxten.

Utbildningsverksamheterna i Härryda kommun uppvisar goda resultat, dels för att förutsättningarna generellt sett är goda, men också för att det görs ett gott

arbete ute på förskolor och skolor. Sveriges resultat i senaste PISA-mätningen ger hopp om att utvecklingen går åt rätt håll. Grundskolan har varit i fokus under en följd av år vilket lett till en stor mängd politiska reformer. Skolan behöver nu få möjlighet att fortsätta utveckla undervisningen: få arbetsro och skapa arbetsro. Både inom förskolan och skolan är bristen på utbildade pedagoger oroväckande och rörligheten har ökat vilket gör det än mer nödvändigt att det upplevs som attraktivt att arbeta i kommunens verksamheter. Genom att skapa god arbetsmiljö på förskolor och skolor och ge förskolechefer och rektorer utrymme att utöva ett pedagogiskt ledarskap ökar möjligheterna för en positiv resultatutveckling. En treårig satsning på att kompetensutveckla personal i fritidshemmen påbörjas 2017. Ett fortsatt fokus på det systematiska kvalitets-

arbetet behövs för att ytterligare höja måluppfyllelsen och nöjdheten hos barn, elever och vårdnadshavare.

Resultatnivån i kommunens skolor ligger på en hög nivå över tid, men liksom i riket finns en oroande tendens till minskad likvärdighet. Tydligare styrning av resurser och kompetens kan behövas för att öka likvärdigheten. En övergripande utmaning för utbildningsverksamheterna är att hitta arbetsätt och former för att ge nyanlända en god start i Sverige. En annan utmaning är att fler elever visar tecken på psykisk ohälsa. Elever med hög frånvaro är ett problem som blivit vanligare även i yngre år. Hög frånvaro är en stor riskfaktor både när det gäller skolresultat och framtida utanförskap. Ett projekt som riktar in sig på att öka kompetensen och kunskaperna om hur man arbetar för psykisk hälsa och hög närvaro kommer att bedrivas på några enheter.

I en omvärld där tendensen går mot fler murar och barriärer mellan människor av olika ursprung, trosuppfattning eller åsikter behövs kulturen. Genom att erbjuda ett rikt och aktivt kulturliv ökar möjligheten att förbättra förståelsen mellan olika grupper och bygga broar i stället för murar.

Resultaträkning, mkr	2016	2015	2014
Avgifter och försäljningsintäkter	158,4	155,5	159,1
Bidrag	87,9	58,2	49,1
<b>Summa intäkter</b>	<b>246,3</b>	<b>213,7</b>	<b>208,2</b>
Personalkostnader	752,5	701,9	662,6
Köp av huvudverksamhet	184,8	186,9	194,9
Avskrivn/internränta	13,9	13,5	12,8
Övriga kostnader	330,4	328,3	318,2
<b>Summa kostnader</b>	<b>1 281,6</b>	<b>1 230,6</b>	<b>1 188,5</b>
Nettokostnader	1 035,3	1 016,9	980,3
<b>Budgetavvikelse</b>	<b>24,5</b>	<b>20,2</b>	<b>11,3</b>

Drift	2016	2016	2016
Nettokostnader, mkr	Budget	Bokslut	Avvikelse
Ledning	11,2	10,2	1,0
Förskola	291,0	283,5	7,5
Grundskola	521,8	513,8	8,0
Gymnasium	142,1	137,6	4,5
Vuxenutbildning	21,0	17,6	3,4
Kultur	42,5	43,5	-1,0
Utveckling- och stödenheten/ Folkhälsoenheten/Fritid ungdom	30,2	29,1	1,1
<b>Summa</b>	<b>1 059,8</b>	<b>1 035,3</b>	<b>24,5</b>

Investering	2016	2016	2016
Nettoutgifter, mkr	Budget	Bokslut	Avvikelse
Förskola/Grundskola	11,6	10,7	0,9
Gymnasium/Vuxenutbildning	2,5	1,7	0,8
Kultur	2,0	1,4	0,6
UFF/Ledning	0,2	0,3	-0,1
<b>Summa</b>	<b>16,3</b>	<b>14,1</b>	<b>2,2</b>

Informationsmått	2016	2015	2014	2013
Antal årsarbetare	1 425	1 420	1 370	1 350

#### Förskola

Inskrivna barn i kommunal verksamhet	2 275	2 315	2 309	2 313
Bruttokostnad per inskrivet barn, tkr	122	122	116	114
Avgiftsfinansieringsgrad, %	7	7	7	7

#### Grundskola

Elever år 1–9 i kommunens grundskolor	4 225	4 074	3 881	3 748
Nettokostnad per invånare 6–15, tkr	91	93	92	90

#### Gymnasium

Antal elever på Hulebäcksgymnasiet	1 799	1 732	1 715	1 705
varav från andra kommuner	1 055	1 032	1 029	974

#### Vuxenutbildning

Heltidsläsande elever i gymnasial vuxenutbildning	205	236	247	199
Undervisningskostnad per heltidsläsande elev, tkr	27	27	31	36

#### Kultur

Andel aktiva låntagare i biblioteken	40	41	40	41
--------------------------------------	----	----	----	----



Brukare med musikdocka på Ekdalagårdens äldreboende.



Personal och brukare på Båtsmanstorpets gruppbostad.

## Välfärdsteknologi skapar nya möjligheter

**Musikdockor och ätrobotar finns numera i verksamheterna. Under året har flyktingmottagande blivit en egen verksamhet. Den största utmaningen inom socialtjänsten de närmaste åren är att fylla behovet av bostäder för socialtjänstens målgrupper.**

### Årets viktigaste händelser

För att möta nya behov och för att skapa en mer långsiktig stabilitet och integration genomfördes inför året en organisationsförändring där flyktingmottagande blev en egen verksamhet. I maj öppnade ett nytt HVB-boende för ensamkommande barn och ungdomar i Hindås. Det och ett minskat mottagande av asylsökande barn och ungdomar gjorde situationen på barnsidan mer stabil. Däremot ökade antalet nyanlända vuxna och familjer markant under året som ett resultat av den nya bosättningslagen som infördes och som tvingar kommuner att ta emot kommunplacerade nyanlända. I oktober tvingades verksamheten till en lösning med tillfälliga bostäder i Hindås.

En ny servicebostad öppnade under hösten i bostadsområdet Enebacken i Mölnlycke och för att kunna erbjuda alla daglig verksamhet utökades antalet platser under året. Avdelningen på äldreboendet Ekdalagården som länge legat i malpåse togs under året åter i drift.

Under året har utvecklingsarbetet med välfärdsteknologi fortgått. Bland annat har musikdockor som använts för att lindra oro hos demenssjuka, testats

### Uppdragsbeskrivning

Sektorn har som uppdrag att bidra till goda livsvillkor hela livet för människor som vistas i Härryda kommun, genom att erbjuda äldreomsorg, omsorg om funktionsnedsatta, individ- och familjeomsorg, kommunal hälso- och sjukvård, flyktingmottagande och arbetsmarknadsåtgärder.

på äldreboendena Ekdalagården och Säterigården. Under året har även en ätrobot testats på äldreboendet Björkelid som är till för personer som på grund av olika funktionsnedsättningar inte kan äta själva. VR-glasögon (Virtuell realitet) som skapar olika interaktiva upplevelser testades även inom sektorn med syftet att aktivera mentala och fysiska funktioner hos brukare.

### Måluppfyllelse

Sektorn för socialtjänst redovisar en god måluppfyllelse för 2016. Av 32 verksamhetsmål gör sektorn bedömningen att 28 stycken är uppfyllda, tre delvis uppfyllda och ett ej uppfyllt.



Inom vård och omsorg är måluppfyllelsen god. Framgångsfaktorer inom verksamheten är tydlig målstyrning, uppdragstydlighet, kvalitetsmedveten verksamhet med brukaren i fokus, en hög grad av kostnadsmedvetenhet och en helhetssyn. Utmaningar som verksamheten står inför är bland annat personalförsörjning och att kunna bibehålla de grundkrav på kompetens som förutsätts idag.

Även inom hälsa och bistånd bedöms måluppfyllelsen som god. Framgångsfaktorer inom verksamheten är bättre samordning och god palliativ vård. Utmaningar som verksamheten står inför är bland annat ett nytt hälso- och sjukvårdsavtal, en statlig utredning kring LSS-insatser, förskjutningar i rättstillämpning inom personlig assistans, ny betalansvarslag och överenskommelse inom ramen för vårdsamverkan samt regionens omstrukturering av vården i viktiga händelser. Utmaningen är att definiera det kommunala ansvaret och kommunicera det med medborgare och medarbetare.

Inom individ- och familjeomsorg samt funktionshinder bedöms ett mål vara ej uppfyllt och två delvis uppfyllda. Framgångsfaktorer inom verksamheten är bland annat den högkonjunktur som vi befinner oss i samt hög kompetens och engagemang hos medarbetarna. Utmaningar som verksamheten står inför är möjligheten att rekrytera och behålla erfarna medarbetare.

## **Ekonomi**

### DRIFTANALYS

Sektorn för socialtjänst redovisar ett positivt resultat på 4,5 mkr. Ledning och administration redovisar ett negativt resultat på 0,4 mkr, vilket främst beror på ökade kostnader för överförmyndarverksamheten samt kostnader för IT och licenser.

Vård och omsorg redovisar ett positivt resultat på 4,9 mkr. De särskilda boendena i egen regi redovisar tillsammans ett överskott på 4,6 mkr. Överskottet beror främst på att man utifrån olika omständigheter, som till exempel för få sökande till utannonserade tjänster, inte haft möjlighet att anställa all personal för det budgettillskott verksamheten fick inför 2016.

Hälsa och bistånd redovisar ett positivt resultat på 5,6 mkr. Överskottet beror bland annat på att hemtjänst redovisar ett överskott vilket beror på färre beviljade timmar än budgeterat.

Individ- och familjeomsorg samt funktionshinder redovisar ett negativt resultat på 7,5 mkr. Den främsta orsaken till kostnadsöverskridandet är placeringar av barn och unga i HVB och familjehem som tillsammans redovisar ett underskott på 16,4 mkr. Volymen av antalet placeringar har dock inte ökat jämfört med 2015 utan kostnadsökning beror i första hand på att befintliga placeringar har blivit längre och dyrare. Ett budgettillskott för HVB barn och unga är inarbetat i förslag till budget 2017–2019, detta budgettillskott bedöms ej vara tillräckligt för att nå en budget i balans var på sektorn kommer att fortsätta arbetet i kommande budgetplan. Bostäder med särskild service enligt LSS/SoL och daglig verksamhet i egen regi redovisar tillsammans ett överskott på 4,2 mkr. Köpta platser inom LSS/SoL redovisar ett överskott på 4,2 mkr främst på grund av att fler placeringar har kunnat ske i egen regi.

Flyktingmottagande redovisar ett positivt resultat på 1,9 mkr. HVB-boendena i egen regi för ensamkommande barn och unga redovisar ett negativt resultat på 1,9 mkr, vilket främst beror på att alla platser inte varit belagda fullt ut. Verksamheten får en dygnersättning



Gemenskap på Hindåsträffen.

per belagd plats och produktionskostnaden överstiger detta belopp. Samtidigt redovisar den övriga verksamheten ett positivt resultat på 3,8 mkr, vilket främst beror på placeringar i familjehem i egen regi där kostnaden understiger dygnersättningen per plats.

#### INVESTERINGSANALYS

Sektorn lämnar ett överskott på totalt 5,3 mkr gällande investeringar. Överskottet består främst av datainventarier på 2,8 mkr där inköp av systemstöd för exempelvis handläggning enligt Individens behov i centrum (IBIC) är framflyttat i planeringen till tidigast 2017. Arbetsmiljöåtgärder lämnar ett överskott på 0,9 mkr. Vidare lämnas ett överskott mot budget gällande larm på 0,5 mkr där övergången till digitala larm fördröjts. Ett flertal verksamheter lämnar även mindre överskott på grund av att de öppnade senare än beräknat. Underskottet gällande flyktningmottagande avser HVB-boende i egen regi för ensamkommande barn och unga där budget finns först 2017.

#### Framtiden

Den största utmaningen inom socialtjänsten de närmaste åren är att fylla behovet av bostäder för socialtjänstens målgrupper. Gruppen nyanlända med behov av bostad fortsätter att öka och under 2017 förväntas Härryda kommun ta emot drygt 200 nyanlända flyktingar. Under 2016 minskade dock mottagandet av asylsökande ensamkommande barn och med två egna boenden är situationen mer stabil än tidigare. I framtiden behövs fler boendeformer för asylsökande och för ungdomar med permanent uppehållstillstånd för att skapa en bra boendekedja och en framgångsrik integration.

Socialtjänstens förmåga att rekrytera och behålla kompetenta medarbetare är en viktig framgångsfaktor nu och i framtiden. Under 2016 har en kartläggning av sektorns kompetensbehov per yrkesgrupp fem år framåt i tiden genomförts och en långsiktig kompetensförsörjningsplan har tagits fram. Det krävs olika insatser och strategier som bidrar till en lösning av kompetensförsörjningsproblematiken.

I verksamheten Barn och unga utreds en insats, assisterande tjänster, för att förbättra bristsituationen av socialsekreterare.

För en effektivare vikarieanskaffning inom vård och omsorg och inom funktionshinder startar en bemanningsenhet under 2017 vilket också syftar till att göra sektorn till en attraktiv arbetsgivare.

Resultaträkning, mkr	2016	2015	2014
Avgifter och försäljningsintäkter	133,2	125,1	115,9
Bidrag	150,8	77,7	54,7
<b>Summa intäkter</b>	<b>284,1</b>	<b>202,8</b>	<b>170,6</b>
Personalkostnader	446,1	410,6	381,9
Köp av huvudverksamhet	239,0	175,1	148,7
Avskrivn/internränta	4,1	4,2	4,0
Övriga kostnader	164,0	151,6	147,2
<b>Summa kostnader</b>	<b>853,2</b>	<b>741,5</b>	<b>681,8</b>
Nettokostnader	569,2	538,7	511,3
<b>Budgetavvikelse</b>	<b>4,5</b>	<b>-0,4</b>	<b>10,2</b>

Drift	2016	2016	2016
<b>Nettokostnader, mkr</b>	<b>Budget</b>	<b>Bokslut</b>	<b>Avvikelse</b>
Sektorsledning	26,3	26,6	-0,4
Vård och omsorg	168,5	163,6	4,9
Hälsa och bistånd	125,9	120,3	5,6
Funktionshinder /Individ- och familjeomsorg	253,3	260,9	-7,6
Flyktningmottagande	-0,3	-2,2	1,9
<b>Summa</b>	<b>573,7</b>	<b>569,2</b>	<b>4,5</b>

Investering	2016	2016	2016
<b>Nettoutgifter, mkr</b>	<b>Budget</b>	<b>Bokslut</b>	<b>Avvikelse</b>
Sektorsledning	3,6	0,7	2,9
Vård och omsorg	2,9	1,8	1,1
Hälsa och bistånd	0,1	0,0	0,1
Funktionshinder/Individ - och familjeomsorg	2,5	0,8	1,8
Flyktningmottagande	0,0	0,5	-0,5
<b>Summa</b>	<b>9,1</b>	<b>3,7</b>	<b>5,3</b>

Informationsmått	2016	2015	2014	2013
Antal årsarbetare	819	754	728	732
<b>Äldreboende, platser</b>	<b>276</b>	<b>263*</b>	<b>267</b>	<b>267</b>
<b>Hemtjänst</b>				
Hemtjänst personer, per 1 okt	685	675	678	648
<b>Ekonomiskt bistånd</b>				
Hushåll med ekonomiskt bistånd	368	394	421	393
Genomsnittlig kostnad per hushåll, tkr	57,6	48,2	48,0	45,0
<b>Hem för vård eller boende</b>				
Placerade barn/unga, årsplatser	24,4	16	23,8**	18,4**
Placerade vuxna, årsplatser	5,6	7,5	6,3	5,7
Kostnad mkr, netto	33,1	25,9	14,9	14,7
<b>Bostäder för funktionsnedsatta</b>				
Lägenheter	107	92	85***	82***
<b>Daglig verksamhet LSS, personer</b>	<b>132</b>	<b>122</b>	<b>87</b>	<b>102</b>

\* exkl en enhet på Ekdalagården som under perioden använts inom Individ- och familjeomsorg

\*\* inkl ensamkommande flyktningbarn

\*\*\* exkl Båtsmanstorpet som under perioden används inom Individ- och familjeomsorg

# Handslag och Minecraft del av samhällsplaneringen

**Det råder brist på bostäder i Härryda kommun vilket gör det viktigt att prioritera arbetet med områden som kan ge fler bostäder. Kanske har ett frö sått att arbeta med samhällsplanering hos kommunens elever som bygger Landvetter södra i Minecraft.**

## Årets viktigaste händelser

Med ett handslag träffades en överenskommelse med Sverigeförhandlingen och Mölnlycke garanteras ett centralt stationsläge mot att kommunen bygger 2 950 bostäder och medfinansierar järnvägen. Arbetet med detaljplan för stationsområdet har intensifierats. För Landvetter södra påbörjades ett arbete med en fördjupning av översiktsplanen. I ett skolprojekt får elever i kommunen skapa sina bilder av det framtida samhället i Minecraft. Försäljning av småhustomter på Grönsångarvägen i Tahult har påbörjats och ett nytt verksamhetsområde i Bårhult har öppnats. Flera större företag etablerade sig i kommunen.

## Måluppfyllelse

Av 27 verksamhetsmål anses 21 uppfyllda, fyra delvis och två ej uppfyllda.

Mark och bostads mål gällande antalet påbörjade och färdigställda bostäder anses delvis uppfyllt. Antalet färdigställda bostäder hänförs till försenade byggstarter 2015 och 2014, bland annat i Mölnlycke fabriker. För tillfället finns ingen efterfråga på verksamhetsmark i Rävlanda, enligt verksamhetsmål ska det finnas tillgänglig mark för framtida behov i kommunens fem största orter. På grund av lagändring är det inte längre möjligt att ställa högre energikrav genom avtal än vad Boverkets byggregler anger, varför målet avseende energiförbrukning ej är uppfyllt.

Plan och bygglov lever upp till ett av två mål. Handläggningstiden för bygglov har varit max 10 veckor, men av fem detaljplaner som antagits av fullmäktige under året har tre tagit längre tid att ta fram än vad som anges som verksamhetsmål. Detta beror delvis på utökade trafikutredningar.

Trafiks mål avseende minskat antal bostäder som

## Uppdragsbeskrivning

Sektorn för samhällsbyggnad svarar för miljösamordning, näringsliv, detalj- och översiktsplaner; bygglovgivning, kartor och mätning, försörjning av mark för bostäder; kommunala verksamheter och allmänna anläggningar. Sektorn handlar även bostadsanpassningsstöd, byggande och förvaltning av vägar, park- och grönområden samt allmänna platser; trafiksäkerhet, skolskjutsar med mera.

utsetts för vägbuller anses delvis uppfyllt. Kvarvarande fastigheter är svåråtgärdade på grund att de är belägna i frekventa kollektivtrafikstråk. I övrigt lever trafik upp till fastställda mål.

Av näringslivs sju mål bedöms sex mål uppfyllda och ett mål inte uppfyllt. I Svenskt näringslivs ranking av företagsklimat hamnar kommunen på plats 24, vilket är 14 placeringar sämre än målet. I övrigt når näringsliv sina mål.

## Ekonomi

### DRIFTANALYS

Sektorns skattefinansierade verksamheter visar ett överskott på 0,3 mkr. Näringsliv och miljösamordning redovisar mindre avvikelser mot budget. Ledning och administration avviker med 0,9 mkr mot budget, vilket beror på kostnader för datorer till Minecraft-projektet kopplat till Landvetter södra.

Överskottet på mark och bostad är 11,4 mkr, vilket främst beror på slutredovisning av två exploateringsprojekt som generat 11,1 mkr. Överskottet avräknat slutredovisningen består av flera poster. De två största är bostadsanpassningar som kostat 1,4 mkr över budget samt avgifter för mätning och GIS-tjänster som genererat ett överskott på 1,4 mkr. Plan och bygglov redovisar en positiv avvikelse på 2,2 mkr, vilket främst beror på att några större ärenden genererat högre intäkter än

budgeterat och att antalet ärenden ökat något.

En utrangering av tillgångar med osäkert värde om 16,7 mkr gjordes i bokslutet, vilket påverkar trafiks resultat för året. Åtgärden har en bestående effekt genom minskade framtida kostnader för kapitaltjänst. Övrig verksamhet på trafik redovisar ett överskott på 3,6 mkr. Bidrag till enskild väghållning redovisar ett överskott på 0,9 mkr, med anledning av att övertagandet av enskilda vägar sker i en långsammare takt än budgeterat. Allmän plats redovisar ett överskott på 1 mkr med anledning av senarelagt underhåll och ökade intäkter.

#### INVESTERINGSANALYS

Den skattefinansierade delen av sektorns totala utgifter för investeringar uppgår till 20 mkr. Det innebär att 44,1 mkr av budgeterade 64,1 mkr inte förbrukats under året. Mark och bostad lämnar 0,9 mkr av sin budget för allmän markreserv på 1 mkr.

Trafik visar ett överskott på totalt 43,3 mkr. Överskottet uppstår till stor del på grund av försenade projekt till följd av förlängt planarbete. Några projekt planeras att färdigställas under 2017, till exempel Upprustning av Råda torg, Parkering Skolvägen, Stenbrottet (Korsningar Benareby-Djupedalsvägen och Rondell Platå-Boråsvägen). De flesta övriga projekt avvaktar detaljplanarbete.

#### Exploatering

Inga exploateringsprojekt startar om inte sektorn

Resultaträkning, mkr	2016	2015	2014
Avgifter och försäljningsintäkter	53,9	38,3	54,3
Bidrag	2,6	0,8	3,4
<b>Summa intäkter</b>	<b>56,6</b>	<b>39,1</b>	<b>57,7</b>
Personalkostnader	33,8	30,3	28,3
Köp av huvudverksamhet	29,1	33,3	59,9
Avskrivn/internränta	20,2	22,1	18,9
Övriga kostnader	67,4	41,2	44,2
<b>Summa kostnader</b>	<b>150,5</b>	<b>126,9</b>	<b>151,3</b>
Nettokostnader	93,9	87,8	93,6
<b>Budgetavvikelse</b>	<b>0,3</b>	<b>6,3</b>	<b>23,3</b>

Drift	2016	2016	2016
	Budget	Bokslut	Avvikelse
<b>Nettokostnader, mkr</b>			
Ledning och administration	6,6	7,4	-0,9
Miljösamordning	1,6	1,6	0,1
Näringsliv	4,6	4,8	-0,2
Mark och bostad	10,7	-0,7	11,4
Plan och bygglov	3,0	0,7	2,2
Gator och park	60,0	72,7	-12,7
<b>Summa</b>	<b>94,2</b>	<b>93,9</b>	<b>0,3</b>

bedömer de genomförbar med en godtagbar ekonomi. Löpande inkomster (ex vid tomtförsäljning) och utgifter (ex markarbete) avseende pågående exploateringsprojekt/område redovisas och bokförs på balansräkningen (tillgång eller skuld). Först när projektet, efter flera år, är färdigställt bokförs vinsten eller förlusten i resultatet för året. Under året har två exploateringsprojekt slutredovisats, Hällingsjö Rydet med ett underskott på 3,6 mkr och Fläskebo med ett positivt resultat om 14,7 mkr. Specificerad redovisning av exploateringsprojekten visas på sidorna 45 och 68.

#### Framtiden

Det råder brist på bostäder i Härryda kommun liksom i regionen och landet som helhet. Den genomsnittliga tiden från idé till en inflyttningsklar bostad i flerbostadshus är idag cirka tio år. Det betyder att, även om det sker ett intensivt arbete med planering av nya bostadsområden, tar det tid innan det uppstår balans mellan utbud och efterfrågan. Det är även brist på personal inom samhällsbyggnadsområdet. Sammantaget blir det extra viktigt att prioritera projekt som ger större volym med bostäder. Mölnlycke stationsområde och Landvetter södra är två projekt som båda skapar en stor volym bostäder men som initialt är resurskrävande varför det kortsiktigt kan bli svårt att nå det volymmässiga bostadsbyggnads målet.

Planeringen av Götalandsbanan fortgår med en inriktning att en byggstart ska kunna ske av etappen Mölnlycke-Bollebygd, via Landvetter flygplats, under 2020.

Investering	2016	2016	2016
	Budget	Bokslut	Avvikelse
<b>Nettoutgifter, mkr</b>			
Ledning och administration	0,1	0,1	0,0
Mark och bostad	1,0	0,1	0,9
Plan och bygglov	0,0	0,0	0,0
Gator och park	63,1	19,8	43,3
<b>Summa</b>	<b>64,1</b>	<b>20,0</b>	<b>44,1</b>

Informationsmått	2016	2015	2014	2013
Årsarbetare	62	55	52	48
<b>Mark och bostad</b>				
Bostadsanpassningsbidrag per ärende, kr	16 132	12 693	12 991	16 829
<b>Trafikbelysning</b>				
Per styck, exkl kapitaltjänst, kr	916	833	1 002	680
<b>Näringsliv</b>				
Svenskt näringslivs ranking*	24	14	9	9

\*Ranking av lokalt företagsklimat i landets 290 kommuner.

# Mer återvinning och mindre avfall under 2016



**Mindre mängder brännbart avfalls slängs i kommunen. Istället ökar både återvinningen och insamlingen av farligt avfall.**

## Årets viktigaste händelser

Under hösten avslutades ett utvecklingsprojekt som gjorts i samarbete med Lerums kommun, Partille kommun och Renova. Under ett års tid har fastighetsnära insamling av förpackningar och tidningar testas i cirka 200 hushåll. Detta utvecklingsprojekt syftar till att förbättra utsorteringen av förpackningar och tidningar och därmed öka andelen material som återvinns. Nästa steg blir en utvärdering och rapport-sammanställning. Projektet Minimeringsmästarna avslutades i början på 2016 och vinnare blev två Härrydafamiljer som kom på en delad förstaplats. Under året har nya entreprenader för hämtning av avfall i kommunen påbörjats. Hämtning av hushålls-avfall hanteras nu av Renonorden AB och hämtning av farligt avfall ifrån hushåll, handeln och återvinnings-central hanteras av Renova Miljö AB.

## Måluppfyllelse

Avfallsverksamheter uppfyller sina mål med minskad mängd brännbart avfall från fastigheter, ökad material-återvinning och ökad insamling av farligt avfall.

## Ekonomi

### DRIFTANALYS

Avfallsverksamheten visar ett underskott på 0,7 mkr, vilket balanseras mot resultatutjämningsfonden. Resultatutjämningsfond har efter årets resultat ett negativt saldo på 0,8 mkr och ska återställas i fram-

Resultaträkning, mkr	2016	2015	2014
Avgifter och försäljningsintäkter	30,9	29,0	28,3
Bidrag	0,0	0,0	0,0
<b>Summa intäkter</b>	<b>30,9</b>	<b>29,0</b>	<b>28,3</b>
Personalkostnader	1,2	1,2	1,0
Köp av huvudverksamhet	27,1	26,6	27,0
Avskrivn/internränta	1,2	1,4	1,3
Övriga kostnader	2,2	2,1	2,2
<b>Summa kostnader</b>	<b>31,6</b>	<b>31,3</b>	<b>31,5</b>
Nettokostnader	0,7	2,3	3,2
<b>Budgetavvikelse</b>	<b>-0,7</b>	<b>-2,3</b>	<b>-3,2</b>

## Uppdragsbeskrivning

Avfallsverksamhetens uppdrag är att svara för hantering av hushållsavfall inklusive slam.

tiden. Årets underskott beror främst på oplanerade kostnader för konsulter vid upphandling till Bråta ÅVC och utredning av ett gemensamt ägt bolag.

### INVESTERINGSANALYS

Avfallsverksamheten lämnar 1,7 mkr outnyttjat under året och avser att föra över 1,2 mkr av dessa till nästkommande år. Överskottet beror främst på tidsförskjutningar avseende Paviljongen på Bråta.

### Framtiden

Avfallsverksamheten kommer att fortsätta arbetet med att bygga om och rusta upp återvinningsstationerna i kommunen. De nya behållarna har större kapacitet och mer tillgängliga inkasthål. Under 2017 kommer avfallsverksamheten under två dagar att genomföra ett pilotprojekt "Mobil ÅVC", för att göra det enklare för hushållen att lämna mindre mängder grovavfall samt farligt avfall. Projektet genomförs i samarbete med Renova AB, Ale-, Kungälv- samt Mölndals kommun.

Drift	2016	2016	2016
	Budget	Bokslut	Avvikelse
Nettokostnader, mkr			
Avfall	0,0	0,7	0,7
<b>Summa</b>	<b>0,0</b>	<b>0,7</b>	<b>0,7</b>

Investering	2016	2016	2016
	Budget	Bokslut	Avvikelse
Nettoutgifter, mkr			
Avfall	2,0	0,3	1,7
Summa	2,0	0,3	1,7

Informationsmått	2016	2015	2014	2013
Årsarbetare	2	2	2	2
Insamlad mängd matavfall, ton	1 396	1 366	1 326	682
Hushållsavfall till förbränning, kg per invånare	134	133	145	148
Kostnadstäckningsgrad, %	98	93	90	92

# Så säkerställs vattenförsörjningen

Kommunen är ett steg närmare ett nytt vattenverk i Hindås efter att detaljplanarbetet startat under året. Dessutom har den nya dricksvattenledningen i Rådasjön och tryckstegringsstationen i Råda stock blivit färdiga under 2016.

## Årets viktigaste händelser

För att säkerställa den framtida vattenförsörjningen har arbetet med att ta fram underlag och detaljprojektering till den nya intagsstationen vid Västra Nedsjön påbörjats. Detaljprojektering för en ny högreservoar och en detaljplan för det nya vattenverket i Hindås har även startat under året.

Arbetet med att ta fram underlag och en förprojektering avseende överföringsledningarna mellan Hällingsjö och Rävlanda har påbörjats.

Den nya dricksvattenledningen i Rådasjön och tryckstegringsstation i Råda stock färdigställdes under året.

## Måluppfyllelse

Vattenverksamheten har nio verksamhetsmål och sex av dem anses uppfyllda, två delvis och ett ej uppfyllt. Det sistnämnda handlar om klagomål gällande dricksvattenkvaliteten. Två delvis uppfyllda mål avser långsiktig råvattentillgång samt fastigheter anslutna till kommunalt VA inom vattenskyddsområde. Verksamheten planerar att leva upp till målen fastställt år 2025.

## Ekonomi

### DRIFTANALYS

Vattenverksamheten visar ett budgetunderskott på 5,3 mkr vilket balanseras mot verksamhetens resultatutjämningsfond. Vattens resultatutjämningsfond har nu ett negativt

Resultaträkning, mkr	2016	2015	2014
Avgifter och försäljningsintäkter	61,1	57,0	56,3
Bidrag	0,0	0,0	0,0
<b>Summa intäkter</b>	<b>61,1</b>	<b>57,0</b>	<b>56,3</b>
Personalkostnader	11,7	10,8	10,2
Köp av huvudverksamhet	18,0	17,4	19,1
Avskrivn/internränta	13,2	14,0	12,2
Övriga kostnader	23,2	15,6	13,9
<b>Summa kostnader</b>	<b>66,2</b>	<b>57,9</b>	<b>55,4</b>
Nettokostnader	5,0	0,9	-0,9
<b>Budgetavvikelse</b>	<b>-5,3</b>	<b>-1,4</b>	<b>0,1</b>

Drift	2016	2016	2016
	Budget	Bokslut	Avvikelse
Nettokostnader, mkr			
Vatten	-0,3	5,0	5,3
<b>Summa</b>	<b>-0,3</b>	<b>5,0</b>	<b>5,3</b>

## Uppdragsbeskrivning

Vattenverksamhetens uppdrag är att svara för byggande och förvaltning av vatten- och avloppsledningar med tillhörande stationer och verk.

saldo som ska återställas de närmaste åren. Årets underskott beror på en engångskostnad om 8,5 mkr avseende tvist med en leverantör som bokades upp i samband med bokslut. Intäkterna för 2016 har ökat med 4 mkr i och med en av kommunfullmäktige beslutad taxehöjning om fem procent.

### INVESTERINGSANALYS

Vattenverksamheten lämnar ett överskott på 76,9 mkr och avser att överföra utgifter om 79,4 mkr till nästkommande år. Två projekt; nytt vattenverk i Västra Nedsjön och befintliga ledningar, har under året överstigit budget med totalt 4 mkr och har behandlats och godkänts i kommunstyrelsen. Överskottet beror på att slutreglering av exploateringsprojekt inte skett i den utsträckning som budgeterat samt att sjöledningen i Rådasjön har förskjutits på grund av försenad vattendom. Det enskilt största projektet som pågått under året är investeringsprojekt i vatten- och avloppsverk, med utgifter på 14,8 mkr.

## Framtiden

Arbetet med ny dricksvattenledning i Rådasjön samt ny tryckstegringsstation vid Råda Stock kommer att färdigställas. Västra Nedsjön ska komplettera framtida vattenförsörjning med ett nytt ytvattenverk och nya överföringsledningar mellan kommunens östra och västra delar, vilket är ett arbete som kommer att pågå i flera år framöver.

Investering	2016	2016	2016
	Budget	Bokslut	Avvikelse
Nettoutgifter, mkr			
Vatten	123,9	47,0	76,9
<b>Summa</b>	<b>123,9</b>	<b>47,0</b>	<b>76,9</b>

Informationsmått	2016	2015	2014	2013
Årsarbetare	19	20	19	17
Rörlig avgift, kr/m <sup>3</sup>	22,76	21,68	21,25	20,16
Försålt vatten, kr/m <sup>3</sup>	40	36	35	35
Kostnadstäckningsgrad, %	92	98	102	98

### Särredovisning av va-verksamheten

Lag om vattentjänster (sfs 2006:412) ställer krav på att vattenverksamheten särredovisas och att särskild balans- och resultaträkning upprättas. En fullständig redovisning görs i en särskild handling "Verksamheten för vattentjänster. Årsredovisning 2016". För en sammanställning se sidan 70.

# God planering leder till bra blandning av bostäder och verksamheter

Sektorn för samhällsbyggnad, mark och bostad arbetar aktivt med exploatering av mark för bostäder och ser till att det finns tillgång till mark för infrastruktur och verksamhetsetableringar. I kommunens verksamhetsmål för god ekonomisk hushållning anges att bostadsbyggandet ska utformas så att en befolkningsökning på cirka 1,5 procent kan mötas med bostäder i alla upplåtelseformer.

Mark och bostad upprättar och reviderar, tillsammans med övriga verksamheter inom samhällsbyggnad, varje år kommunens bostadsförsörjningsprogram. I programmet redovisas olika exploateringsområden för bostäder, tid för byggstart, antal bostäder och typ av bebyggelse. Projekten är samordnade efter övriga förutsättningar som investeringar och utbyggnad av infrastruktur och upprättande av detaljplan. För varje exploateringsprojekt görs en bedömning av projektets förutsättningar

att kunna genomföras och dess ekonomi. Inga exploateringsprojekt startar om de inte bedöms genomförbara med en godtagbar ekonomi. I huvudsak sammanfaller detaljplaneområde och gatukostnadsområde med exploateringskontots inkomster och utgifter. Löpande inkomster, till exempel vid tomtförsäljning, och utgifter, till exempel för markarbete, för pågående exploateringsprojekt redovisas och bokförs på balansräkningen som en tillgång eller skuld. Först när projektet, efter flera år, är färdigställt bokförs resultatet. I bokslutet per den 31 december överstiger utgifterna inkomsterna med 7,4 mkr. Det beror på att pågående utbyggnad av infrastruktur inom projekten Grönsångarvägen, Landvetter Backa, Bårhults företagspark och Stenhuggeriet har genererat kostnader under året. Intäkter genom gatukostnader, va-taxa samt markförsäljning inom projekten förväntas först de närmaste åren.

## Aktuella exploateringsprojekt

Under 2016 pågick 25 projekt varav Fläskebo och Hällingsjö centrum avslutades (slutredovisades).

### INDUSTRIMARK

**Airport City** Detaljplanearbete och utbyggnad av gata, vatten och avlopp i etapper. Kommunen äger ca 220 000 kvm byggbar mark inom etapp 4.

**Björkåsen** Försäljning av industrimark pågår, cirka 3 500 kvm finns tillgängligt. I första hand är området lämpligt för en mindre etablering.

**Björrod** Försäljning av industrimark pågår, totalt inom Björrodsområdet finns cirka 215 000 kvm mark tillgängligt. Området lämpar sig för såväl större som mindre etableringar. Förfrågningar finns.

**Bårhults företagspark** Byggstart av gata och VA preliminärt sommaren 2016. Försäljningsstart industrimark våren-sommaren 2017. Flertal förfrågningar finns. Kommunen äger ca 140 000 kvm mark för verksamhetsetableringar.

**Fläskebo** Slutredovisas 2016. Ca 145 000 kvm har sålts av kommunen.

**Företagsparken 2** Industrimarken slutsåld. Ca 100 000 kvm industrimark har sålts av kommunen. Dagvattenåtgärder i området kvarstår för färdigställande.

**Hindås industriområde** Försäljning av industrimark pågår, cirka 20 000 kvm mark finns tillgängligt.

**Mölnlyckemotet** Detaljplanläggning för industrimark pågår, ca 30 000 kvm.

### MARK FÖR BOSTÄDER

**Bocköhalvön** Detaljplanläggning och gatukostnadsutredning pågår.

**Björkelidsvägen** i Rävlanda. Detaljplanläggning och markanvisningstävling pågår. Området omfattar ca 6 radhus samt 40–60 bostäder i flerbostadshus.

**Enebacken** Utbyggnad av bostäder gator, vatten och avlopp i etapp 1 är färdigställt. Totalt har 18 småhus och 48 lägenheter upplåtna med hyresrätt byggts. Detaljplanläggning och gatukostnadsutredning av etapp 2 pågår.

**Fagervallen** Hindås Kommunens 46 småhusomter och mark för 60 hyreslägenheter är slutsålda. Byggnation av bostäder pågår.

**Grönsångarvägen** Utbyggnad av gata, vatten och avlopp klart februari 2016. Försäljning av 13 kommunala småhusomter pågår.

**Hällingsjö centrum** Slutredovisas. Byggnation av 14 hyreslägenheter har färdigställts under 2016.

**Hönekulla by** 13 parhus och 60 bostadsrätter och 27 bostadsrätter har färdigställts. Justering av gatan återstår innan området är färdigställt.

**Idrottsvägen** Detaljplanläggning för ca 300 bostäder i flerbostadshus pågår. Kobacka Detaljplan har vunnit laga kraft. Utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp samt standardhöjning av gatan beräknas påbörjas våren 2017.

**Landvetters Backa** Detaljplan för Västra Backa vann laga kraft hösten 2016. Utbyggnad av gata, vatten och avlopp beräknas starta hösten-vintern 2017. Området

omfattar utbyggnad av bostäder i småhus. Utbyggnad för gata, vatten och avlopp pågår i Östra Backa. Bland annat tillkommer 22 kommunägda småhusomter, 39 kommunägda lägenheter i flerbostadshus och förskola. Byggnation av grupp-bostad och, skola pågår.

**Landvetter centrum** Detaljplanearbete pågår för översyn av gatustrukturer samt studie av förutsättningar för nyttillkommande flerbostadshus. 64 bostadsrättslägenheter har färdigställts under 2012.

**Landvetter södra** Utbyggnad gata och VA påbörjas som en del av Landvetters-Backa 2019.

**Norra Öneröd** Kommunens småhusomter är slutsålda. 18 bostadsrätter, 47 hyreslägenheter i flerbostadshus samt 38 småhusomter har sålts av kommunen.

**Roskullen Hindås** Detaljplan överklagad. Området omfattar ca 40 bostäder i flerbostadshus samt ett befintligt bostadshus.

**Stenbrottet** Utbyggnad av gata och va har färdigställts under 2016 pågår. Byggstart 80 bostäder som hyresrätt byggstartar hösten 2016. 40 bostadsrätter och 9 radhus byggstartar under 2017.

**Stenhuggeriet** Utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp samt standardhöjning av gata har färdigställts under 2016, ett fåtal nya småhusomter skapas.

**Solåsen Hindås** Utrednings- och detaljplanearbete pågår. Området planeras för kommunal gata, vatten och avlopp samt tillkommande bostäder.

# Mindre slängd mat och mer idrott

**Projekt Matsvinn har börjat att ge resultat och en omfattande tillgänglighetsinventering har genomförts under året. Satsningar på simskolan och fler idrottshallar är att vänta.**

## Årets viktigaste händelser

Kommunens fastigheter samt badplatser, idrottsplatser, närvidrottsplatser, kommunala lekplatser, ridanläggningar och naturområden har tillgänglighetsinventerats och finns publicerade i den så kallade Tillgänglighetsdatabasen.

Projektet "Matsvinn" har fortsatt och en minskning i matavfallsmängden syns jämfört med 2014. En positiv bieffekt av projektet har varit att personalen blivit mer noggrann med att sortera ut övrigt avfall. Minskning av såväl matavfall som brännbart avfall har också bidragit till minskade kostnader för avfallshantering. Förutom minskat avfall har även råvarukostnaden minskat. De riktade insatserna mot pedagoger, vårdpersonal, övrig personal och elever/ gäster har börjat ge resultat.

Under våren 2016 genomfördes ett stormöte med polisen, utifrån olika händelser i Mölnlycke. På mötet togs flera åtgärder fram. Åtgärder som skulle genomföras av kommunen och polisen, men också åtgärder som kommuninvånarna själva kunde bidra med. Dessutom har kommunen i samverkan med lokalpolisområde Storgöteborg syd tagit fram en plan "Trygg i Härryda 2017-2018" för brottsförebyggande och trygghetsfrämjande åtgärder.

## Måluppfyllelse

Måluppfyllelsen visar generellt på ett gott resultat. Av sektorns 29 mål bedöms 22 vara uppfyllda och sju delvis uppfyllda. Exempelvis har målet med att tillgänglighetsinventera kommunens fastigheter uppnåtts, resultaten finns publicerade i den så kallade Tillgänglighetsdatabasen.

Målet om god och vällagad mat anpassad efter varje åldersgrupps behov bedöms vara uppfyllt. Samtliga måltider näringsberäknas och arbetet med måltids-

## Uppdragsbeskrivning

Sektorn ska med sina specialkompetenser kostnads- effektivt lämna efterfrågat stöd och service till förvaltningen. Sektorn sköter också kommunens grönytor, gångbanor, snöröjning, kontaktcenter samt föreningsstöd. Via säkerhetsfunktionen svarar sektorn för att kommunen har en organisation som är utbildad/ övad för att kunna förebygga och vid behov hantera oönskade händelser som kommunen kan drabbas av.

pedagogik ses som ett komplement i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Tillgången till träningstider i framför allt idrottshallar svarar inte mot den efterfrågan som föreningslivet har. Projektering av nya idrottshallar har påbörjats.

## Ekonomi

### DRIFTANALYS

Sektorn redovisar ett överskott på 4,1 mkr vilket framför allt beror på införandet av komponentavskrivning för fastigheter som trädde i kraft från och med 2016. Den nya modellen innebär en i genomsnitt längre avskrivningstid samt en förskjutning från driftredovisning till investeringsredovisning, 8 mkr. Överskottet för fastighet är dock lägre vilket bland annat beror på högre kostnader än budgeterat inom fastighetsskötsel, främst beroende på OVK-besiktningar, köp av entreprenader samt leasing av bilar.

Överskottet inom IT beror på marginalintäkter vilket i sin tur är en konsekvens av volymökningar. Vakanta tjänster och tjänstledighet innebär också en lägre nettokostnad för funktionen.

Mark och anläggningar redovisar ett underskott som i huvudsak beror på för lågt budgeterade hyreskostnader och ofullständig täckning i budgeten för kapitalkostnader.



Den positiva budgetavvikelsen inom måltidsservice är en följd av volymökningar, framför allt genom fler inskrivna fritidsbarn, som ger marginalintäkter. Livsmedelskostnaderna har trots volymökningarna blivit lägre än budgeterat. Bidragande orsaker är fördelaktig upphandling och projektet ”Matsvinn” som inneburit att matsvinnet kontinuerligt minskar.

Säkerhets underskott är en direkt följd av ett nytt, dyrare och mer omfattande avtal för bevakningstjänster. Det omfattar, förutom Mölnlycke och Landvetter, nu även kommunens östra delar.

Sektorns nettokostnad på 45 mkr innebär en minskning med 11,4 mkr jämfört med år 2015. Detta är en konsekvens av införandet av komponentavskrivning och sänkt internränta.

#### INVESTERINGSANALYS

Sektorns investeringsutgifter uppgår till 248,5 mkr vilket motsvarar en positiv budgetavvikelse med 62,1 mkr. Den huvudsakliga förklaringen är tidsförskjutningar. Exempelvis sporthallen i Mölnlycke fabriker, Västergårdets förskola, upprustning av ventilationsanläggningar samt träningslägenheter. Utgifterna för dessa är totalt sett 74,2 mkr lägre än budgeterat. Det

finns också exempel på projekt som ligger tidsmässigt före budget såsom Backaskolan, östra Backa gruppbostad och tillbyggnad av östra Bygården.

Överskottet inom mark och anläggningar beror främst på tidsförskjutningar. Det gäller i huvudsak näridrottsplats, ridstigar samt lekplatser. Fördelaktig upphandling avseende konstgräsplanen i Rävlanda innebar lägre utgifter medan upphandlingen av konstgräsplanen i Djupedalsäng blev dyrare än budgeterat.

Även IT redovisar ett överskott vilket förklaras av tidsförskjutningar för projektet som avser förändring av IT-plattform.

#### Framtiden

Grunden till bra matvanor läggs i tidig ålder. Måltidsservice kommer därför att i samverkan med förskoleverksamheten utvidga arbetet med måltidspedagogik så att ännu fler förskolor deltar. Dessutom finns planer för att få mer föräldrasamverkan och att sprida måltidspedagogiken till grundskolan.

Under 2017 planeras en expansion av idrottsanläggningar (idrottshall i Landvetter, gymnastik- och trampolinhall i Mölnlycke samt en event- och idrottshall i Mölnlycke fabriker) vilket kommer att ge kommuninvånarna bättre möjligheter att utöva idrott.

I en strävan att höja kvaliteten i sommarsimskolan kommer kommunen att inleda ett samarbete med Sim- och livräddningssällskapet.

Resultaträkning, mkr	2016	2015	2014
Avgifter och försäljningsintäkter	369,7	370,0	377,7
Bidrag	7,4	7,6	4,7
<b>Summa intäkter</b>	<b>377,0</b>	<b>377,6</b>	<b>382,3</b>
Personalkostnader	142,1	134,2	123,5
Köp av huvudverksamhet	5,1	4,8	3,7
Avskrivn/internränta	98,7	107,0	101,7
Övriga kostnader	176,1	188,1	194,5
<b>Summa kostnader</b>	<b>422,0</b>	<b>434,0</b>	<b>423,4</b>
Nettokostnader	45,0	56,4	41,0
<b>Budgetavvikelse</b>	<b>4,1</b>	<b>-4,4</b>	<b>8,6</b>

Drift	2016	2016	2016
	Budget	Bokslut	Avvikelse
Nettokostnader, mkr			
Ledning	1,8	1,8	0,0
Fastighet	1,9	-1,7	3,6
IT	2,7	2,1	0,6
Mark och anläggningar	32,0	33,1	-1,1
Måltidsservice	1,9	0,1	1,8
Service	5,7	5,4	0,3
Städservice	2,2	2,5	-0,3
Säkerhet	1,0	1,6	-0,6
<b>Summa</b>	<b>49,1</b>	<b>45,0</b>	<b>4,1</b>

Investering	2016	2016	2016
	Budget	Bokslut	Avvikelse
Nettoutgifter, mkr			
Ledning	0,1	0,0	0,1
Fastighet	282,1	226,3	55,8
IT	9,0	5,7	3,3
Mark och anläggningar	18,3	15,7	2,6
<b>Måltidsservice</b>	<b>0,4</b>	<b>0,3</b>	<b>0,1</b>
<b>Service</b>	<b>0,2</b>	<b>0,0</b>	<b>0,2</b>
<b>Städservice</b>	<b>0,5</b>	<b>0,3</b>	<b>0,1</b>
<b>Summa</b>	<b>310,6</b>	<b>248,5</b>	<b>62,1</b>

Informationsmått	2016	2015	2014	2013
Antal årsarbetare	319	300	284	283
Förvaltd yta, m <sup>2</sup>	200 833	198 085	196 770	193 239
- varav hyrda lokaler	21 387	19 321	21 509	23 639
Area per kommuninv, m <sup>2</sup>	5	5	5	5
Bruttokostnad kommunens fastigheter	4 750	5 665	5 829	5 759
Städad area, m <sup>2</sup>	135 355	133 717	130 670	131 852



Ett nytt system som effektiviserar hanteringen av politiska kallelser och protokoll har införts.

## Ökad effektivisering med hjälp av digitalisering

**Kommunens förtroendevalda har fått ett nytt digitalt system som ska underlätta arbetet. Systemet för upphandlingsstöd har införts i hela förvaltningen. Vardagsrationalisering leder till ökad effektivisering i sektorn för administrativt stöd.**

### Årets viktigaste händelser

Under året har ett nytt system för att hantera kallelser och protokoll införts, bland annat i syfte att underlätta arbetet för kommunens förtroendevalda. Befintligt system för upphandlingsstöd har implementerats i hela förvaltningen, vilket kommer att leda till en kvalitetssäkring och enhetlighet av kommunens samtliga upphandlingar.

### Måluppfyllelse

Fem av sektorns sex verksamhetsmål bedöms uppfyllda och ett mål delvis uppfyllt. Målet att kommunen ska ha en korrekt och aktuell redovisning anses vara delvis uppfyllt då avsteg från vissa rekommendationer gjorts.

### Ekonomi

#### DRIFTANALYS

Sektorn redovisar ett underskott på 0,4 mkr och högre kostnader för år 2016 än 2015. Den främsta orsaken utgörs av avgångsvederlag till den före detta kommundirektören. Att kostnader är högre än föregående år

### Uppdragsbeskrivning

Sektorn tillhandahåller service till den politiska organisationen, till förvaltningen samt till medborgare och övriga externa intressenter. Sektorns arbetsuppgifter omfattar kansli och kommunikation, ekonomi och upphandling, personaladministration samt miljö- och hälsoskydd.

beror även på kostnader för projektet Jobbvision som kommunen bedriver tillsammans med Swedavia.

#### INVESTERINGSANALYS

Sektorn visar ett överskott på 6,4 mkr vilket beror främst på att anslaget för konstnärlig utsmyckning inte använts fullt ut på grund av tidsförskjutningar. Anslaget för e-arkiv har inte heller använts på grund av försening i upphandlingsprocessen men kommer att genomföras i början på 2017.

## Framtiden

Sektorn strävar efter att utföra uppdraget så effektivt som möjligt genom att ständigt se över organisation, processer och arbetssätt. Inte minst vardagsrationaliseringar som kan genomföras med hjälp av befintliga system eftersträvas. Fortsatt effektivisering av hantering av politiska kallelser och protokoll är ett exempel. Under kommande år kommer hela uppföljnings- och planeringsprocessen att hanteras i samma verktyg som kvalitetsledningssystemet och socialtjänstens kvalitets- och uppföljningssystem.

Resultaträkning, mkr	2016	2015	2014
Avgifter och försäljningsintäkter	4,4	4,6	4,7
Bidrag	0,0	0,0	0,0
<b>Summa intäkter</b>	<b>4,4</b>	<b>4,6</b>	<b>4,7</b>
Personalkostnader	46,4	39,9	38,0
Köp av huvudverksamhet	22,6	22,3	0,0
Avskrivn/internränta	0,3	0,3	0,2
Övriga kostnader	23,5	24,2	18,4
<b>Summa kostnader</b>	<b>92,8</b>	<b>86,7</b>	<b>56,6</b>
Nettokostnader	88,4	82,1	51,9
<b>Budgetavvikelse</b>	<b>-0,4</b>	<b>-1,1</b>	<b>2,3</b>

Drift	2016	2016	2016
Nettokostnader, mkr	Budget	Bokslut	Avvikelse
Ledning	37,9	38,4	-0,5
Kansli och kommunikation	12,1	12,1	0,0
Ekonomi och upphandling	14,4	14,2	0,2
Personal	19,2	18,9	0,3
Miljö- och hälsoskydd	4,4	4,8	-0,4
<b>Summa</b>	<b>88,0</b>	<b>88,4</b>	<b>-0,4</b>

Investering	2016	2016	2016
Nettoutgifter, mkr	Budget	Bokslut	Avvikelse
Ledning	5,6	0,0	5,6
Kansli och kommunikation	0,8	0,0	0,8
<b>Summa</b>	<b>6,4</b>	<b>0,0</b>	<b>6,4</b>

Informationsmått	2016	2015	2014	2013
Antal årsarbetare	67	65	67	68
Diariéfördä ärenden	844	674	769	1 035
Utbetalda löner	51 589	49 979	50 249	47 008
Fakturor	59 993	57 948	56 277	54 075
Kundfakturor	101 351	103 187	98 868	98 238





Drygt tre kilometer cykelväg byggdes under 2016.



För att skydda åkergrodan och smal dammsnäcka skapades en våtmark på Valborgs ängar, nära Vällsjön i Mölnlycke.

## Miljöarbete på bred front men svårnådda mål

**2016 var ett torrt år och vi fick historiskt lågt vattenstånd i Finnsjön vilket resulterade i bevattningsförbud. Däremot så minskar inte energianvändningen och fossila bränslen dominerar fortfarande kommunens fordon. En nyskapad våtmark ska skydda åkergrodan och kommunen knep utmärkelsen Årets Fairtrade City.**

Härrydas miljöarbete fortsätter. Härryda kommun rankades 2016 till plats 22 i Miljöaktuells kommunranking och är därmed bland de fyra ledande kommunerna inom Västra Götaland län. Miljöarbetet bedrivs brett genom att skapa kunskap och engagemang samt ständigt skapa bättre förutsättningar för mer hållbar livsstil. Det är allt från att bygga energismart, köpa in och informera om hälsosam klimatsmart mat eller bygga fler cykelvägar.

### Trafik

Det är svårt att nå det politiska målet att användningen av fossila bränslen ska minska kraftigt och att utsläppen av miljö- och hälsoskadliga ämnen ska minska. Kommunens egna fordon och arbetsmaskiner använder över 80 procent fossila bränslen. Dock har användningen av fordonsgas i kommunens bilar ökat med 50 procent senaste fyra åren. Fordonsgas står idag för runt en femtedel av transportbehovet för kommunens egen fordonssflotta.

I snitt kör varje kommunanställd cirka 93 mil per år i tjänsten, vilket är relativt oförändrat över åren. Resandet med egen bil har dock minskat avsevärt. Mer än var-

annan kommunanställd åker ensam i bil till jobbet och över 80 procent väljer bil för korta resor i tjänsten.

Under 2016 infördes P-skiva för parkering i Mölnlycke och Landvetter centrum. Det är gratis att parkera för kommunanställda och övriga.

### Grönare fordonsbränslen

Fordonsgasen är till hälften förnybar och har minimala utsläpp av miljö- och hälsofarliga ämnen. Bränslebolagen blandar idag in runt 20 procent HVO\* – förnybar syntetisk olja i dieseln, vilket är bra för klimatet. Dieselfordon har även god energieffektivitet. Baksidan är ökade problem med luftkvalitet.

Ställningstagande kring ladd-infrastruktur är en fråga framöver.

Västtrafik är till 90 procent fossilfria och bussåkandet 2016 ökade med tio procent inom hela regionen.

\* *Hydrogenated vegetable oils – råvara från skog, slakteriavfall och till viss del även palmolja.*

### Fler cyklar i rullning

Det byggdes över 3 km cykelbanor under 2016, Benarebyvägen, Layoutvägen, Buss Johns väg, Ekhagsvägen till Falkvägen och Konstruktionsvägen. Vid kommunens fyra mätpunkter passerade 160 000 cyklar under året, en ökning med drygt 3 procent.

I slutet av året köpte energi- och klimatrådgivningen in låncyklar som kommuninvånare ska kunna låna för att testa någon vecka.

### Natur

Härryda hade historiskt lågt vattenstånd i Mölnlyckes vattentäkt Finnsjön. Detta resulterade i bevattningsförbud samt uppmaningar till att hushålla med vatten. En långsiktig lösning håller på att arbetas fram för att säkra kommuninvånarnas behov.

Som kompensation för förändrade vattenmiljöer i Mölnlycke centrum invigdes under året en nyskapad våtmark på Valborgs ängar för att skydda smal dammsnäcka och åkergröda.

### Giftfri miljö

Miljöfokus i kommunen har höjts kring giftfri miljö och mikroplaster under året. I budgeten 2017 finns ett uppdrag att ta fram en strategi för giftfri kommun. Kommunen köpte över 31 procent ekologiska livsmedel under året, vilket ger mycket positivt utslag kring giftfri miljö och biologisk mångfald.

### Klimatsmart mat

Satsningarna på hälsosam och klimatsmart mat med mer vegetariskt fortsätter i kommunens måltidsverksamhet. Matsvinnet i kommunens verksamheter minskade med 4 procent jämfört med 2014 samtidigt som det brännbara avfallet minskat med 10 procent, vilket är ett tecken på god och klimatsmart resurshantering.

### Hållbar konsumtion

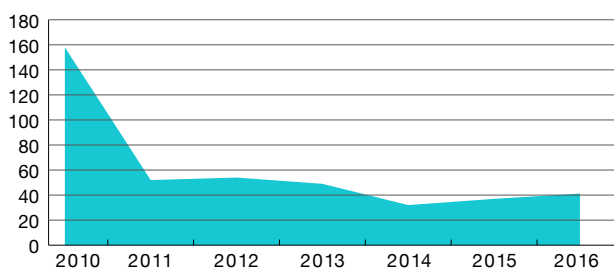
Härryda kommun fick utmärkelsen "Årets Fairtrade City" i konkurrens med 67 andra Fairtrade City diplomerade kommuner i Sverige. Diplomeringen visar kommunen att tar ansvar för rättvis handel och etisk konsumtion.

### Energi

Energianvändningen i egna fastigheter är relativt oförändrad sedan 2009. Målet är att det ska minska med 20 procent till 2020 (kWh/m<sup>2</sup>). Högre nyttjande av lokalerna samt mer elektronik kan vara bidragande faktorer.

Några kommunala fastigheter har haft problem med värmesystemen, vilket resulterat i att oljeanvändningen gått upp runt 25 procent senaste två åren, till 41 m<sup>3</sup>.

Eldningsolja – förbrukning m<sup>3</sup>



### Delaktighet

Resurscentret Tellus invigdes intill ÅterC i centrala Mölnlycke. Syftet är att utveckla barn och elevers intresse och kunskaper inom matematik, teknik och naturvetenskap.

20 skolor och förskolor har Grön flagg i kommunen, vilket är en symbol för aktivt miljöarbete i verksamheten. Under året har elever i kommunen fått delta i en tävling för att se hur de skulle vilja utforma Landvetter södra. Denna utmaning har gjort att de fått en inblick i hur svårt det är när olika intressen krockar.

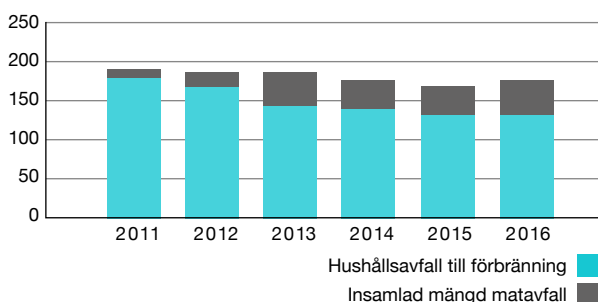
Arbetet kring Götalandsbanan fortskred under 2016 med frågor kring dragning, utformning och stationslägen, vilket diskuterats i olika dialoger. En rad miljökonsekvensanalyser finns kring projektet.

Kommunen ansökte och fick medel för en energi- och klimatcoach som ska stödja företag i kommunen under tre år.

### Avfall

Varje kommuninvånare kastar i snitt runt 480 kg per år varav hälften är grovavfall och farligt avfall. Mängden insamlat avfall direkt från hushållen har de senaste två åren landat på 171 kg/invånare, varav 37 kg är matavfall.

Hushållsavfall – sophämtning (kg per invånare och år)



I enkäten Hälsa på lika villkor framgår att 18 procent av kommuninvånarna i åldern 16–84 år har nedsatt psykiskt välbefinnande.



## Kvinnor i kommunen upplever ökad psykisk ohälsa

**Arbetet med att stärka den psykiska hälsan har uppmärksammats under året genom föreläsningar och samtal om stress, ångest samt kroppsideal.**

### Årets viktigaste händelser

I välfärdsbokslutet som sammanställdes i början av 2016 konstaterades att vi generellt sett har en god folkhälsa i Härryda kommun. En hög utbildningsnivå och sjunkande arbetslöshet, ett rikt utbud av kultur och fritidsaktiviteter, möjlighet till delaktighet och inflytande är exempel på goda förutsättningar som ges för att må bra i Härryda. I välfärdsbokslutet uppmärksammades dock att arbetet för att stärka den psykiska hälsan i befolkningen behöver prioriteras ytterligare. Siffror från befolkningsenkäten Hälsa på lika villkor, visade att 18 procent av kommuninvånarna i åldern 16–84 har nedsatt psykiskt välbefinnande. Det är vanligare att kvinnor uppger psykisk ohälsa; 21 procent jämfört med 16 procent av männen. Det är en ökning sedan 2011, framförallt bland kvinnor. Bland skolelever är det dubbelt så vanligt att flickor uppger stress som vanligt förekommande besvär jämfört med pojkar.

Under 2016 gjordes en uppföljning av den lokala handlingsplanen för suicidpreventivt arbete. Det är svårt att mäta om handlingsplanen haft direkta effekter på antalet suicid. Samtidigt ges en bild av bredden på insatser som görs för att stärka den psykiska hälsan och för att motverka psykisk ohälsa eftersom suicid är den yttersta konsekvensen av psykisk ohälsa.

För att möta kommuninvånarnas behov av ökad kunskap om psykisk hälsa och för att tillhandahålla verktyg att hantera psykisk ohälsa, har kommunen

under året kompletterat ordinarie verksamheter med flera insatser. Bland annat har öppna föreläsningar arrangerats med olika teman som berör psykisk hälsa; utbrändhet, ångest samt kroppsideal. Kommunen har även erbjudit gruppträffar ”Tala film- tala liv” och ”Den läkande läsningen” som riktades speciellt till sjukskrivna. I samverkan med hälso- och sjukvården erbjöds kurser i stresshantering och ångesthantering som totalt samlade drygt femtio deltagare. De kommunala skolorna har erbjudit elever i årskurs 8 att delta i stresshanteringskurs för att lära sig att identifiera stress och få verktyg i hur man kan hantera negativa effekter av stress.

### Framtiden

Under kommande år fortsätter arbetet med bland annat insatser för föräldrastöd, främjande av hälsosamma levnadsvanor, ungas inflytande och att erbjuda mötesplatser för social samvaro. För att utveckla arbetet ytterligare kring psykisk hälsa, arrangeras bland annat en heldag med tema barn och ungas psykiska hälsa under våren 2017. Syftet med dagen är att bilda en gemensam kunskapsgrund bland personal som möter barn och unga 0–20 år. Dagen ska resultera i en plan för hur vi tillsammans kan skapa förutsättningar för att bibehålla och främja god psykisk hälsa bland barn och unga. Trots de olika insatser som gjorts kan vi konstatera att vi behöver hitta fler sätt hur vi kan arbeta för att öka den psykiska hälsan.

Härryda Energi har drygt 30 årsarbetare.



## Spänningen höjs för Härryda Energi AB

Den pågående moderniseringen och kapacitetsökningen av elnätet medförde en ovanligt stor investeringsvolym under 2016.

### Årets viktigaste händelser

Arbetet med att öka elnätets överföringskapacitet mellan kommundelarna har intensifierats under året. Under våren fick bolaget tillstånd från Energimarknadsinspektionen till höjning av maximal spänning från 20 kV till 40 kV. Ombyggnad av befintlig transformatorstation i Björröd för att möjliggöra 40 kV startades under våren. Dessutom har motsvarande projekt startats i Mölnlycke och i Härryda. Vidare har även ett flertal ledningsprojekt påbörjats för att möjliggöra drift med 40 kV. Projekten förväntas vara färdigställda första halvåret 2017.

Leveranssäkerheten har förbättrats i Hindås genom de vädersäkringsåtgärder som vidtagits de senaste åren.

### Måluppfyllelse

Härryda Energi har genomfört de åtgärder som planerades i budgeten.

### Ekonomi

Resultatet före bokslutsdispositioner uppgår till 18,7 mkr, vilket är 5,3 mkr bättre än budget. Den positiva avvikelserna jämfört med budget beror på högre omsättning, nätförlusterna handlades till ett bra pris samt lägre avskrivningskostnader och räntekostnader än budgeterat. Den pågående moderniseringen och kapacitetsökningen av elnätet medför historiskt en ovanligt stor investeringsvolym. Investeringarna blev 75,8 mkr, vilket är 6,1 mkr lägre än budget. Anledningen till detta är senareläggning av den nya linjen söder om Landvettersjön på grund av tillståndsfrågor. Elhandelns omsättning är 1,5 mkr.

### Uppdragsbeskrivning

HEAB är ett helägt bolag som har till uppgift att distribuera ledningsbunden energi inom kommunens område. Uppdraget tillåter även att tillhandahålla elförsäljning, vilket sker i dotterbolaget i Härryda Energi Elhandel AB.

### Framtiden

Under sommaren 2017 kommer en större driftomläggning att ske där överföringsnätet mellan kommundelarna läggs om från 20 kV till 40 kV. Denna spänningshöjning ger en nödvändig ökning av överföringskapaciteten.

Vidare pågår projektering av en ny ledning från Solsten till Björröd. Även denna är en nödvändig förstärkning av nätet för de kommande åren.

Vädersäkringen av 10 kV distributionsnätet kommer att färdigställas under perioden 2017–2020.

Siffror i sammandrag, mkr	2016	2015
Summa intäkter	109,4	95
Summa kostnader	90,7	85
Resultat före bokslutsdispositioner	18,7	9,6
Balansomslutning	344	298
Soliditet, procent	32	33
Ågarandel, procent	100	100
Antal årsarbetare	32	30

# Förbo redo att bygga mer

**Förbo har en tydlig plan för att bygga mer, agera hållbart samt stärka erbjudandet och satsar för framtiden i nära dialog med både hyresgäster och kommunerna.**



Förbo planerar en aktivitetspark i Säteriets bostadsområde. I juni fick Säteriskolans elever ge sina önskemål om parken.

## Årets viktigaste händelser

Förbo firade 50 år och bjöd på flera välbesökta kalasdagar. Det blev startskottet för arbetet med att skapa aktivitetsparker i alla ägarkommunerna. Först ut är Härryda där allmänhet, skola och hyresgäster fått lämna tankar kring utformning av en aktivitetspark på Säteriet.

Under året blev det klart med planbesked för totalt 1 000 lägenheter i Mölndals och Lerums kommuner. Dialog pågår med övriga kommuner om ytterligare 500 lägenheter. För närvarande pågår byggnation av 116 lägenheter i Kungälv och sex lägenheter i Härryda. Förnyelsen av Säteriet i Mölnlycke, där även stambyten ingår, fortgick under året liksom renoveringen av Brattåsvägen i Landvetter.

## Måluppfyllelse

En ny mätmetod för nöjda kunder infördes som ger bättre möjlighet att jämföra med andra bolag. Resultatet visar att hyresgästerna är mer nöjda än tidigare år även om resultatet varierar mellan olika områden. Förbo deltar sedan 2009 i Sabo-företagens Skåneinitiativ, vilket innebär att företagen antar en kollektiv utmaning att minska energianvändningen med 20 procent från 2007 till 2016. Inom ramen för Skåneinitiativet har energianvändningen i Förbo minskat med 14 procent.

## Ekonomi

Resultat efter finansiella poster uppgick till 73 mkr, vilket är 13 mkr högre än budget. Hyresförhandlingen innebar en höjning med 0,72 procent från 1 mars. Hyresnivån för bostadslägenheter uppgick i genomsnitt till 1 065 kr per kvm. Kostnaderna för drift påverkades positivt av den milda vintern. En ränteswapp har avslutats samt inneburit en engångskostnad på 6,4 mkr vilket ger lägre räntekostnader under kommande år.

## Uppdragsbeskrivning

Förbo ägs av Härryda (42,0 %), Mölndals (27,6 %), Lerums (21,4 %) och Kungälv kommun (9,0 %). Bolaget ska främja ägarkommunernas bostadsförsörjning. Verksamheten ska bedrivas affärsmässigt och med möjlighet till boendeinflytande, förenat med ett etiskt, miljömässigt och socialt ansvarstagande. I stort sett hela beståndet är bostäder och specialbostäder.

Av låneportföljen har 52 procent en räntebindning på kortare tid än ett år. Likvida medel och outnyttjade checkkrediter uppgick vid periodens slut till 73 mkr. Fastighetsunderhåll motsvarande 212 mkr utfördes under 2016 och 144 mkr investerades i nyproduktion.

## Framtiden

Med en ny affärsplan tar bolaget sikte på 2020 med en tydlig målsättning om att få både nöjda ägare och nöjda kunder genom att bygga fler bostäder, agera hållbart och stärka erbjudandet mot kund. Tempot inom såväl nyproduktion och underhåll kommer att vara fortsatt högt. Efterfrågan på bostäder i regionen är stor och Förbo vill bidra med minst 100 nya bostäder per år. Hyresförhandlingar avseende 2017 pågår fortfarande.

Förbo AB, mkr	2016	2015
Summa intäkter	458	454
Varav försäljning av fastigheter	0	0
Summa kostnader	-386	-390
Resultat före bokslutsdispositioner	73	64
Balansomslutning	2 531	2 339
Soliditet, procent	34	35
Ägarandel, procent	42	42
Antal årsarbetare	63	62



# Fem år i sammandrag

För att få en bild av kommunens och koncernens ekonomiska ställning, redovisas över en femårsperiod mått från resultaträkning, kassaflödesrapport samt balansräkning.

Mkr, där inget annat anges	2016	2015	2014	2013	2012
<b>KOMMUNEN</b>					
Folkmängd	37 108	36 651	36 291	35 732	35 223
Skattesats till kommun (%)	20,62	20,62	20,62	20,62	20,62
Skatteintäkter, utjämning m m	1 950,0	1 850,3	1 769,2	1 728,5	1 640,1
<b>MÅTT FRÅN RESULTATRÄKNINGEN</b>					
Årets resultat	118,1	111,2	122,7	50,0	36,1
Verksamhetens nettokostnader	-1 818,9	-1 718,8	-1 631,4	-1 578,0	-1 555,3
- varav avskrivningar	-111,0	-104,7	-95,7	-91,9	-87,6
Nettokostnadsandel inkl finansnetto <i>Nettokostn inkl finansnetto/skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning</i>	94%	94%	93%	97%	98%
<b>MÅTT FRÅN KASSAFLÖDESRAPPORTEN</b>					
Självfinansieringsgrad <i>Resultat efter finansnetto exkl avskrivningar/ nettoinvesteringar</i>	69%	75%	76%	71%	65%
<b>MÅTT FRÅN BALANSRÄKNINGEN</b>					
Kassalikviditet <i>(Likvida medel + kortfristiga fordringar)/kortfristiga skulder</i>	45%	32%	33%	72%	50%
Balanslikviditet <i>Omsättningstillgångar/(kortfristiga skulder + avsättningar)</i>	24%	19%	13%	24%	20%
Totala tillgångar	2 630,7	2 376,2	2 073,9	1 989,3	1 912,7
Soliditet. <i>Eget kapital/totala tillgångar</i>					
- inkl pensionsförpliktelser före 1998	28%	26%	25%	19%	17%
- exkl pensionsförpliktelser före 1998	52%	54%	58%	54%	52%
Total skuldsättningsgrad <i>(Totala skulder + avsättningar)/totala tillgångar</i>	72%	74%	75%	81%	83%
Tillgångar per invånare, kr	70 892	64 833	57 146	55 672	54 301
Skulder per invånare					
- inkl pensionsförpliktelser före 1998	50 935	47 846	43 056	45 294	45 192
- exkl pensionsförpliktelser före 1998	34 106	30 098	24 232	25 483	26 330
Eget kapital per invånare, kr	19 959	16 987	14 090	10 378	9 109
Borgensåtagande per invånare, kr	5 295	4 842	2 984	2 776	2 116
<b>KONCERNEN</b>					
Årets resultat	143,7	131,6	157,6	75,1	78,7
Verksamhetens nettokostnader	-1 750,9	-1 660,7	-1 507,1	-1 526,6	-1 507,1
Totala tillgångar	4 020,3	3 619,2	3 231,0	3 101,7	2 947,4
Totala skulder	2 051,7	1 742,8	1 477,3	1 503,9	1 483,6
Nettoinvesteringar	502,0	393,0	355,8	315,0	283,0
Soliditet	30%	29%	28%	24%	23%
Summa eget kapital	1 201,5	1 045,7	909,4	736,4	664,8

#### Ekonomiska begrepp

**Finansnetto** Skillnaden mellan finansiella intäkter och finansiella kostnader, huvudsakligen räntor.

**Självfinansieringsgrad** Anger hur mycket av årets investeringar som finansieras av egna medel.

**Likviditet** Beskriver betalningsberedskapen på kort sikt, exempelvis kassa och bankmedel.

**Soliditet** Eget kapital i relation till de totala tillgångarna. Avspeglar kommunens finansiella styrka på lång sikt.

# Uppllysning om redovisningsprinciper

**Härryda kommun tillämpar god redovisningssed och följer i allt väsentligt Lagen om kommunal redovisning samt rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning (RKR).**

## KOMMUNEN

### Anläggningstillgångar

Anläggningstillgångar har i balansräkningen tagits upp till anskaffningsvärdet reducerad med avskrivningar. För att aktiveras som investering måste anläggningstillgången ha en livslängd på minst tre år och anskaffningsvärde över 20 tkr. Avskrivningar och internränta bokförs den månad investeringen aktiveras. Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar görs för den beräknade nyttjandeperioden med linjär avskrivning baserat på anskaffningsvärdet exklusive eventuellt restvärde. Linjär avskrivning tillämpas i enlighet med den beräknade ekonomiska livslängd som anges i tabellen nedan. Inköp av datorer redovisas som korttidsinventarier och kostnadsförs direkt i samband med anskaffningen.

Avskrivningstider	
Mark, kulturbyggnader	0 år
Verksamhets- och publika fastigheter	5–33 år
Affärsfastigheter	20–50 år
Övriga fastigheter	20–33 år
Verksamhetsfastigheter med komponentindelning	15–60 år
Maskiner, inventarier och IT-utrustning (exkl datorer)	3–10 år
Bilar och övriga transportmedel	5–10 år
Immateriella anläggningar	5 år
Konstnärlig utsmyckning	0 år

Komponentindelning tillämpas från och med 2016 på kommunens fastigheter som anskaffats från och med 2005. 29 st fastigheter hanteras med komponentavskrivning vilket uppgår till 49 procent av totalt bokfört värde om 1,4 miljarder kronor högt för kommunens fastigheter. De ekonomiska effekterna av komponentavskrivning är 8 mkr lägre kostnader, varav 1 mkr avser lägre avskrivningar och resterande är en följd av att underhållsutgifter definieras som tillgång istället för kostnad. I övrigt tillämpas inte komponentavskrivning i full utsträckning, vilket innebär att kommunen avviker från RKR nr 11.4. Arbete pågår med att införa komponentavskrivning avseende gator och vägar. I samband med översyn av befintliga anläggningar har 17 mkr utstrangerats under året. Det avser anläggningar rörande trafiksäkerhet, trafikmiljöåtgärder, bullerplank, gång och cykelvägar samt anläggningar som inte har kunnat identifieras. Anläggningarna har 33 års

avskrivningstid och är äldre än 10 år. Utifrån pågående översyn av avskrivningstider görs bedömningen att anläggningarna inte ska ha något bokfört värde. Anläggningar som inte kan identifieras tas ej upp som en tillgång i kommunens balansräkning.

### Exploateringstillgångar

Bygglar mark klassificeras som omsättningstillgång och i värdet ingår såväl inköp samt övriga tidigare nedlagda utgifter. Ränta påförs årligen exploateringsverksamheten. Först när exploateringsprojektet slutredovisas redovisas kostnader och intäkter på resultaträkningen, vilket avviker från RKR 18.1 och 11.4 samt RKR:s vägledning för markexploatering. Ekonomisk effekt är att vinst eller förlust för ett område/projekt inte bokförs löpande efterhand som tomter säljs utan först när hela området är klart. Det innebär större resultatsvängningar enstaka år, vilket även påverkar balansräkningen. 2016 slutredovisades 11 mkr avseende två exploateringsprojekt.

### Redovisning av skatteintäkter, utjämning och generellt bidrag

Redovisning och periodisering av skatteintäkter sker i enlighet med RKR nr 4.2. Det innebär att årets bokslut innehåller definitiv slutavräkning för 2015 och en preliminär slutavräkning för 2016 enligt prognos från Sveriges kommuner och landsting, SKL. Den kommunala fastighetsavgiften periodiseras till det år intäkten hänförs sig. Tillfälligt statsbidrag avseende mottagning av flyktingar är 2016 bokfört med 7,7 mkr och är periodiserade med 12/13 och särskilt statsbidrag för att stimulera ett ökat bostadsbyggande har bokförts 2016 med 4 mkr.

### Övriga intäkter

Anslutningsavgifter har intäktsförts i samma takt som avskrivningar görs på de investeringar som anslutningsavgifterna bidragit till att finansiera. Nästkommande års periodiserade anslutningsavgifter bokförs som en kortfristig skuld, resterande års skuld klassificeras som en långfristig skuld. Från och med 2014 hanteras investerings- och gatukostnadsersättning enligt rekommendation RKR nr 18.1. Avviker från rekommendationen gör en marginell del av flyktingbidrag avseende etableringsstöd som intäktsförts det år det utbetalas. 7,1 mkr har betalats ut 2016. Under november månad 2016 fanns det 155 personer som kommunen får bidrag för. Migrationsverket betalar med automatik ut etableringsbidrag under två år vid nio tillfällen. Betalningen sker till den kommun som personen bor i. Pengarna

betalas ut oberoende om bidraget behöver användas. Det är svårt att göra en rimlig uppskattning för varje person om bidraget räcker. Bedömningen är att redovisningen blir mer korrekt utan periodisering då underlag för periodisering inte kan göras på ett tillförlitligt sätt. För högt inbetalat belopp uppskattas till cirka 2 mkr. Övriga avgifter och driftbidrag periodiseras på aktuell period.

### Pensioner

Härryda kommun redovisar pensionsskulden enligt fullfonderingsmodellen, vilket strider mot gällande lagstiftning. Pensionsskulden ska enligt gällande lagstiftning redovisas enligt blandmodellen, men i förslaget om ny kommunal redovisningslag föreslås förändring till fullfondering. Ny kommunal redovisningslag kan tidigast träda i kraft 1 januari 2019.

Fullfonderingsmodellen innebär att pensionsåtagandet redovisas i balansräkningen som en avsättning samt att hela den årliga förändringen bokförs som kostnad. Löneskatten ingår i pensionsskulden. Kommunen använder beräkningsmodellen RIPS07. Ränta och basbeloppsuppräkning redovisas som finansiell kostnad. Pensionsskuld avseende avgiftsbestämd ålderspension, som kommer att betalas ut i mars 2017 har bokförts som en kortfristig skuld i 2016 års bokslut. Visstidspensioner beräknas utifrån tecknade pensionsavtal. För aktiverade pensionsavtal ingår ränta och basbeloppsuppräkning enligt beräkningar från KPA. Tecknade avtal enligt Alternativ kap-kl och löneväxling till pension redovisas som pensionsförsäkringsavgifter för enskilda arbetstagare. Kommunens pensionsskuld inkluderar även förtroendevalda som inte ingår i den ordinarie pensionsskuldberäkningen. Ingen del av pensionsavsättningen har försäkrats bort.

### Öppet för externa transaktioner

Kommunens redovisning har varit öppen för externa transaktioner till den 11 januari 2017. Därefter har kostnader och intäkter överstigande 50 tkr hänförs till redovisningsåret. Det förekommer inga väsentliga händelser efter räkenskapsperiodens utgång.

### Särredovisning av va-verksamheten

Lag om vattentjänster (SFS 2006:412) ställer krav på att vattenverksamheten särredovisas och att särskild balans och resultaträkning upprättas.

*En redovisning görs på sidan 70.*

### Leasing

Leasingavtal skall enligt rekommendation nr 13.2 klassificeras och redovisas som operationellt och finansiellt avtal, varav finansiell leasing redovisas som en tillgång i balansräkningen. Kommunens har inga större leasingavtal och de som finns klassificeras som operationella.

### Redovisning av lånekostnader

Härryda kommun tillämpar huvudmetoden i enlighet med RKR:s rekommendation nr 15.1.

### Inga jämförelsestörande poster 2016

Under 2015 återbetalades 13 mkr från AFA försäkring som avser premier för 2004.

I 2013 års bokslut ingår två jämförelsestörande poster. AFA försäkring återbetalade premier om 27,9 mkr för avtalsgruppsförsäkring samt avgiftsbefrielseförsäkring även för åren 2005 och 2006. Ytterligare en jämförelsestörande post om sammanlagt 64,1 mkr till följd av sänkt diskonteringsränta för kommunens pensionsförpliktelser ingår det året.

I bokslut för 2012 förekom det en jämförelsestörande post på 30,2 mkr, återbetalning av AFA-premier 2007 och 2008. I kommunens bokslut 2011 ingår en jämförelsestörande post om 55 mkr till följd av sänkt diskonteringsränta för kommunens pensionsförpliktelser.

Posterna bokförs i linje med RKR nr 18 och redovisas i resultaträkningen. Enligt rådets yttrande klassificeras posten som en jämförelsestörande post enligt RKR nr 3.1.

### Effekter av ändrade uppskattningar

Det förekommer inga effekter på den aktuella rapportperioden av ändrade uppskattningar och bedömningar som har redovisats under tidigare räkenskapsår.

### SAMMANSTÄLLD REDOVISNING

I den kommunala koncernen ingår bolag där kommunen har en ägarandel på minst 20 procent. Enligt RKR nr 8.2 har kommunen skyldigheten att upprätta sammanställd redovisning om kommunens andel av de kommunala koncernföretagens omsättning är fem procent eller mer av kommunens skatteintäkter och generella statsbidrag, eller om kommunens andel av de kommunala koncernföretagens balansomslutning uppgår till fem procent eller mer av kommunens balansomslutning. Inget av dessa villkor är uppfyllda och därmed faller kravet på kommunens skyldighet att inkludera ytterligare bolag i den sammanställda redovisningen. Den sammanställda redovisningen för kommunkoncernen har upprättats enligt förvärvsmetoden med proportionell konsolidering. Härryda kommuns bokförda värden på aktier i dotterbolagen har eliminerats mot dotterbolagens egna kapital. Endast Härryda kommuns ägda andel av dotterbolagens intäkts- och kostnadsposter respektive tillgångs- och skuldposter ingår i sammanställningen. Interna transaktioner av väsentlig betydelse har eliminerats. Inga förändringar har skett under året i kommunkoncernens sammanställning.

Räkenskaper  
**RESULTATRÄKNING OCH KASSAFLÖDESRAPPORT**

<b>RESULTATRÄKNING miljoner kronor</b>		<b>KOMMUNEN</b>		<b>KONCERNEN</b>	
		<b>2016</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2015</b>
	<b>Not</b>				
Verksamhetens intäkter	1,7	593,8	479,7	875,4	747,8
Verksamhetens kostnader	2	-2 301,8	-2 093,8	-2 472,3	-2 263,6
Avskrivningar	3	-111,0	-104,7	-154,0	-145,0
<b>Verksamhetens nettokostnader</b>		<b>-1 818,9</b>	<b>-1 718,8</b>	<b>-1 750,9</b>	<b>-1 660,7</b>
Skatteintäkter	4	1 783,8	1 682,8	1 783,8	1 682,8
Generella statsbidrag och utjämning	5	166,2	167,4	166,2	167,4
Finansiella intäkter	6	3,7	1,8	3,7	2,2
Finansiella kostnader	6	-16,6	-22,0	-35,5	-44,0
<b>Resultat före extraordinära poster</b>		<b>118,1</b>	<b>111,2</b>	<b>167,3</b>	<b>147,7</b>
Extraordinära intäkter		0,0	0,0		0,0
Extraordinära kostnader		0,0	0,0		0,0
Bokslutsdispositioner		0,0	0,0	-17,1	-8,0
Skatt		0,0	0,0	-6,4	-8,1
<b>Årets resultat</b>		<b>118,1</b>	<b>111,2</b>	<b>143,7</b>	<b>131,6</b>
Budget		71,2	42,5		

<b>KASSAFLÖDESRAPPORT miljoner kronor</b>		<b>KOMMUNEN</b>		<b>KONCERNEN</b>	
		<b>2016</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2015</b>
	<b>Not</b>				
<b>DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN</b>					
Årets resultat	14	118,1	111,2	143,7	131,6
Justering för av- och nedskrivningar	3	111,0	104,7	154,0	145,0
Justering för överavskrivning	14	0,0	0,0	13,4	6,0
Justering för gjorda avsättningar	15	-23,5	-21,1	-13,6	-13,6
Justering för övriga ej likviditetspåverkande poster	8	0,0	0,0	-1,1	-1,0
<b>Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital</b>		<b>205,6</b>	<b>194,8</b>	<b>296,4</b>	<b>268,0</b>
Ökning/minskning kortfristiga fordringar	12	-51,0	-5,6	-58,0	-15,0
Ökning/minskning tomtmark till försäljning		1,3	-59,4	1,3	-58,8
Ökning/minskning kortfristiga skulder	17	-61,7	97,1	-18,5	83,9
<b>Kassaflöde från den löpande verksamheten</b>		<b>94,1</b>	<b>226,9</b>	<b>221,2</b>	<b>278,0</b>
<b>INVESTERINGSVERKSAMHETEN</b>					
Investering i immateriella anläggningstillgångar		0,0	0,0	0,0	0,0
Investering i materiella anläggningstillgångar	9	-336,8	-301,0	-527,1	-415,4
Investeringsbidrag till materiella anläggningstillgångar		0,0	0,2	0,0	0,2
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	9	21,0	4,2	21,5	4,6
Försäljning/investering av finansiella anläggningstillgångar	11	-9,7	-25,1	-9,7	-25,1
<b>Kassaflöde från investeringsverksamheten</b>		<b>-325,6</b>	<b>-321,6</b>	<b>-515,3</b>	<b>-435,7</b>
<b>FINANSIERINGSVERKSAMHETEN</b>					
Nyupptagna lån	16	224,2	116,9	289,9	196,8
Amortering av skuld	16	-2,6	-1,9	-12,6	-15,2
Ökning/minskning av långfristiga fordringar	11	0,0	0,2	0,0	0,2
<b>Kassaflöde från finansieringsverksamheten</b>		<b>221,7</b>	<b>115,3</b>	<b>277,3</b>	<b>181,8</b>
<b>Årets kassaflöde</b>		<b>-9,7</b>	<b>20,6</b>	<b>-16,9</b>	<b>24,1</b>
<b>Likvida medel vid årets början</b>		<b>20,6</b>	<b>0,0</b>	<b>29,5</b>	<b>5,4</b>
<b>Likvida medel vid årets slut</b>		<b>10,9</b>	<b>20,6</b>	<b>12,6</b>	<b>29,5</b>

Räkenskaper  
**BALANSRÄKNING**

<b>BALANSRÄKNING</b> miljoner kronor		<b>KOMMUNEN</b>		<b>KONCERNEN</b>	
		<b>2016</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2015</b>
	<b>Not</b>				
<b>ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR</b>					
Immateriella anläggningstillgångar		0,1	0,0	0,1	0,0
Materiella anläggningstillgångar					
Mark, byggnader, tekniska anläggningar	10	2 150,2	1 948,6	3 231,6	2 937,5
Maskiner och inventarier	10	116,8	113,6	409,8	352,4
Finansiella anläggningstillgångar	11	73,6	63,9	58,5	48,8
<b>Summa anläggningstillgångar</b>		<b>2 340,7</b>	<b>2 126,1</b>	<b>3 700,0</b>	<b>3 338,7</b>
<b>BIDRAG TILL STATLIG INFRASTRUKTUR</b>		<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>
<b>OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR</b>					
Tomtmark för försäljning		85,4	86,7	85,4	86,7
Fordringar	12	193,8	142,8	222,3	164,3
Likvida medel	13	10,9	20,6	12,6	29,5
<b>Summa omsättningstillgångar</b>		<b>290,0</b>	<b>250,1</b>	<b>320,3</b>	<b>280,6</b>
<b>Summa tillgångar</b>		<b>2 630,7</b>	<b>2 376,2</b>	<b>4 020,3</b>	<b>3 619,2</b>
<b>EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER</b>					
Eget kapital	14	740,6	622,6	1 201,5	1 045,7
varav årets resultat		118,1	111,2	143,7	131,6
Avsättningar					
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	15	770,9	794,4	772,1	795,5
Avsättning skatteskuld obeskattnade reserver		0,0	0,0	44,9	35,1
Skulder					
Långfristiga skulder	16	666,1	444,4	1 461,4	1 184,0
Kortfristiga skulder	17	453,0	514,7	540,3	558,8
<b>Summa eget kapital, avsättningar och skulder</b>		<b>2 630,7</b>	<b>2 376,2</b>	<b>4 020,3</b>	<b>3 619,2</b>
<b>PANTER OCH ANSVARSFÖRBINDELSER</b>					
Borgensförbindelser	18	196,5	177,5	16,5	17,5
Donationsfonder		0,0	0,0	0,0	0,0
Ställda panter		0,0	0,0	0,0	0,6
Övriga ansvarsförbindelser		0,0	0,0	0,0	0,0
Koncerninterna ekonomiska förhållanden	19				

**ÖVRIGT**

I juni träffades en överenskommelse med Sverigeförhandlingen om att Mölnlycke garanteras ett centralt stationsläge längs Götalandsbanan mot att kommunen bygger 2 950 bostäder före år 2035. Överenskommelsen bygger på att kommunen medfinansierar den nya järnvägen med 90 miljoner kronor och förskottar med 36,5 miljoner kronor. Förskottade medel återbetalas i takt med att de 2 950 bostäder kommunen förbundit sig att leverera är byggda. Ännu finns inget formaliserat avtal.

**EKONOMISKA BEGREPP**

**Resultaträkningen** Sammanfattar årets kostnader och intäkter och visar årets resultat.

**Avskrivning** Minskning av det bokförda värdet av en anläggningstillgång.

**Kassaflödesrapport** Hur årets drift-, investerings- och låneverksamhet påverkar rörelsekapitalet.

**Balansräkning** Visar den ekonomiska ställningen vid årets slut fördelat på tillgångar och skulder.

**Anläggningstillgångar** Fast och lös egendom som kommunen stadigvarande innehar, exempelvis värdepapper, fastigheter och anläggningar.

**Omsättningstillgångar** Tillgångar som man oftast räknar med att inneha kortare tid än ett år.

Lös egendom som inte är anläggningstillgång.

**Eget kapital** Skillnaden mellan tillgångar och skulder, det vill säga den del som finansierats av det egna resultatet.

**Avsättningar** En ekonomisk förpliktelse vars belopp eller förfallotidpunkt inte är helt bestämd.

**Långfristiga skulder** Skulder med löptider längre än ett år.

**Kortfristiga skulder** Lån och övriga skulder med en löptid av ett år eller kortare.

**NOTER miljoner kronor**

	<b>KOMMUNEN</b>		<b>KONCERNEN</b>	
	<b>2016</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2015</b>
<b>NOT 1 Verksamhetens intäkter</b>				
Försäljningsintäkter	6,4	7,5	106,2	96,0
Taxor och avgifter	165,7	152,6	160,2	146,7
Hyror och arrenden	34,1	32,9	221,0	218,0
Bidrag	247,6	144,4	247,6	144,4
Bidrag återbetalning av premier AFA, jämförelsestörande	0,0	13,0	0,0	13,0
Försäljning av verksamhet och konsulttjänster	125,3	127,2	125,7	127,7
Exploateringsintäkter	14,7	2,0	14,7	2,0
Realisationsvinster	0,0	0,1	0,0	0,1
<b>Summa</b>	<b>593,8</b>	<b>479,7</b>	<b>875,4</b>	<b>747,8</b>

**NOT 2 Verksamhetens kostnader**

Löner, sociala avgifter, pensionskostnader	-1 436,9	-1 332,5	-1 478,7	-1 372,2
Bränsle, energi och vatten	-27,7	-25,5	-40,0	-43,4
Köp av huvudverksamhet	-426,8	-376,4	-426,4	-376,6
Lokal- och markhyror	-26,6	-25,8	-23,7	-21,3
Lämnade bidrag	-57,3	-54,2	-57,3	-54,2
Realisationsförluster och utrangeringar	-16,7	-2,1	-16,7	-2,1
Övriga kostnader	-309,8	-277,4	-429,5	-393,7
<b>Summa</b>	<b>-2 301,8</b>	<b>-2 093,8</b>	<b>-2 472,3</b>	<b>-2 263,6</b>

**NOT 3 Avskrivningar**

Avskrivningar immateriella tillgångar	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivning byggnader och anläggningar	-86,2	-80,8	-114,7	-107,9
Avskrivning maskiner och inventarier	-24,8	-23,8	-39,3	-37,1
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Summa</b>	<b>-111,0</b>	<b>-104,7</b>	<b>-154,0</b>	<b>-145,0</b>

**NOT 4 Skatteintäkter**

Preliminär kommunalskatt	1 789,8	1 684,0		
Preliminär slutavräkning innevarande år	-7,5	1,6		
Slutavräkningsdifferens föregående år	1,5	-2,7		
<b>Summa</b>	<b>1 783,8</b>	<b>1 682,8</b>	<b>1 783,8</b>	<b>1 682,8</b>

**NOT 5 Generella statsbidrag och utjämning**

**Bidrag från utjämningsystemen och generella statliga bidrag**

Inkomstutjämningsbidrag	49,5	63,1		
Strukturbidrag	0,0	3,8		
Införandebidrag	0,0	0,0		
Regleringsbidrag	0,0	0,0		
Kostnadsutjämningsbidrag	40,1	31,9		
Bidrag för LSS-utjämning	1,2	4,2		
Kommunal fastighetsavgift	64,7	62,5		
Generella bidrag från staten	11,9	3,4		
Varav tillfälligt statsbidrag för mottagning av flyktingar samt byggbonus	11,9	0,6		
<b>Summa</b>	<b>167,4</b>	<b>168,8</b>	<b>167,4</b>	<b>168,8</b>

NOTER miljoner kronor	KOMMUNEN		KONCERNEN	
	2016	2015	2016	2015
<b>forts. NOT 5 Generella statsbidrag och utjämning</b>				
<b>Avgifter i utjämningsystemen</b>				
Regleringsavgift	-1,2	-1,4	-1,2	-1,4
<b>Summa</b>	<b>-1,2</b>	<b>-1,4</b>	<b>-1,2</b>	<b>-1,4</b>

#### NOT 6 Finansiella intäkter och kostnader

##### Finansiella intäkter

Utdelning på aktier och andelar	2,9	1,4	2,9	1,4
Ränteintäkter	0,4	0,4	0,4	0,4
Övriga finansiella intäkter	0,4	0,0	0,4	0,4
<b>Summa</b>	<b>3,7</b>	<b>1,8</b>	<b>3,7</b>	<b>2,2</b>

##### Finansiella kostnader

Räntekostnader	-7,9	-7,1	-26,7	-28,9
Ränta på pensionsskuld	-8,5	-14,6	-8,5	-14,6
Övriga finansiella kostnader	-0,2	-0,3	-0,3	-0,5
<b>Summa</b>	<b>-16,6</b>	<b>-22,0</b>	<b>-35,5</b>	<b>-44,0</b>

#### NOT 7 Jämförelsestörande poster

##### Verksamhetens intäkter

Bidrag återbetalning av premier AFA	0,0	13,0	0,0	13,0
<b>Summa</b>	<b>0,0</b>	<b>13,0</b>	<b>0,0</b>	<b>13,0</b>

#### NOT 8 Ej likvidpåverkande poster

Latent skatt obeskattade reserver			-1,1	-1,0
<b>Summa</b>			<b>-1,1</b>	<b>-1,0</b>

#### NOT 9 Nettoinvesteringar

Bruttoinvesteringar	-336,8	-301,0	-527,1	-415,1
Investeringsbidrag och investeringsinkomster	3,1	12,8	3,1	12,8
Försäljning/Utrangering av anläggningstillgångar samt överföring till annat slag av tillgång	21,0	4,2	21,5	4,6
<b>Summa</b>	<b>-312,7</b>	<b>-284,0</b>	<b>-502,5</b>	<b>-397,7</b>

#### NOT 10 Materiella anläggningstillgångar

Kommunens samtliga leasingavtal klassificeras som operationella. Linjär avskrivning tillämpas för samtliga tillgångar. Pågående investeringar avskrivs ej.

##### Mark, byggnader och tekniska anläggningar

Anskaffningsvärde	3 242,1	3 039,2	4 810,9	4 487,2
Ackumulerade avskrivningar	-1 091,9	-1 090,6	-1 579,2	-1 549,7
<b>Bokfört värde</b>	<b>2 150,2</b>	<b>1 948,6</b>	<b>3 231,6</b>	<b>2 937,5</b>
Avskrivningstider	10-33 år	10-33 år		

##### Maskiner och inventarier

Anskaffningsvärde	406,4	379,5	910,8	816,8
Ackumulerade avskrivningar	-289,6	-266,0	-501,0	-464,3
<b>Bokfört värde</b>	<b>116,8</b>	<b>113,6</b>	<b>409,8</b>	<b>352,4</b>
Avskrivningstider	3-10 år	3-10 år		

**NOTER miljoner kronor**

	<b>KOMMUNEN</b>		<b>KONCERNEN</b>	
	2016	2015	2016	2015
<b>forts. NOT 10 Materiella anläggningstillgångar</b>				
<b>Mark, byggnader och tekniska anläggningar</b>				
Redovisat värde vid årets början	1 948,6	1 765,3	2 937,5	2 731,4
Investeringar	308,7	267,9	430,2	317,7
Redovisat värde av avyttringar och utrangerade anläggningstillgångar	-21,0	-2,1	-21,3	-2,1
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Återförda nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	-86,2	-80,8	-114,8	-107,9
Överföring från eller till annat slag av tillgång	0,0	-1,7	0,0	-1,7
Övriga förändringar	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Redovisat värde vid årets slut</b>	<b>2 150,2</b>	<b>1 948,6</b>	<b>3 231,6</b>	<b>2 937,5</b>

**Maskiner och inventarier**

Redovisat värde vid årets början	113,6	105,0	352,4	293,0
Investeringar	28,0	32,5	96,9	96,6
Redovisat värde av avyttringar och utrangerade anläggningstillgångar	0,0	-0,2	-0,6	-1,0
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Återförda nedskrivningar	0,0	0,0	0,6	0,7
Avskrivningar	-24,8	-23,8	-39,4	-37,0
Överföring från eller till annat slag av tillgång	0,0	0,0	0,0	0,0
Övriga förändringar	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Redovisat värde vid årets slut</b>	<b>116,8</b>	<b>113,6</b>	<b>409,8</b>	<b>352,4</b>

**NOT 11 Finansiella anläggningstillgångar**

Aktier, andelar	41,5	41,5	26,4	26,4
Obligationer, förlagsbevis m.m	4,2	4,2	4,2	4,2
Långfristiga fordringar VA- och gatukostnadslån	0,3	0,3	0,3	0,3
Övriga långfristiga fordringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Bostadsrätter	27,7	17,9	27,7	17,9
<b>Summa</b>	<b>73,6</b>	<b>63,9</b>	<b>58,5</b>	<b>48,8</b>
<b>Aktier</b>	<b>15,5</b>	<b>15,5</b>	<b>0,4</b>	<b>0,4</b>
varav Förbo AB	8,0	8,0	0,0	0,0
varav Härryda Energi AB	7,1	7,1	0,0	0,0
<b>Andelar</b>	<b>25,9</b>	<b>25,9</b>	<b>25,9</b>	<b>25,9</b>
<b>Summa aktier och andelar*</b>	<b>41,5</b>	<b>41,5</b>	<b>26,4</b>	<b>26,4</b>

\* Bland andelar redovisas andelskapitalet i Kommuninvest ekonomisk förening som uppgår till 870 168 kr samt en särskild insats på 25 061 774 kr som inbetalades 2015, sammanlagt 25 931 939 kr. Kommuninvest ekonomisk förening har dessutom beslutat om insatsemissioner om sammanlagt 6 729 961 kr för Härryda kommun. Härryda kommuns totala andelskapital i Kommuninvest ekonomisk förening uppgick per 2016-12-31 till 32 661 900 kr.

**NOT 12 Fordringar**

Kundfordringar	17,3	11,3	18,8	14,2
Förutbetalda kostnader	24,0	22,8	26,2	24,4
Upplupna intäkter	50,6	70,8	68,1	85,1
Diverse kortfristiga fordringar	35,4	6,8	42,7	9,7
Statlig ersättning Migrationsverket	66,5	31,0	66,5	31,0
Interimsfordringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Fordran skattekonto	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Summa</b>	<b>193,8</b>	<b>142,8</b>	<b>222,3</b>	<b>164,3</b>



**NOTER miljoner kronor**

	<b>KOMMUNEN</b>		<b>KONCERNEN</b>	
	2016	2015	2016	2015
<b>NOT 13 Likvida medel</b>				
Kassa	0,0	0,0	0,0	0,0
Bank	10,9	0,0	12,6	8,9
Likviditetsöverskott HEAB	0,0	20,6	0,0	20,6
Kassa koncernkonto	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Summa</b>	<b>10,9</b>	<b>20,6</b>	<b>12,6</b>	<b>29,5</b>

Kommunen har en checkkredit på 150 mkr. Av denna utnyttjades 0,8 mkr av HEAB.

**NOT 14 Eget kapital**

IB eget kapital	622,6	511,3	1 045,7	909,4
Uppskrivning Bostadsrätter	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets resultat	118,1	111,2	143,7	131,6
Utdelning, HEAB och Förbo AB	0,0	0,0	-1,3	-1,3
Överavskrivning/omföring uppskjuten skatteskuld	0,0	0,0	13,4	6,0
<b>Summa utgående balans</b>	<b>740,6</b>	<b>622,6</b>	<b>1 201,5</b>	<b>1 045,7</b>

Kommunen tillämpar inte Resultatutjämningsreserv.

**NOT 15 Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser inkl löneskatt**

Särskild avtals-/visstidspension	0,0	0,5		
Nya regler för pension för förtroendevalda *	0,4	0,2		
Avsättning pensioner före 1998	502,5	523,5		
Avsättning efter 1998	117,5	115,2		
<b>Summa pensioner</b>	<b>620,4</b>	<b>639,4</b>		
Löneskatt	150,6	155,0		
<b>Summa avsatt till pensioner</b>	<b>770,9</b>	<b>794,4</b>	<b>772,1</b>	<b>795,5</b>

Saldon för den finansiella kostnaden har justerats mellan balanskontona avseende 2015.

\*(OPF-KL) har antagits i kf 2014-06-16, § 94

Antal personer med särskild avtals-/visstidspension

Politiker	0	2		
Tjänstemän	0	1		
Aktualiseringsgrad	94,0%	93,0%		

Med aktualisering menas att den anställdes tjänstetid och intjänad pensionsrätt utreds och att KPA:s register uppdateras. Innan en person är aktualiserad beräknas premien utifrån antaganden om tjänstetiden, medan det efter aktualiseringen räknas på det faktiska värdet.

*Specifikation - Avsatt till pensioner*

Varav avsättning pensioner före 1998

<b>Ingående avsättning</b>	<b>650,5</b>	<b>683,1</b>		
Årets utbetalningar	-24,3	-24,2		
Ränte- och basbeloppsuppräknig exkl. diskonteringsränta	7,2	10,0		
Aktualisering	-2,3	-14,5		
Övrig post	-1,5	2,5		
Förändring av löneskatt	-5,1	-6,4		
<b>Summa avsatt till pensioner intjänad fr o m 1998, UB</b>	<b>624,5</b>	<b>650,5</b>	<b>624,5</b>	<b>650,5</b>

Varav pensionsavsättning intjänad fr o m 1998

<b>Ingående avsättning</b>	<b>143,3</b>	<b>130,9</b>		
----------------------------	--------------	--------------	--	--

**NOTER miljoner kronor**

	<b>KOMMUNEN</b>		<b>KONCERNEN</b>	
	2016	2015	2016	2015
<b>forts. NOT 15 Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser inkl löneskatt</b>				
Årets utbetalningar	-4,1	-3,7		
Nyintjänad pension inklusive efterlevande pensioner	5,4	12,0		
Ränte- och basbeloppsuppräknig exkl. diskonteringsränta	1,3	1,8		
Övrig post	0,0	-0,1		
Förändring av löneskatt	0,5	2,4		
<b>Summa avsatt till pensioner intjänad fr o m 1998, UB</b>	<b>146,4</b>	<b>143,3</b>	<b>146,4</b>	<b>143,3</b>

**NOT 16 Långfristiga skulder**

Ingående skuld	444,4	329,4	1 184,1	1002,4
Nyupplåning under året	224,2	116,9	289,9	196,9
Årets amorteringar	-2,6	-1,9	-12,6	-15,3
<b>Summa</b>	<b>666,1</b>	<b>444,4</b>	<b>1 461,4</b>	<b>1184,1</b>
Lån i banker och kreditinstitut	550,0	350,0	1 345,3	1 089,6

**Förutbetalda intäkter som regleras över flera år**

Investeringsbidrag	11,9	10,7	11,9	10,7
Gatukostnadsersättningar	13,2	12,0	13,2	12,0
Anslutningsavgifter	91,1	71,8	91,1	71,8
<b>Summa förutbetalda intäkter</b>	<b>116,1</b>	<b>94,4</b>	<b>116,1</b>	<b>94,4</b>
<b>Summa långfristiga skulder</b>	<b>666,1</b>	<b>444,4</b>	<b>1 461,4</b>	<b>1 184,1</b>

Investeringsbidrag och gatukostnadsersättningar periodiseras fr o m 2014 linjärt under samma nyttjandetid som motsvarande tillgång har.

**Uppgifter om lån i banker och kreditinstitut**

Andel som förfaller inom 1 år	9%	29%	26%	35%
Andel som förfaller inom 1-4 år	27%	14%	45%	43%
Andel som förfaller efter 4 år	64%	57%	29%	22%
Andel lån med rörlig ränta	55%	14%	48%	30%
Andel lån med fast ränta	45%	86%	52%	70%
Genomsnittsränta	1,2%	2,1%		

**Kreditgivare**

Kommuninvest	550,0	350,0	730,0	510,0
Övriga	116,1	94,4	731,4	674,0
<b>Summa</b>	<b>666,1</b>	<b>444,4</b>	<b>1 461,4</b>	<b>1 184,1</b>

**NOT 17 Kortfristiga skulder**

Kortfristiga skulder till kreditinstitut och kunder	0,0	20,6	1,9	22,5
Leverantörsskulder	108,2	89,9	147,6	119,3
Moms och särskilda punktskatter	3,9	3,1	3,9	3,2
Personalens skatter, avgifter och löneavdrag	22,1	21,1	23,1	22,2
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	236,0	216,6	267,8	249,2
<i>varav semester- och övertidsskuld</i>	<i>82,2</i>	<i>77,3</i>	<i>84,0</i>	<i>79,7</i>
<i>varav upplupen pensionskostnad, avgiftsbestämd ålderspension</i>	<i>49,7</i>	<i>47,2</i>	<i>50,1</i>	<i>47,2</i>
<i>varav upplupen särskild löneskatt, avgiftsbestämd ålderspension</i>	<i>23,5</i>	<i>22,1</i>	<i>24,8</i>	<i>23,0</i>
<i>varav tillfälligt statsbidrag för mottagning av flyktingar</i>	<i>0,0</i>	<i>7,7</i>	<i>0,0</i>	<i>7,7</i>
Exploateringsverksamhet	78,0	87,3	78,0	87,3

**NOTER miljoner kronor**

	KOMMUNEN		KONCERNEN	
	2016	2015	2016	2015
<b>forts. NOT 17 Kortfristiga skulder</b>				
Utnyttjad checkkredit	0,8	71,2	11,3	50,2
Övriga kortfristiga skulder	4,1	4,9	6,6	4,9
<b>Summa</b>	<b>453,0</b>	<b>514,7</b>	<b>540,3</b>	<b>558,8</b>

**NOT 18 Borgensförbindelser\***

**Kommunägda företag**

GRYAAB	0,0	0,0	0,0	0,0
Härryda Energi AB	180,0	160,0	0,0	0,0
Räddningstjänsten Storgöteborg	7,0	7,4	7,0	7,4
Renova	0,5	0,6	0,5	0,6
<b>Summa Kommunägda företag</b>	<b>187,6</b>	<b>168,0</b>	<b>7,5</b>	<b>8,0</b>

**Föreningar**

Pixbo Tennisklubb	2,4	2,6	2,4	2,6
Hindås Tennisklubb	3,9	3,9	3,9	3,9
Landvetter tennisklubb	2,4	2,5	2,4	2,5
<b>Summa föreningar</b>	<b>8,7</b>	<b>9,0</b>	<b>8,7</b>	<b>9,0</b>
<b>Egna hem och småhus</b>	<b>0,3</b>	<b>0,4</b>	<b>0,3</b>	<b>0,4</b>
<b>Summa borgensförbindelser</b>	<b>196,5</b>	<b>177,5</b>	<b>16,5</b>	<b>17,5</b>

\* Härryda kommun har i augusti 1995 ingått en solidarisk borgen såsom för egen skuld för Kommuninvest i Sverige AB:s samtliga förpliktelser. Samtliga 286 kommuner och landsting som per 2016-12-31 var medlemmar i Kommuninvest har ingått likalydande borgensförbindelser.

Mellan samtliga medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingåtts ett regressavtal som reglerar fördelningen av ansvaret mellan medlemskommunerna vid ett eventuellt ianspråktagande av ovan nämnda borgensförbindelse. Enligt regressavtalet ska ansvaret fördelas dels i förhållande till storleken på de medel som respektive medlemskommun lånat av Kommuninvest i Sverige AB, dels i förhållande till storleken på medlemskommunernas respektive insatskapital i Kommuninvest ekonomisk förening.

Vid en uppskattning av den finansiella effekten av Härryda kommuns ansvar enligt ovan nämnd borgensförbindelse, kan noteras att per 2016-12-31 uppgick Kommuninvest i Sverige AB:s totala förpliktelser till 346 091 313 936 kronor och totala tillgångar till 338 153 308 936 kronor. Kommunens andel av förpliktelserna uppgick till 1 088 560 389 kronor och andelen av de totala tillgångarna uppgick till 1 065 473 807 kronor.

**NOT 19 Koncerninterna förhållanden**

Enhet	Ägd andel	Försäljning, mkr		Lån, mkr		Räntor, aktieutdelning och borgensavgifter, mkr		Borgen, mkr	
		Intäkt	Kostnad	Givare	Mottagare	Intäkt	Kostnad	Givare	Mottagare
Kommunen		7,1	12,5	0,8		1,4		180	
Förbo AB	42%	5,0	6,0				0,3		
Härryda Energi AB	100%	8,0	1,6		0,8		1,1		180

## STÖRRE INVESTERINGSPROJEKT tusen kronor

Benämning (belopp i tkr)	Projekt- budget	Prognos/ Utfall projekt- avvikelse	Utfall 2016		Budget- avvikelse 2016		Budget- avvikelse 2016	P=Pågående A=Avslutat	Beräknas avslutas
			Inkomst	Utgift	Inkomst	Utgift			
<b>Sektor för utbildning och kultur</b>									
Investering förskola				3 991		-283			
Investering grundskola				6 677		1 214			
Investering Planering, Fritid ungdom och Folkhälsa				326		-136			
Investering gymnasium/ vuxenutbildning				1 760		723			
Investering kultur				1 366		668			
<b>Summa utbildning och kultur</b>			<b>0</b>	<b>14 120</b>	<b>0</b>	<b>2 186</b>	<b>2 186</b>		
<b>Sektor för socialtjänst</b>			<b>0</b>	<b>3 747</b>	<b>0</b>	<b>5 330</b>	<b>5 330</b>		
<b>Summa socialtjänst</b>			<b>0</b>	<b>3 747</b>	<b>0</b>	<b>5 330</b>	<b>5 330</b>		
<b>Sektor för samhällsbyggnad</b>									
Upprustning Råda Torg	15 500	0	0	3 330	0	4 332	4 332	P	2017
Stenhuggeriet, ny GC-väg och anslutning till Benarebyvägen			0	5 500	0	5	5	A	
Stenbrottet, två trevägskors- ningar längs Benarebyvägen			0	3 106	0	5 539	5 539	P	2017
Skolvägen, upprustning allmän plats och parkering			0	1 941	0	1 059	1 059	P	2017
Övrigt skattefinansierat			3 145	9 177	3 145	30 121	33 266		
<b>Summa skattefinansierat</b>			<b>3 145</b>	<b>23 054</b>	<b>3 145</b>	<b>41 056</b>	<b>44 201</b>		
Investeringar vatten- och avloppsverk			0	14 801	0	10 760	10 760	P	
Nytt vattenverk Västra Nedsjön	180 000	0	0	2 466	0	-1 966	-1 966	P	2019
Investeringar befintliga VA-ledningar			0	9 986	0	-1 986	-1 986	P	
Dricksvattenledning Rådasjön			0	5 359	0	6 178	6 178	P	2017
VA-investeringar i samband med exploatering			0	9 359	0	37 789	37 789	P	
Övrigt avgiftsfinansierat			0	5 444	0	27 731	27 731		
<b>Summa avgiftsfinansierat</b>			<b>0</b>	<b>47 415</b>	<b>0</b>	<b>78 506</b>	<b>78 506</b>		
<b>Summa samhällsbyggnad</b>			<b>3 145</b>	<b>70 469</b>	<b>3 145</b>	<b>119 562</b>	<b>122 707</b>		

## STÖRRE INVESTERINGSPROJEKT tusen kronor

Benämning (belopp i tkr)	Projekt- budget	Prognos/ Utfall projekt- avvikelse	Utfall 2016		Budget- avvikelse 2016		Budget- avvikelse 2016	P=Pågående A=Avslutat	Beräknas avslutas
			Inkomst	Utgift	Inkomst	Utgift			
	netto	netto					netto		
<b>Sektor för teknik och förvaltningsstöd</b>									
Västergårdets fsk, 6 avd nybyggnad	38 250	0	0	16 661	0	20 442	20 442	P	2017
Barrskogens fsk, 2 avd tillbyggnad	19 132	-807	0	15 019	0	-807	-807	A	
Salmereds fsk, 2 avd tillbyggnad	11 385	0	0	6 319	0	436	436	P	2017
Rävlanda, 3 avd fsk ombyggnad	23 654	0	0	1 481	0	5 615	5 615	P	2018
Backaskolan, 320 elever nybyggnad	118 272	0	0	76 062	0	-19 342	-19 342	P	2017
Furuhällskolan, tillbyggnad	21 560	0	0	9 735	0	4 957	4 957	P	2017
Säteriskolan, ombyggnad	49 126	-3 566	0	12 033	0	-3 566	-3 566	A	
Hindås stationshus	13 000	0	0	6 882	0	-908	-908	P	2017
Östra Bygården äldreboende, 12 lgh tillbyggnad	37 620	1 000	0	28 015	0	-4 214	-4 214	P	2017
Östra Backa gruppboende, 6 lgh nybyggnad	18 220	0	0	13 535	0	-4 361	-4 361	P	2017
Mölnlycke daglig verksamhet tillbyggnad	11 550	0	0	4 608	0	2 853	2 853	P	2017
Träningslägenheter, 5-10 lgh	10 780	0	0	0	0	5 390	5 390	P	2018
HVB-boende för ensamkom- mande flyktingbarn, Hindås	10 000	1 227	0	7 836	0	1 227	1 227	A	
Sporthall Mölnlycke fabriker, nybyggnad	110 000	0	0	4 124	0	33 929	33 929	P	2019
Upprustning vent.anl. Förskolor/skolor	0	0	0	1 977	0	14 427	14 427	P	
Förändring av IT-plattform	0	0	0	2 296	0	2 904	2 904	P	2018
Konstgräs Djupedalsäng	0	0	0	7 448	0	-2 448	-2 448	A	
Konstgräsplan i Rävlanda	0	0	0	6 589	0	510	510	A	
Övrigt teknik och förvaltningsstöd	0	0	0	27 842	0	5 046	5 046		
<b>Summa teknik och förvaltningsstöd</b>			<b>0</b>	<b>248 462</b>	<b>0</b>	<b>62 090</b>	<b>62 090</b>		
<b>Sektor för administrativt stöd</b>			<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>6 417</b>	<b>6 417</b>		
<b>Summa administrativt stöd</b>			<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>6 417</b>	<b>6 417</b>		
<b>Totalt kommunen</b>			<b>3 145</b>	<b>336 798</b>	<b>3 145</b>	<b>195 585</b>	<b>198 730</b>		

## EXPLOATERING tusen kronor

Sektor för samhällsbyggnad		Bokslut 2016-12-31				
Namn	Beskrivning/Status	Budget 2016	IB 2016	UB 2016	Resultatredovisning	
<b>Industrimark</b>						
Airport City	Detaljplanearbete och utbyggnad av gata, vatten och avlopp i etapper. Kommunen äger ca 220 000 kvm byggbar mark inom etapp 4.	Inkomst		0	0	
		Utgift		0	0	
		<b>Netto</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
Björkåsen	Pågående försäljning av byggklar industrimark, ca 3 500 kvm återstår.	Inkomst	9 847	9 877	0	
		Utgift	4 478	4 496	0	
		<b>Netto</b>	<b>-2 000</b>	<b>-5 369</b>	<b>-5 381</b>	<b>0</b>
Björrod	Pågående försäljning av byggklar industrimark, ca 215 000 kvm finns tillgängligt.	Inkomst	22 550	29 792	0	
		Utgift	14 620	15 055	0	
		<b>Netto</b>	<b>-15 000</b>	<b>-7 930</b>	<b>-14 737</b>	<b>0</b>
Bårhults företagspark	Detaljplan laga kraft, utbyggnad gata och VA startade hösten 2016. Kommunen äger ca 140 000 kvm mark för verksamheter, försäljningsstart våren 2017.	Inkomst	204	1 103	0	
		Utgift	14 384	18 816	0	
		<b>Netto</b>	<b>1 500</b>	<b>14 180</b>	<b>17 713</b>	<b>0</b>
Fläskebo	Slutredovisas 2016. Mark för verksamheter om ca 145 000 kvm har sålts av kommunen.	Inkomst	49 932	0	49 932	
		Utgift	32 573	0	35 210	
		<b>Netto</b>	<b>-700</b>	<b>-17 359</b>	<b>0</b>	<b>-14 722</b>
Företagsparken 2	Mark för verksamheter slutsålt, ca 100 000 kvm har sålts av kommunen. Åtgärder för dagvattenhantering inom området kvarstår.	Inkomst	48 771	51 084	0	
		Utgift	31 969	32 477	0	
		<b>Netto</b>	<b>1 000</b>	<b>-16 802</b>	<b>-18 607</b>	<b>0</b>
Hindås industriområde	Pågående försäljning av byggklar industrimark, ca 20 000 kvm finns för försäljning.	Inkomst	2 164	2 164	0	
		Utgift	708	713	0	
		<b>Netto</b>	<b>-1 000</b>	<b>-1 456</b>	<b>-1 451</b>	<b>0</b>
Mölnlyckemotet	Detaljpaneläggning för verksamhetsmark pågår, ca 30 000 kvm. Preliminär byggstart gata och VA våren 2018.	Inkomst		0	0	
		Utgift		0	0	
		<b>Netto</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>Mark för bostäder</b>						
Bocköhalvön	Detaljpaneläggning och gatukostnadsutredning pågår.	Inkomst		0	0	
		Utgift		0	0	
		<b>Netto</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
Björkelidsvägen	Detaljplanearbete pågår, ca 40-60 lägenheter i flerbostadshus prövas.	Inkomst	0	0	0	
		Utgift	0	21	0	
		<b>Netto</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>21</b>	<b>0</b>
Enebacken	Etapp 1, 46 hyresrätter, 18 småhus har färdigställts 2016. Etapp 2 detaljplan och gatukostnadsutredning pågår	Inkomst	11 416	16 150	0	
		Utgift	18 738	20 894	0	
		<b>Netto</b>	<b>7 000</b>	<b>7 322</b>	<b>4 744</b>	<b>0</b>
Fagervallen Hindås	Kommunala småhustomter slutsålda. Slutjustering gata återstår för färdigställande.	Inkomst	19 917	20 017	0	
		Utgift	17 105	18 119	0	
		<b>Netto</b>	<b>1 000</b>	<b>-2 812</b>	<b>-1 898</b>	<b>0</b>

fortsättning EXPLOATERING tusen kronor

Sektor för samhällsbyggnad		Bokslut 2015-12-31				
Namn	Beskrivning/Status	Budget 2016	IB 2016	UB 2016	Resultat-redovisning	
<i>fortsättning Mark för bostäder</i>						
Grönsångarvägen	Utbyggnad av gata och VA klart feb 2016. 13 kommunala tomter beräknas säljas 2016-2017. Två tomter bebyggs för sociala sektorns verksamhet.	Inkomst	6	9 867	0	
		Utgift		33 587	36 053	0
		<b>Netto</b>	<b>-15 700</b>	<b>33 581</b>	<b>26 186</b>	<b>0</b>
Hällingsjö centrum	Slutredovisas 2016. Inflytt 14 hyreslägenheter august 2016.	Inkomst	581	0	309	
		Utgift		2 140	0	3 895
		<b>Netto</b>	<b>0</b>	<b>1 559</b>	<b>0</b>	<b>3 586</b>
Hönekulla by	13 parhus, 69 bostadsrätter och 23 hyresrätter har färdigställts varav de sista flyttats in slutet av 2015.	Inkomst	34 987	34 987	0	
		Utgift		24 134	24 171	0
		<b>Netto</b>	<b>2 000</b>	<b>-10 853</b>	<b>-10 816</b>	<b>0</b>
Idrottsvägen	Detaljpaneläggning av flerbostadshus i Mölnlycke centrum pågår, området omfattar ca 300 bostäder. Preliminär byggstart bostäder 2018.	Inkomst		0	0	
		Utgift		0	0	
		<b>Netto</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
Kobacka	Utbyggnad av gata och VA med preliminär start våren 2017. En kommunal tomt har sålts.	Inkomst	1 921	3 990	0	
		Utgift		1 891	2 238	0
		<b>Netto</b>	<b>-4 200</b>	<b>-30</b>	<b>-1 752</b>	<b>0</b>
Landvetters Backa	Laga kraft vunnen detaljplan för Östra Backa. Utbyggnad av gata och VA startade sommaren 2016, färdigställt våren 2018.	Inkomst	2 550	2 608	0	
		Utgift		3 886	14 926	0
		<b>Netto</b>	<b>10 000</b>	<b>1 336</b>	<b>12 318</b>	<b>0</b>
Landvetter Centrum	Detaljplan för kvarteret 2 och 3 för antagande våren 2017. Preliminär byggstart bostäder hösten 2017.	Inkomst	12 684	12 684	0	
		Utgift		8 600	8 614	0
		<b>Netto</b>	<b>1 000</b>	<b>-4 084</b>	<b>-4 070</b>	<b>0</b>
Landvetter södra	Utbyggnad gata och VA påbörjas som en del av Landvetters-Backa 2019.	Inkomst	0	2	0	
		Utgift		629	705	0
		<b>Netto</b>	<b>1 000</b>	<b>629</b>	<b>703</b>	<b>0</b>
Norra Öneröd	Kommunens småhustomter slutsålda, justering av gata återstår för färdigställande av området.	Inkomst	50 438	50 438	0	
		Utgift		29 829	31 160	0
		<b>Netto</b>	<b>2 000</b>	<b>-20 609</b>	<b>-19 278</b>	<b>0</b>
Roskullen Hindås	Detaljplan överklagad. Preliminär byggstart ca 40 lägenheter i flerbostadshus hösten 2017.	Inkomst	0	0	0	
		Utgift		0	338	0
		<b>Netto</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>338</b>	<b>0</b>
Stenbrottet	Byggstart bostäder hösten 2016, totalt ca 84 hyresrätter, 36 bostadsrätter 9 radhus.	Inkomst	10	25 021	0	
		Utgift		20 399	29 742	0
		<b>Netto</b>	<b>-4 540</b>	<b>20 389</b>	<b>4 721</b>	<b>0</b>
Stenhuggeriet	Detaljplan antagen. Utb. av gata och VA pågår har färdigställts. Kommunen äger mark för två bostäder i parhus vilka beräknas uppföras för sociala sektorns verksamhet.	Inkomst	129	1 740	0	
		Utgift		6 354	18 929	0
		<b>Netto</b>	<b>-2 000</b>	<b>6 225</b>	<b>17 189</b>	<b>0</b>
Solåsen Hindås	Detaljplanearbete och gatukostnadsutredning pågår.	Inkomst	0	5	0	
		Utgift		1 450	1 450	0
		<b>Netto</b>	<b>0</b>	<b>1 450</b>	<b>1 445</b>	<b>0</b>
<b>Summa netto</b>		<b>-18 640</b>	<b>-633</b>	<b>7 388</b>	<b>-11 136</b>	

<b>RESULTATRÄKNING tusen kronor</b>	<b>NOT</b>	<b>2016</b>	<b>2015</b>
Verksamhetens intäkter	1	59 433	54 981
Verksamhetens kostnader	2	-52 935	-44 368
Avskrivningar	3	-8 102	-7 275
<b>Verksamhetens nettokostnader</b>		<b>-1 604</b>	<b>3 338</b>
Finansiella intäkter	4	1 692	2 035
Finansiella kostnader	5	-5 124	-6 745
<b>Resultat före extraordinära poster</b>		<b>-5 036</b>	<b>-1 372</b>
Extraordinära intäkter			
Extraordinära kostnader			
<b>Årets resultat</b>		<b>-5 036</b>	<b>-1 372</b>

**Särredovisning av va-verksamheten**

Lag om vattentjänster (SFS 2006:412) ställer krav på att vattenverksamheten särredovisas och att särskild balansräkning och resultaträkning upprättas. En fullständig redovisning görs i en särskild handling "Verksamheten för vattentjänster Årsredovisning 2016".

**BALANSRÄKNING tusen kronor**

**TILLGÅNGAR**

Affärsfastigheter		274 542	239 473
Maskiner och inventarier		1 962	2 309
<b>Summa anläggningstillgångar</b>	<b>6</b>	<b>276 504</b>	<b>241 782</b>
Fordringar		2 543	1 479
<b>Summa omsättningstillgångar</b>	<b>7</b>	<b>2 543</b>	<b>1 479</b>
<b>Summa tillgångar</b>		<b>279 047</b>	<b>243 261</b>

**EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER**

Eget kapital	8	-3 040	1 996
varav årets resultat		-5 036	-1 372

**Avsättningar**

Avsättning för pensioner		3 819	3 651
<b>Summa avsättningar</b>		<b>3 819</b>	<b>3 651</b>
Långfristiga skulder	9	276 095	235 805
Kortfristiga skulder	10	2 173	1 809
<b>Summa skulder</b>		<b>278 268</b>	<b>237 614</b>
<b>Summa eget kapital och skulder</b>		<b>279 047</b>	<b>243 261</b>

**NOTER tusen kronor**

	<b>2016</b>	<b>2015</b>
<b>1 Verksamhetens intäkter</b>	<b>59 433</b>	<b>54 981</b>
Brukningssavgifter	57 658	53 479
Övriga intäkter	1 775	1 502
<b>2 Verksamhetens kostnader</b>	<b>52 935</b>	<b>44 368</b>
Entreprenadköp av verksamhet	18 345	17 716
Personalkostnader	11 681	10 831
Övriga kostnader (konsulter, el, förbrukningsmaterial m m)	22 909	15 321
Omstruktureringskostnader anläggning och underhåll		500
<b>3 Avskrivningar</b>	<b>8 102</b>	<b>7 275</b>
Affärsfastigheter	7 523	6 562
Maskiner och inventarier	579	713
<b>4 Finansiella intäkter</b>	<b>1 692</b>	<b>2 035</b>
Ränta på ej resultatförda anläggningsavgifter	1 692	2 035
<b>5 Finansiella kostnader</b>	<b>5 124</b>	<b>6 745</b>
Ränta på investeringsutgifter	5 124	6 745

**NOTER tusen kronor**

	<b>2016</b>	<b>2015</b>
<b>6 Verksamhetens anläggningar</b>	<b>276 504</b>	<b>241 782</b>
Materiella anläggningstillgångar		
Affärsfastigheter	274 542	239 473
Maskiner och inventarier	1 962	2 309
<b>7 Fordringar</b>	<b>2 543</b>	<b>1 479</b>
Kundfordringar i kommunens debiteringssystem	2 543	1 479
<b>8 Eget kapital</b>	<b>-3 040</b>	<b>1 996</b>
Verksamhetens resultatfond där överskott i resultaträkningen fonderas		
<b>9 Långfristiga skulder</b>	<b>276 095</b>	<b>235 805</b>
Lån från kommunen	185 016	167 152
Kvarvarande skuld avseende anläggningsavgifter	91 079	68 653
<b>10 Kortfristiga skulder</b>	<b>2 173</b>	<b>1 809</b>
2015 års periodiserade anläggningsavgifter	2 054	1 560
Kunder	119	249





Kommunens revisorer

## REVISIONSBERÄTTELSE FÖR 2016

Vi, av fullmäktige utsedda revisorer, har granskat den verksamhet som bedrivits i styrelse, nämnder och fullmäktigeberedningar och genom utsedda lekmanrevisorer verksamheten i kommunens bolag.

Styrelse, nämnder och beredningar ansvarar för att verksamheten bedrivs i enlighet med gällande mål, beslut och riktlinjer samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. De ansvarar också för att det finns en tillräcklig intern kontroll samt återredovisning till fullmäktige.

Revisorernas ansvar är att granska verksamhet, intern kontroll och räkenskaper samt pröva om verksamheten bedrivs enligt fullmäktiges uppdrag och mål samt lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.

Granskningen har utförts enligt kommunallagen och god revisionssed i kommunal verksamhet. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och ansvarsprövning.

**Vi bedömer** sammantaget att styrelse, nämnder och beredningar i Härryda kommun i allt väsentligt har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredställande sätt.

**Vi bedömer** att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande, med undantag för att även pensionsförmåner intjänade före 1998 redovisas som avsättning.

**Vi bedömer** att styrelsens, nämndernas och beredningarnas interna kontroll har varit tillräcklig.

**Vi bedömer** sammantaget att resultatet enligt årsredovisning är förenligt med de finansiella mål och verksamhetsmål som fullmäktige uppställt.

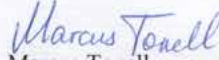
**Vi tillstyrker** att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för styrelse, nämnder och beredningar samt de enskilda ledamöterna i dessa organ.

**Vi tillstyrker** att fullmäktige godkänner kommunens årsredovisning för 2016.

Vi återoppar bifogad redogörelse.

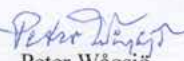
Härryda kommun den 6 mars 2017

  
Ingrid Duwe  
Ordförande

  
Marcus Tonell  
Vice ordförande

  
Kjell Ardhede

  
Allan Andersson

  
Peter Wågsjö

  
IngBritt Magnusson

  
Alf-Göran Willén

**Bilaga:** Redogörelse för revisionen år 2016



**En kortversion av  
årsredovisningen skickas ut  
till alla hushåll och företag  
i Härryda kommun.**

Form och layout: Format  
Foto: Anna Sigvardsson, Emmy Jonsson,  
Härryda kommun, Förbo,  
Jan Kvarnmark, Per Aronsson,  
Renova, Matton Images,  
Scandinav bildbyrå: Heléne Grynfarb,  
Leif Johansson.

Illustration s8: Gullers grupp  
2017



Härryda kommun | 435 80 Mölnlycke | 031-724 61 00  
kommun@harryda.se  
facebook.com/harrydakommun  
harryda.se

